

Folke-
Bok =
Samlin-
= ger

Denne bok tilhører:
TROMSØ KOMMUNALE
BIBLIOTEK

Lånerne anmodes om:

Ikke å ta på bøkene med våte eller skitne hender.

Ikke å ta dem ut i regn eller sne uten omslag.

Ikke å skrive eller tegne i dem.

Ikke å bøie permene bakover, så heftetradene brister.

Ikke å brette bladene som merke.

Hvis boken ikke er tilbakelevert innen den bestemte forfallsdag, betales øre for hver overskytende dag i overdagspenger. Beskadigelse som skyldes skjødesløs behandling, erstattes av låneren efter bibliotekarens skjønn. Bortkastede bøker erstattes med den i katalogen opførte pris + kr. for bind.

Fremlån er forbudt.

GLIMT
AV EN NY IDÉVERDEN

«En ny livsopfatning holder på å fødes i verden idag, og den må du prøve å forstå, for det er noe langt underfullere, mer fengslende, noe langt skjønnere i morgendagens kommende demring enn i nuets synkende sol.»

J. KRISHNAMURTI

BYSTE, MODELLERT AV ANTOINE BOURDELLE

LILLY HEBER

GLIMT

AV EN NY IDÉVERDEN

ET BIDRAG TIL DEN MODERNE NYORIENTERINGS
H I S T O R I E

FREMBRUDDET

 Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

OLAF NORLIS FORLAG
O S L O 1 9 3 0

COPYRIGHT 1930
BY OLAF NORLI
OSLO

212

ex 1

TROMSØ KOMMUNALE
BIBLIOTEK

246/1940-41

OMSLAGSTEGNING FRA FABRITIUS REKLAMEBYRÅ, A/S, OSLO

NIKOLAI OLSENS BOKTRYKKERI — OSLO

FORORD

Krishnamurtis idéverden vekker nu stadig større oppmerksomhet i stadig videre kretser.

Bøker, tidsskrift- og avisartikler begynner å beskjeftige sig med den hele verden over, og der er tegn som tyder på at hans innflydelse, ikke avatar, men tiltar, at man står overfor innledningen til en gjennomgripende nyorientering i tilknytning til disse idéer, med vidtrekkende konsekvenser, ikke bare av åndelig, men også av kulturell art — konsekvenser som det viser sig vanskelig å vinne overblikk over, også av den grunn at det her allerede nu dreier sig om en verdensbevegelse.

En såvidt mulig uttømmende fremstilling av hovedmomentene i denne nyorientering er derfor i høi grad ønskelig, også fordi først et slikt samlet overblikk gir noen virkelig forestilling om arten og rekkevidden av disse idéer.

Frem for alt vender Krishnamurtis idéverden sig til de mennesker og de kretser som idag søker en løsning av påtrengende personlige eller samfundsmessige problemer — de vil undersøke denne idéverden, ikke for å tilfredsstille sin intellektuelle vitebegjærighet eller sin kulturelle trang, men for gjennom praktisk handling å bringe disse problemer ut av verden.

Det er til mennesker med denne innstilling denne bok først og fremst vender sig.

Derfor er fremstillingen lagt så nær op til livets aktuelle problemer som bare mulig, tyngende citater er mest mulig undgått, idet referat av lengere tankerekker i denne kortfattede oversikt som regel er gjengitt fritt og i sammentrengt form, mens alle litteraturhenvisninger og detaljerte opplysninger for dem som med selvstudium for øie vil gå til de benyttede kilder er henlagt til et særskilt avsnitt bakerst i boken.

På den annen side er det lagt vekt på, så langt plassen tillater det, å fremlegge et så allsidig og fyldig materiale fra så mange land som mulig, således at fremstillingen kan gi et grunnlag for et virkelig overblikk.

For øvrig vil leserne av denne bok, hvilket emne som enn behandles — ikke minst i avsnittene om tidens kunst og tidens tenkning, som kunde antas å være av mer teoretisk natur — i glimt på glimt stå overfor en idéverden hvis ytterste formål det er å ruste den enkelte til å løse tilværelsens problem, slik det idag foreligger for ham personlig.

Til slutt en takk til venner rundt omkring i verden, hvis medarbeiderskap muliggjør løsningen av en så omfattende oppgave som den foreliggende, for dette første binds vedkommende frem for alt til professor E. A. Wodehouse, India, Mr. Edmund Kiernan, Amerika, og Willowdean og dr. Edward Craighill Handy, Hawaji, for opplysninger, for hjelp og inspirasjon.

En spesiell takk til M. Sant. Andréa, Librairie de France, Paris, for tilladelse til å reproducere Antoine Bourdelles bekjente byste av Krishnamurti.

Blommenholm, september 1930.

Lilly Heber.

IDÉER SOM MÅ LEVES

Jeg arbeider ikke med å fremsette nye teorier, en ny filosofi, nye systemer eller en ny kombinasjon av disse, jeg beskjeftiger mig utelukkende med idéer, tanker og følelser som kan leves — som må leves. Jeg har funnet det som for mig er absolutt visshet, det som for mig er absolutt realitet — ikke relativ, men absolutt. Jeg ønsker derfor å vise at disse idéer som jeg har nådd frem til kan leves av alle og må leves av alle. De er ikke bare for de særlig privilegerte.

J. Krishnamurti.

Den idéverden som her skal tas op til granskning er, som enhver annen idéverden, umiddelbart knyttet til en personlighet som dens ophav — i dette tilfelle til den nu over hele verden velkjente inder J. Krishnamurti.

Som det fremgår av ovenstående motto dreier det sig her ikke om et læresystem av noen som helst art, heller ikke om noe forsøk på å gi uttrykk for en mer eller mindre universelt preget moderne livsopfatning.

Det dreier sig her om «idéer som må leves», om en livsimpuls, om en nyskapende dynamisk kraft som nu begynner å gjøre sig gjeldende i videre kretser, og som det derfor er av betydning å få et overblikk over.

Krishnamurti vender sig i all sin gjerning til de krefter i menneskesinnet som er de drivende, de bestemmende livskrefter, det er dem han kaller på, det er dem han vil vekke til skapende handling.

Å høre Krishnamurti tale er ingen bekvem opgave, ingen ferierekreasjon, det krever den høieste anspenning av tilhørerne fordi han forutsetter en intens selvvirksomhet, en radikal forvandling av personligheten allerede mens han henvender sig til den.

Ethik als Tat, Reden um Krishnamurti, har den tysk-italienske forfatter C. Vitelleschi høist karakteristisk kalt en serie foredrag som nettop er utkommet på Eugen Diederichs forlag i Jena.

Og professor i filosofi ved universitetet i Bonn, dr. *Johannes Verweyen* karakteriserte Krishnamurti i et offentlig foredrag han nylig holdt i Berlin som en opvekker av liv, «ein Lebenserwecker», av helt usedvanlige dimensjoner.

Fra Frankrike, fra Amerika, fra India lyder lignende karakteristikker fra mennesker hvis liv holder på å forvandles fra grunnen av under innflydelse av Krishnamurtis idéer.

Og alle samstemmer de på dette ene punkt:

Det dreier sig her, ikke om en lære som skal forkynnes, men om *et liv som skal leves*.

Hvordan skal man best redegjøre for dette nye liv?

Første del av denne bok vil prøve å gi et omriss av de aller vesentligste punkter i den pågående nyorientering, slik vi kjenner den i dag.

Hvilke forutsetninger har disse idéer?

Annen del vil prøve å svare på det.

Tredje del vil søke å belyse den almene vurdering som er blitt denne nye idéverden tildel og gi et og annet glimt av dens forhold til moderne samfunnsproblemer, religiøse, sociale og politiske, videre, til tidens kunst og til tidens tenkning.

Det må fra første stund erindres at denne livsimpuls er i sin aller første begynnelse, at denne idéverden ikke representerer et avsluttet hele, men enda er under utformning.

Det er en ennu pågående livsprosess som her skal skildres, en idéverden i frembrudd, en livsimpuls i full virksomhet, og det ikke bare i ett land, men over hele verden.

Det er derfor vesentlig selve dette frembrudd, som her skisseres, mens kommende bind av dette verk vil berette om denne idéverdens videre utvikling og videre skjebne.

Videre må det på det sterkeste fremheves, at selv om denne idéverden koncentrerer sig om en hovedskikkelse, som til idag har gitt det mest samlede uttrykk for den, så er den på den annen side ikke uttømt med Krishnamurtis personlighet og hans innsats — *enkeltvis* bryter disse idéer i virkeligheten frem overalt, helt uavhengig av direkte kontakt med Krishnamurtis tankeverden.

Derfor dreier denne skildring sig i sin innerste grunn, ikke om en personlighet, men om idéstrømninger.

Personligheter kommer og går, idéer alene forblir.

Det er idéer alene det kommer an på, personligheter har betydning bare for så vidt de fremsetter, belyser og levendegjør idéer, og bare for så vidt vil Krishnamurtis personlighet bli behandlet.

Krishnamurti selv viser i all sin ferd konsekvent bort fra sig selv og hen til den sannhet han bringer, en sannhet som, hevder han, for å gripes, må *levs*.

I.

NYORIENTERING

GLIMT AV EN NY IDÉVERDEN

KONSEKVENSER

DEN GAMLE OG DEN NYE VERDEN

GLIMT AV EN NY IDÉVERDEN

Det er derfor i selve *menneskelivet* den nye idéverden setter inn med hele sin revolusjonerende kraft.

Den beveger sig ikke på noe som helst spesialområde, den vender sig ikke til noe bestemt utviklingstrin eller til noen bestemt krets. Den har, hevdes det, bud til hvert menneske som lever idag.

Er man tilfreds med sig og sitt, med sitt eget liv, med verden som den er just nu, vil man ikke gi akt på disse nye idéstrømninger. Da har man omkring sig trukket sin magiske sirkel og vil leve og dø fengslet innen for den.

Men de våkne, de søkende, de kjempende og tvilende, de lidende, de dypt utilfredse, de som med Henrik Wergeland har sett, at «skjønnere byer og lysere tider enn før bak asken og røkdyngen ler», de vil — midt under den katastrofale overgangstid vi nu gjennomlever, da alt det gamle er i full oppløsning og nye former skal skapes — leve sig inn i de nye idéer og utrettelig prøve deres gehalt.

Hvad er det da Krishnamurti vil?

Han vil forandre hele vår innstilling til livet.

Svake, usikre, fulle av frykt for livets små og store tilskikkelser, for tap av alt slag, for tvil, går de allerfleste mennesker gjennom tilværelsen.

Og allikevel, det faktum kommer man ikke forbi: Sterke, visse på sitt mål, uovervinnelig lykkelige midt under livets tungeste prøvelser — slik har mennesker maktet å leve, og slik kan også menneskene komme til å leve sitt liv idag.

Hvordan?

Det er dette den nye idéverden tar sikte på å levendegjøre for vår tid, med dens særegne livsinnstilling, dens særegne problemer.

Det første som må gjøres er å vekke menneskene til bevissthet om sin egen stilling, til å se sig selv som de er.

En vulkansk utilfredshet med én selv og med hele tilværelsen blir det første resultat, og uten denne sunde, bitre utilfredshet er intet fremskritt mulig, hevder Krishnamurti.

Å se oss selv som vi er: Se at vi lever livet, de aller fleste av oss, uten å øine noen mening i det, uten noe bestemt mål for det.

Krishnamurti sier: Finn dig ikke en dag lenger i det. *Sett dig ditt mål.*

Ikke et mål som andre holder frem for dig, et ideal andre vil påtvinge dig.

Men ditt eget mål, slik det springer frem av det dypeste i din egen natur.

Og hvad er det hvert eneste menneske i hele verden i virkeligheten lengter efter?

Er det ikke dette: lykke, å bli fri fra alt som

binder, alt som trykker, er det ikke dette: å nå fullkommenhet — ingenting mindre?

Krishnamurti sier:

«Sett dig ditt mål.»

Se det foran dig i hele dets storhet, som en veldig snetind som lokker og drar dem som bor nede i dalen, opslukt av de små ting i livet.

Gi dig så i vei.

Først da begynner livet for dig for alvor, spennende, fullt av farer, fullt av nyopdagelser.

Du vil snart se at den som vil klatre mot svimlende høider ikke kan bære på tunge byrder.

Kast av!

Kast av, prøv alt fra grunnen av. Du kan ikke slepe på andres gods på en slik vandring.

Ikke engang på noe som helst overflødig av ditt eget: dine dogmer, av hvilken art de enn er, dine systemer, dine yndlingsteorier og yndlingsidéer, dine krykker, dine mer eller mindre upålitelige kraftkilder, dine soveputer — på denne fjellvandringen har du bare din egen ubøilige vilje til å nå frem, ditt eget mot, din egen styrke å stole på.

Men man vil snart opdage at uten et nøie kjennskap til ens egen natur vil man ikke nå langt.

Man vil etterhvert lære å forstå de to fundamentale sider av ens eget vesen, at man består av et evig, uforanderlig jeg, uuttømmelig i muligheter, i skapende kraft, og et forgjengelig, såre menneskelig, stadig skiftende, stadig fremadskridende jeg.

Og etterhvert som man stiger mot høiden og

vinner overblikk, vil man gjøre den erfaring at dette menneskelige jeg er en komplisert ting, at man i virkeligheten har å gjøre med et uregjerlig trespann, hvor tanken trekker én vei, følelsen én vei, mens kroppen har sin vilje og sine krav.

Det individ som vil videre frem må bringe alle disse sider av sitt menneskevesen under full kontroll og i fullkommen harmoni så de trekker sammen.

Dette er ingen dogmatisk lære, men en erfaring som hvert menneske vil gjøre under sin utviklingsgang, hevder Krishnamurti.

En vanskelig oppgave, denne? Ja, men det menneske som har sett og virkelig grepet sitt livsmål og er helt gjennomglødet av det — på det menneske venter det enda meget vanskeligere og større oppgaver:

Selve dette menneskelige, fremadskridende jeg skal forvandles til, skal oppgå i det evige jeg, det er dette hele livsprosessen består i, det er i selve dette forvandlingsarbeide at livets mening og mål ligger.

Man vil spørre:

Hvordan skal dette skje? Hvilken vei er det som fører fra en rådløs, motløs, avmektig menneskehet frem til en for all tid frigjort, fullkommengjort menneskehet?

Krishnamurti peker på den: først når hvert eneste individ er frigjort, fullkommengjort, vil vi ha en frigjort og fullkommengjort menneskehet.

Verdens problem er det individuelle problem.

Så avhenger da verdens frelse av det enkelte individ. Og for det enkelte individ gjelder det:

«Menneskets herlighet består nettop i dette: at ingen kan frelse det, uten det selv.»

Men veien for det enkelte individ, hvor går da den?

Krishnamurti svarer: Gjennem en radikalt ny bevissthetsinnstilling som i samme nu må resultere i et radikalt nytt handlesett.

I Krishnamurtis idéverden gjelder ingen teorier i det blå. Hver sannhet som der fremsettes er gjennomferret og gjennomlevd og krever derfor å omsettes i øieblikkelig handling.

Hvordan skjer så forvandlingen fra det menneskelige og forgjengelige til det evige og uforgjengelige, det fullkomne?

Se på menneskene, sier Krishnamurti. De hviler enten på laurbærene fra fortiden, eller de ser hen til en fremtid som skal holde dem skadesløse for nuets ynkværdighet.

Engang i fremtiden skal vi bli effektive, gode lykkelige, fullkomne, tenker de.

Men det er nettop her vi begår den skjebnesvangre feil, hevder Krishnamurti.

En fullkommenhet som stadig henskytes til en fremtid vil for evig tilhøre fremtiden; den vil aldri bli virkelighet.

Nei, et sultent menneske trenger mat nu, straks.

Man kan ikke trøste en druknende med at han skal bli reddet om noen dager.

Det er *her og nu* vi skal være gode, lykkelige, fullkomne.

Og for det menneske hvis sjel skriker på full-

kommenhet som en druknende krever luft, for det menneske er fullkommenhet innen rekkevidde.

Hvert sekund på dagen teller da. Hver begivenhet, hver liten ting, hvert menneske har noe å lære en.

Og man forstår at det er ikke dette som er livets mål og mening: å undgå smerte og motgang og kamp. Men dette: modig å kunne møte smerte og motgang og kamp, hilse dem *velkomne* som de trofaste venner de i virkeligheten er.

Livets mål og mening er dette: å se fjelltinden foran sig, strålende og streng, under alle livets omskiftelser, det er dette: å bære lykken i sitt eget hjerte, i all motgang, under all nød, i faretider. For man kan eie lykken allerede underveis, under selve vandringen mot målet — det blir Krishnamurti aldri trett av å si til vår tids mennesker.

Slike sterke, sunde, avbalanserte individer er det den nye idéverden vil skape, eller rettere: hjelpe hver og en til å bli.

Mennesker som ikke lenger går i mørke og motløshet, men som ser veien foran sig, kjenner sitt mål.

Mennesker som ikke er bundet av tid. Mennesker som utrettelig klatrer mot høiden og som med det overblikk de etterhvert vinner vet med sig selv, at de i ett og alt er et produkt av sin egen fortid, at de ved hver handling i nuet skaper sin egen fremtid, og derfor kan forme denne fremtid etter sin egen vilje, ja som vet at for den i sannhet målbevisste går det an å bringe fremtiden inn i nutiden, å *leve*

fremtidens fullkommenhet, fremtidens fjerne «uopnålige» lykke i nuet.

Et slikt målbevisst menneske lever ikke lenger i tiden, det lever i evigheten, her og nu.

Det er det vi må. Og det vi kan.

Derfor lyder appellen:

Gå frem mot dette mål — som er full frigjørelse, det vil si fullkommenhet, og derfor uforgjengelig lykke — i din egen iboende uovervinnelige styrke, stand in your own strength!

Vær ikke avhengig av noen som helst annen, hvem han er, hvor han enn står.

Hvert menneske har sin egen individuelle vei til sannheten, og selv må han finne den, selv må han gå den, ingen annen kan finne den eller gå den for ham.

Derfor gjelder det for hvert menneske å finne frem til og utvikle til fullkommenhet sin individuelle egenart, være lydige mot intuisjonens stemme, som er guddommens røst i hans eget indre.

Dette betegner høidepunktet av alt menneskelig tankeliv.

Og følelseslivet?

Krishnamurti svarer: høidepunktet av all menneskelig følelse, det er en kjærlighet som er helt frigjort fra sin gjenstand, som gir likt til alle uten å kreve gjengjeld.

Frigjøres Livet i alle ting, som i dag er hemmet og bundet av tusen bånd, da vil livet selv spontant skape sig vakre uttrykk, bevar Livet i dig rent og friskt og vitalt, og skjønnhet kommer til å prege

hver eneste detalj av det, din fysiske kropp og alle dine omgivelser.

Krishnamurtis idéverden toner ut i en appell som denne:

Elsk Livet!

Prøv ikke å binde det og fange det innenfor noen bestemt form, da dreper du det.

Sannheten — som er Livet selv — er som en levende flamme, uten kontur, uten fast form.

I et av Krishnamurtis dikt heter det:

Å venn
du kan ikke binde Sannheten.

Den er som luften,
Fri, grenseløs,
Upåvirkelig,
Uforgjengelig.

Den bor ikke i et enkelt tempel,
Heller ikke kan du finne den på et enkelt alter.
Den er ikke knyttet til en enkelt Gud,
Hvor nidkjære enn hans dyrkere er.

Kan du opdage
Fra hvilken blomst
Bien sanker honningen?

Å venn,
Overlat kjetteri til kjetteren,
Religion til den ortodokse,
Men sank du din Sannhet
Fra din erfarings støv.

Slik lyder — i enkelte hovedpunkter — Krihsnamurtis appell.

Denne appell kommer fra en som — skjønt han hevder å ha nådd frem til enhet med alt liv, med det absolutte, (vi skal i det følgende nærmere undersøke hvad disse ord innebærer) — fralegger sig enhver bindende autoritet:

«Den som følger autoritet, følger ikke Sannheten. La dig ikke binde av andres autoritet, heller ikke av min.»

Appellen kommer fra en som på det bestemteste fraber sig efterfølgere, disipler, dyrkere, fra en som med streng logikk gjennomfører sine idealer i deres ytterste konsekvenser.

Slik går det for sig at en ung fransk forfatter nylig dedicerte sin bok til

«Min venn Krishnamurti, som har lært mig å gå veien alene.»

KONSEKVENSER

Det viser sig at det i dag er meget få som fullt ut forstår hvad dette innebærer: «Å gå veien alene».

Der blev i nov. 1929 holdt en interessant preken om *J. Krishnamurtis religion, uten ritual og uten kirke* i den «theistiske kirke» i London, hvor presten, mr. J. Tyssul Davies, trekker disse konsekvenser med stor djervhet.

Vi skal derfor i det følgende gjennomgå enkelte hovedpunkter av denne preken.

Mr. Davies begynner med å hevde at Krishnamurtis budskap må bedømmes efter sitt eget verd, helt uavhengig av enhver forhåndspåstand i tilknytning til hans person.

Han minner om hvordan Krishnamurti idag har frigjort sig fra alt det gamle, hvordan han har oppløst den verdensorganisasjon som han selv var leder av, og at han hevder at han ingen disipler har eller vil ha.

Han er fullkommen ubundet, fullkommen fri, og vil gjøre alle andre frie.

En slik innstilling må vekke gjenklang hos alle.

Mr. Davies minner videre om det offentlige foredrag Krishnamurti holdt i mars 1928 i London og det inntrykk han da gjorde på tilhørerne.

De som kom til dette foredraget uten noen som helst forutfattede meninger — og det var vanskelig nok — de hørte en tale, helt fri for pretensjoner, så full av sund sans, så blottet for en hver partiskhet, så universell i sin appell, så enkel, i slik levende harmoni med alle tiders høieste tanker, og allikevel så dødbringende for alle kirkesamfunds foreldede slagord, at den borttok fra ens sinn enhver tanke om at her hadde man for sig et menneske som agerte, som gikk inn i en tildelt rolle eller som tjente sine egne særformål. Han viste sig å være fullstendig ufordervet av all smiger og av den glødende hengivenhet man var rede til å overøse ham med. Og det faktum at han har avslått denne hengivenhet, at han ikke vil vite av noe slags disippelskap, at han billedlig talt har rasert og trampet på alle disse tilbudelsens altre og at de bitreste og hårdeste ting han enda har sagt, de var rettet til dem som stod mest rede til å yde ham ærefrykt, det viser alt sammen hans opriktighet, som ikke kjenner kompromiss, hans ubestikkelige hederlighet, hans «incorruptibility» — dette ord som så ofte er på hans leber.

Hvilken plass han enn har å fylle blandt alle tiders profeter, ett er sikkert, hans rettsinn er hevet over enhver tvil. Og skjønt han er mildheten selv viker han ikke — når sannheten krever det — tilbake for å såre, selv sine egne venner. Dette faktum synes mig, uttaler mr. Davies, å være et av hovedbevisene for hans rettfremme motiver — den måte han setter alt på spill på, all den støtte som

ledere som regel er så ivrige etter å bevare. Han risikerer i virkeligheten all popularitet gjennom sin hensynsløse opriktighet.

Hvad slags menneske er da dette som ikke ønsker popularitet, som ikke vil ha noe av det verden kan gi ham?

Efter denne innledning går mr. Davies over til å citere endel av Krishnamurtis uttalelser ved de årlige internasjonale leirsamlinger i Ommen, Holland, hvor ca. 3000 mennesker fra alle kanter av verden — til og med året 1929, da Krishnamurti ophevet sin verdensorganisasjon, for størsteparten medlemmer av denne organisasjon — møtes under en ukes leirliv for å høre Krishnamurti.

Til disse medlemmer uttalte han blandt annet:

«De fleste av dere som kommer til leiren har en privat samling av guder, og dere ønsker å føie mig til den samlingen. Det lyder snurrig, jeg vet det, men saken selv er latterlig barnaktig.»

Videre:

«De fleste av dere er så innsatt med deres nylig erhvervede fordommer at dere håper jeg bekvemt skal passe inn i deres system . . . dette er hovedgrunnen for dere til å komme hit . . . dere ønsker bare å få deres små lengsler tilfredsstillet. De vil aldri bli tilfredsstillet, fordi de er tomme, nytteløse.

Dere ønsker å få fastslått den riktige slags ceremoni dere skal utføre, hvilken trosbekjennelse er rett, hvilken gud er den rette å tilbe . . . Jeg har

ingen ting å gjøre med alt dette. Det er absolutt uten enhver verdi.»

Mr. Davies trekker nu konsekvensene av disse uttalelser:

Ingen av disse ting har noen verdi fra Krishnamurtis synspunkt. De hører ikke til livets vesentlige ting. Han går videre enn som så. (Og merk at dette gjelder også hvad vi tror her i denne kirken . . .) I virkeligheten holder disse ting menneskene borte fra sannheten, de hemmer dem i deres anstrengelser for å nå frihet, lykke i livet. De store ord som stadig er på hans leber er «Lykke», «Frihet», «Liv» — ikke de ordene dere finner i kirkene, ikke «Bønn», «Gud», «Offer» — nei, nei. «Liv», det er ordet. Det er noe som er større enn Gud.

Her har vi, ifølge Krishnamurti, de vesentlige ting i livet, de som hører til menneskesjelens indre verden. Disse ting har sin rot i virkeligheten, mens tilbedelse av guder, ritualer, ceremonier, bønner, ærefrykt for store personligheter, profeter og formidlere, helligdommer, templer, kirker — alt dette er grunnlagt på begjæret efter å søke frelse utenfra, å opnå den gjennom ytre ting. Han er kommet for å ødelegge alt dette.

Tenk over hvad det vil si. Det går ikke lenger an å ignorere Krishnamurti, som mange har gjort. Han er her. Han taler. Du må lytte til ham, enten du er enig eller ei. Man kan ikke lenger på noen måte ignorere ham.

Tenk over hvad hans hoveduttalelser innebærer.

De innebærer at alle de ytre grunnleggende former som kristendommen, buddhismen, hinduismen, som enhver organisert religion har skapt sig, er feiet over bord. Det er hvad det betyr.

Og gleder du dig over denne rasering av andres trosgrunnlag, så må du også huske på, at den i samme grad gjelder din egen kirke, ditt eget samfund, som du personlig er knyttet til. . .

Dette innebærer i virkeligheten at hvis du tror på noe eller noen utenfor dig, hvis du tror på en bibel, en Kristus, på en Mester eller en Frelser, da vender du ditt blikk i den gale retningen, du ser utad. Når du tilber fortidens store lærere, ser du bakover i tiden. Når du tenker på ditt liv herefter, ser du inn i fremtiden, du skyter avgjørelsen fra dig, du utsetter den. Men nettop det avgjørende øieblikk, det er *nu*. Dette er hans appell.

Og sier du til ham, innvender du, som folk har gjort det: «Jeg eier ingen virkelig storhet i mig, jeg må leve mitt liv efter Kristi forskrifter, eller efter Buddhas femfoldige sannhet, eller efter Muhameds råd, alt dette blev gitt oss til vår opbyggelse» — da møtes du av en tilintetgjørende skeptisisme, og du får høre hvad jeg har en mistanke om er den virkelige sannhet:

«Jeg betviler at fortidens store lærere har gitt leveregler eller etiske systemer. Det er i almindelighet deres disipler som former systemene og fastslår leveregler. Virkelig store lærere påbyr ikke lover. De ønsker å frigjøre menneskene, og du blir ikke frigjort gjennom etiske systemer eller ved hjelp av

leveregler. Etske systemer, de skapes av mennesket til bruk for hans næste, aldri for ham selv som skapte dem.»

Mr. Davies fortsetter:

«Dere ser hvad han mener? Og vi kan i virkeligheten ikke tenke oss en stor lærer som Kristus — som raserte hele sin samtids etske idealer med sitt myndige: «Dere har hørt det er sagt de gamle, men jeg sier dere . . . ;» som motsa disse gamle regler og grep enhver leilighet til å krenke dem; som i deres sted satte en indre morallov, et indre kildefriskt motiv for handling, for kjærlighet — vi kan ikke tenke oss en mann som Kristus gjøre alt dette og derefter fabrikere en ny morallov, nye ti bud.

Det er lovgiverne som fremsetter lover, det er selvherskerne som utsteder befalinger, det er paver som utsender banbullen. Hele verden er overfylt med lover, som krever et veldig maskineri, en hel hær av jurister for å bli overholdt.

Men hvad er det profetene gjør? Profetenes oppgave er den å vekke menneskene til en opplevelse av den gud som bor i deres eget indre, dette liv som er kilden til all religion, all tilbedelse.

Altså, en profet har ingen religion. En profet kommer, ikke for å pålegge en ny lov, for å skape en ny autoritet, men snarere for å frigjøre menneskene fra alle lovbud, all avhengighet av autoriteter, for å styrke mennesket i hans egen guddommelige kraft.

Og nu, i våre dager, lyder det på nytt et slikt rop, lik røsten som ropte i ørkenen i fordums tider.

Med hvilken berettigelse lyder appellen denne-

gang? Hvad kan den stille op til sitt forsvar? Hvad er dens bærende filosofi? . . . »

Efter en høist interessant analyse — som det i denne forbindelse vilde føre meget for vidt å gå nærmere inn på — av de nye idéer citerer mr. Davies disse ord av Krishnamurti, hvor han klart angir sin egen opgave i verden idag:

«Jeg kan ikke gjøre dere fri. Dere må frigjøre dere selv. Min opgave består i å vekke dere, av all makt å tilskynde dere til å opnå denne frihet. Jeg kan ikke gi dere virkelig hjelp, men jeg kan gjøre målet klart for dere, så dere kjemper for å nå det av hele deres sjels styrke og derigjennem blir frie og ubundne mennesker.»

Mr. Davies slutter sin preken med disse ord, rettet til sine tilhørere.

«Her ligger altså opgaven for dere. Dette er den høieste hjelp han kan gi dere. Og allikevel, ved på denne måten å kaste dere tilbake på dere selv, ved å berøve dere inspirerte bøker og inspirerte lærere, herre og mester, prest og profet, hellig skrift og hellig kirke, ved å klæ dere nakne i stormen, ved å slynge dere, blottet for alt, mot mosaikkgulvet i livets eget veldige tempel, gir han dere tilbake tusen ganger mer enn han tar fra dere.

Han gir dig tilbake din største skatt, fordi han gir dig tilbake din frihet og ditt eget bortkomne jeg. Han gir dig tilbake din styrke og kraft. Han gir dig tilbake din Gud, som du trodde var utenfor dig, han gir dig tilbake ditt univers med alle dets stjerner og undre, dets veldige avstander.

Han gir dig tilbake din himmel, din sekelgamle drøm, din søken gjennom utallige liv. Han gir dig tilbake morgenstjernens fryd. Han gir dig tilbake målet for uendelige tidsaldres kamp. Han gir dig tilbake den Ælskede, Gud, DET, Helheten.»

Ansikt til ansikt med en omvurdering av verdiene av så grunnleggende art som den ovenfor skisserte vil mange spørre:

Hvordan virker disse idéer omsatt i det levende liv? Hvordan ser det ut i en menneskesjel som på denne måten kaster alt det gamle overbord?

En eldre, landskjent, nylig avdød norsk pedagog skrev efter et besøk i den internasjonale leir i Ommen sommeren 1928, i tilknytning til Krishnamurtis idéer bl. a. følgende som kaster lys over dette spørsmål:

— — —

«Vil du forstå fjelltoppen, må du forlate dalen, du må ikke bli der og tilbe fjelltoppen fra det fjerne,» skriver Krishnamurti.

— — —

Plutselig — som fjelltoppen viser sig for vandre-
ren, rakende som en visjon op i det fjerne, uendelige,
slik tror jeg Sannheten — Sannheten for mig —
plutselig åpenbarer sig for en — mitt mål, resultatet
av alle mine livs erfaringer, i et intuitivt glimt.

Har en oplevd dette — glimtet av fjelltoppen i
det fjerne, i all dens strenghet, renhet og kraft —
så fødes samtidig i en den samme forunderlige

lengsel, som vi vel alle har følt, når vi nede fra dalen har fått et glimt av fjellet — den ubetvingelige trang til å nå derop, koste hvad det koste vil.

Å nå op til mitt mål, min sannhet, som jeg har opdaget i mig selv, og ut av mig selv.

Gir en sig så på vei, med en full, hel og ærlig beslutning, så kommer en kamp — a struggle without rest — som en må se rett i øinene uten vaklen, uten frykt.

«Livet er en vev, spunnet av de daglige livs hverdagshendelser, og hvis du ikke utnytter dem, så vil du gå glipp av hensikten med de små ting, for ut av dem bygges det store, derfor — ta kampen op med hver hendelse på dagen, hvert øieblikk er av betydning,» sier Krishnamurti et steds.»

Den norske pedagog sammenfatter sitt sluttresultat i følgende ytterst karakteristiske linjer som viser at der nu, nettop blandt pedagogisk tenkende og erfarne mennesker, demrer en opfatning av at denne idéverden innleder et avgjørende vendepunkt, et nytt avsnitt i menneskehetens utviklingsgang, da den skal ta skrittet fra barnealderens avhengighet og uselvstendighet til den modne alders hele og fulle selvansvarlige frihet.

Som vi ser betones også sterkt den underliggende kjærlighet som er den drivende kraft i denne rett og slett uundgåelige omvurdering av verdiene:

«Det store, det er stadfestelsen av Sannheten i mig. Ingen formidler, ingen mellemmann kan gjøre

dette for mig, det avhenger ene og alene av mig selv, ikke av noen annen.

Det nytter ikke å søke inn under trøst og hussvalesse, ingen tar oss under armene, det nytter ikke å gå med krykker — på våre egne føtter «må vi vandre veien, selv om de skal toes i hjertets blod». «Be a lamp unto thyself,» lyder det. «Vær ditt eget lys.»

Først når vi har lært å elske alt liv, når vi i denne allkjærlighet har slettet oss selv ut, har vi nådd målet, fullkommengjørelsen av vårt eget liv.

Det er målet for hver enkelt, så vel som for den hele menneskehet, som nu skal modnes og vokse utover barnestadiet, hvor der trenges stedfortredere og støtte.

Dette er det rene, kolde, klare vann, som rekkes oss med all-livets uendelige ømhet, forståelse og kjærlighet.»

Dette er hvad som idag beveger et stigende antall mennesker i mange land som i sitt eget liv har oplevd sannheten av Krishnamurtis ord.

En radikal nyorientering er på fremmarsj — det nytter ikke å lukke øinene for det. Meget bedre er det å sette sig inn i hvad den bærer i sitt skjød og ta standpunkt til det.

DEN GAMLE OG DEN NYE VERDEN

La oss til slutning høre Krishnamurti selv trekke konsekvensene av de ovenfor antydede revolusjonerende grunntanker.

Vi finner ham midt i kretsen av en gruppe tilhørere. Forbauset, vantro har de lyttet til de nye kjetterske idéer, til dette menneskes, denne lærers helt usedvanlige påstand om det personlige erfaringsgrunnlag han bygger dem på, og nu kringsetter de ham med spørsmål for å prøve gehalten av hvad han har sagt.

Innledningsvis ytrer han til dem: «Av de spørsmål som har vært stillet til mig hele verden over fremgår det hvor få det er som for alvor ønsker å forstå og opnå livets virkelige frihet.

De bringer i marken citater fra ærverdige skrifter og lærde autoriteter og forelegger mig dem og innbiller sig at de dermed har fremsatt sine egne problemer.

Men de som vil forstå livet må søke sannheten utenfor disse trange murer, uavhengig av de gamles forskrifter, hvor lærde, hvor vise de enn har vært.

Min lære er hverken mystisk eller okkult, da jeg mener at mystisisme og okkultisme er begrensninger som mennesker har lagt på sannheten. Livet er viktigere enn alle dogmer og trosbekjennelser,

og skal livet nå sin fulle utfoldelse må du frigjøre det fra trossetninger, autoritet og gammel overlevering. De som er bundet av disse ting vil ha vanskelig for å forstå sannheten.

Mine svar på alle de spørsmål som stilles til mig hviler ikke på noen autoritet fra lærde bøker eller på fastslåtte meninger. Jeg har nådd frem til frigjørelse og er trådt inn i det rike hvor der er evig lykke, og jeg ønsker å hjelpe andre til å forstå livet fra dette synspunkt.

Da jeg selv er frigjort fra tradisjoner og trossetninger ønsker jeg å frigjøre andre fra disse trossetninger, dogmer, trosbekjennelser og religioner som lenkebinder livet. Det er fra dette synspunkt alene jeg taler og ikke ut fra ønsket om å lage nye teorier eller pålegge en ny autoritet. Fordi jeg selv har undsluppet all begrensning, ønsker jeg å befri alle andre mennesker.

Jeg er ikke noe orakel som gir svar på alle spørsmål. Jeg vil få folk til å tenke selv. Jeg vil få dem til å tvile på alt som er dem kjærest og mest dyrebart. Når de så har innbudt tvilen, da vil bare det bli tilbake som er av evig verd.»

Efter denne innledning kommer spørsmålene, hvorav enkelte gjengis i denne sammenheng:

Spørsmål: Er den direkte vei som Læreren taler om for alle, eller kan den komme alle til gode?

Krishnamurti: Forståelse av livet er den eneste vei, og den veien ligger i ditt eget indre — ikke utenfor dig — derfor er denne vei selvsagt for alle, ikke for de privilegerte få, de intelligente, de religiøse,

mystikeren, okkultisten eller videnskapsmannen. Den er for hver eneste en. Det er fordi dere har forvekslet liv og tro at dere lider under alle disse vanskeligheter.

Spørsmål: Hvordan kan en slik uttalelse forenes med den kjensgjerning at der for mennesker på forskjellig utviklingstrin kreves en forskjellig lære?

Krishnamurti: Hva er det for en forskjellig lære som kreves? Dere skiller dere ut fra den øvrige menneskehet, dere inndeler folk i viderekomne og almindelige mennesker. Det almindelige menneske ønsker å bli lykkelig, det samme gjør du — hva er så forskjellen?

Det almindelige menneske ønsker å slippe fri for livets kjedsommelighet, tranghet og begrensning; det gjør du også. Når du snakker med et almindelig menneske vil du høre ham uttale de samme ønsker som du selv har; og det er vel fordi du ikke er i føling med de almindelige mennesker i verden, at du tror du står på et annet utviklingstrin.

Fordi du bærer en eller annen etikett, fordi du er teosof, hindu, buddhist eller kristen, tror du at du på en mystisk måte er anderledes enn de andre, og at du plutselig blev helt forandret da du gikk inn i et av disse samfund.

Men du er ganske som enhver annen du møter på gaten.

Du ønsker å forstå livet, det gjør mannen du møter på gaten også, og det er grunn nok for dig til å føle dig som hans venn . . .

Spørsmål: . . . Den evige lykke som du taler

om vilde være uvirkelig, hvis vi ikke derved at du har nådd målet så denne lykke legemliggjort for oss. Men da blir din person av alt overveiende betydning. Er din person ikke en betingelse for at vi kan få øie på målet?

Krishnamurti: . . . «Den evige lykke som du taler om vilde være uvirkelig, hvis vi ikke derved at du har nådd målet så denne lykke legemliggjort for oss.»

Det vilde gjøre mig ondt om dere har rett, for jeg har alltid prøvd å vise dere at den form som dere uvilkårlig har trang til å tilbe er en begrensning.

Venn, hvis du — frigjort fra alt det som binder, dig — søker inn i ditt eget hjerte og sinn, vil du finne at du attrår den uforanderlige, den ubetingede lykke, som jeg taler om, at du attrår den sannhet som er livets fullbyrdelse; men ikke på grunn av det jeg sier. Jeg vekker bare ditt ønske og luker ugresset vekk som har dekket over ditt ønske.

«Derfor blir din person av alt overveiende betydning.» Det tviler jeg på. Livet blir av alt overveiende betydning — det liv som helt er utfoldet i mig. Mitt Liv kaller på ditt Liv og får dig til å elske Livet — men ikke den person som rummer Livet. Hvis du tilber personen, tilber du bare et innrammet billede, og du taper av syne den veldige Sannhet, som står bak billedet — den Sannhet som er ubetinget, og som hverken har begynnelse eller slutt.

«Er . . . din . . . person ikke en betingelse for at vi kan få øie på målet?» Jeg sier at en kan få øie

på målet uten noen person. Fordi du alltid har sett målet gjennom personer, har du «nedtransformert» Sannheten og kvalt Livet.

Derfor er der sorg og kamp, disharmoni og forvirring.

Men hvis du derimot opdager målet, ikke gjennom en annen, men ved å rense ditt eget hjerte og sinn, da vil du ikke forråde Sannheten, da vil du ikke behøve personer.

Hvor den betingede, den begrensede Sannhet tilbedes er der alltid sorg, men hvis du elsker Livet og holder dig midt ute i Livets strøm, vil der aldri være sorg eller smerte eller forgjengelig glede. Kanskje du sier: «Det er lett for dig, men ikke for mig.» Det har ikke vært lett for mig. Jeg har vært likeså begrenset, kjempet like så hårdt som noen av dere. Jeg har tatt min tilflukt til de samme skygger, til den samme trøst, til de samme skiftende lykkestemninger som dere, og fordi jeg har vært igjennom det alt sammen sier jeg at dere ikke behøver å gjennemgå alle disse utviklingstrin, hvor Sannheten nedtransformeres og forringes forat dere skal kunne forstå den.

Det finnes en enklere vei.

Spørsmål: Hvorledes kan du være veiviser på en vei som du ikke har vandret? Har du ikke sagt at du har fulgt de åndelige lederes vei, men da du nådde fjelltoppen så du en lettere, mer direkte vei?

Krishnamurti: Min venn, den vei jeg har vandret vandrer dere alle. Den direkte vei jeg har vandret

vil dere vandre, når dere har forlatt de stier som fører til forviklinger.

Den veien alene gir dig forståelse av livet. Du har bruk for veivisere langs alle de stier som fører til forvirring, men hvis du går den rette vei, den direkte vei, behøver du ingen veiviser. Du vil trenge dine Lærere og Formidlere i forvirringens verden, men hvis du betrer den direkte vei — som ligger i ditt eget indre — da kan du være dem foruten.

Spørsmål: Hvad skal den gjøre som ønsker å tjene og følge dig?

Krishnamurti: Han skal følge sig selv. Hvad jeg har nådd er det som alle ønsker å nå. I hvert menneskehjerte bor ønsket om lykke og frigjørelse. Hvis du følger det ønske, hvis du — når du har tatt din beslutning — stålsetter ditt hjerte mot alle små og likegyldige ting, vil du nå ditt mål. Det er det største du overhodet kan gjøre, for på den måten vil du finne frigjørelse og lykke. Hvis du følger mig, vil det komme en tid, da du vil være bundet av mig og må gjøre dig fri fra mig. Derfor er det lettere hvis du like fra begynnelsen følger dig selv; for du og jeg er ett.

Spørsmål: Du sier: tilbed ikke mig. Men vi må da elske den som elsker Sannheten, og er ikke kjærlighet en art av tilbedelse?

Krishnamurti: Jeg sier: «Tilbed ikke mig, men tilbed Sannheten.» De som elsker Sannheten vil elske alle, og dermed også mig; de som tilber Sannheten vil tilbe alle og føle ærbødighet for alle —

også for mig. Sannhet kan ikke gjøres avhengig av et enkelt menneske, selv om det menneske er nådd frem til den absolutte sannhet — som jeg er det. Hvis du bare tilber den form som inneholder Sannheten, vil Sannheten i sin fylde og herlighet og storhet forsvinne, og du står tilbake med et tomt skall. Hvis du tilber den Sannhet som er i hver enkelt, vil du tilbe alle. Hvis du elsker den Sannhet som er i alle, vil du elske alle. Fordi du tror at Sannheten er langt borte og betinget av et enkelt vesen skjer det at du, mens du stirrer op mot det fjerne, trer dem ned som ligger like for dig på din vei.

«Og er ikke all kjærlighet en art tilbedelse?»

Ord! Hvilken forskjell gjør det, om du elsker og kaller det tilbedelse, eller om du tilber og kaller det kjærlighet? Når du bare er fylt av kjærlighetens renhet og fred, hvad har det så å si hvilket navn du gir det? Hvis du elsker det Liv som er felles for alle mennesker, det Liv, i hvilket alle er ett, da behøver du ikke disse ytre ting for å vekke din tilbedelse.

Spørsmål: Da alle egenskaper er nødvendige for Livets fulle utfoldelse, er så ikke hengivenhet — altså kjærlighet til en som står over oss — nødvendig for utviklingen? Og kan den hengivenheten opstå uten begrepet Lærer, Mester eller Gud?

Krishnamurti: Hvorfor kan du ikke elske Livet? Det er da Livet som er målet. Hvis du har kjærlighet og hengivenhet for målet, vil alle disse krykker bli overflødige.

«Man må føle kjærlighet og hengivenhet.» Det

er ikke spørsmål om et «man må». Det er der alt-sammen som duften i en blomst. Hvorfor er det vanskeligere å føle kjærlighet eller hengivenhet for det evige mål enn for en formidler? Du er opslukt av dine egne forestillinger, dine halv-sannheter, dine egne guder. Og det menneske som vil vise dig hvordan du kan bli fri forkaster du og sier: «Det er altfor vanskelig.»

Jeg hevder at når du føler hengivenhet for formidlere og fortolkere, blir det enda vanskeligere for dig å nå frem til en enkel forståelse av livet. Si ikke til mig: «Har du ikke selv hatt dem?»

Nettop fordi jeg har hatt dem sier jeg til dig: La dig ikke holde fangen i disse vakkert utstyrte tilfluktssteder som byr dig en makelig uvirksomhet og en makelig trøst.

Bli utenfor under åpen himmel og elsk Livet.

II.

FORUTSETNINGER

HVEM ER KRISHNAMURTI

KRISHNAMURTI OG DET TEOSOFISKE

SAMFUND

UTVIKLINGSGANG OG PRODUKSJON

Konsekvensene av den pågående nyorientering er vidtrekkende, og det på forskjellige livsområder, som vi snart skal se.

Før vi nærmere undersøker dem skal vi kaste et blick på de forutsetninger som har ledet op til den nuværende situasjon, på Krishnamurtis liv og utviklingsgang til i dag.

En nærmere granskning klarlegger at den innsats vi her skal undersøke faller i to skarpt adskilte perioder med vendepunktet i året 1927.

Før den tid viser Krishnamurtis uttalelser at han var under sterk utvikling.

Efter den tid fremtrer han som den avklarnede, modne forkynner med sitt bestemte budskap til verden.

Situasjonen er imidlertid den at en rekke menneskers kjennskap til Krishnamurti skriver sig fra den første periode, bare, de har gjort sig op sin dom om ham på grunnlag av den og mener sig ferdig med ham.

Hvad som har skjedd i løpet av de aller siste år, efterat den første sensasjonsbølge hadde lagt sig, reist av verdenspressens opsiktsvekkende og misvisende telegrammer fra India vinteren 1925-26 — som

mange vil ha i frisk erindring — det kjenner almenheten langt mindre til.

Men det er først i denne siste periode, efter hans indre gjennembrudd, at Krishnamurti fremsetter sin idéverden, som viser sig å være så egenartet og av så fundamentalt inngripende art at den har krav på almen oppmerksomhet.

HVEM ER KRISHNAMURTI?

På det nuværende tidspunkt er det enda fortidlig å gjøre sig op en begrunnet mening om de usedvanlige forhold og begivenheter som innledet Krishnamurtis virksomhet, like så litt som man med noen som helst berettigelse, generelt sett, kan anta eller forkaste de meget usedvanlige uttalelser Krishnamurti fremkommer med om det erfaringsgrunnlag han bygger sin gjerning på.

Å ta standpunkt til alt dette nu, mens begivenhetene pågår, før historien har avsagt sin endelige dom, det er en i fremtredende grad individuell sak som helt må bero på den enkeltes individuelle skjønn og personlige erfaring.

Hvad vi kan gjøre i nærværende undersøkelse er å følge begivenhetenes utvikling og søke å få så vel dem, som forutsetningene for den nye idéverden, mest mulig objektivt og allsidig belyst.

Da mange motstridende og ukorrekte meddelelser er i omløp angående Krishnamurti og hans arbeide skal der i det følgende redegjøres for de viktigste data i hans liv til idag.

Jiddu Krishnamurti er født 25. mai 1896 i Madanapalle i det sydlige India.

Som ottende barn i en familie tilhørende Indias høieste kaste, brahminkasten, blev han viet til Shri

Krishna og gitt navnet Krishnamurti. Hans familie-navn er Jiddu, efter syd-indisk skikk avledet fra navnet på den landsby hvor Krishnamurtis forfedre har levet. Dette familienavn plasseres foran, ikke som her i Vesten bakefter, døpenavnet.

En tid efter morens død, som fant sted mens barna enda var ganske små, flyttet faren, som var teosof og hadde vært ansatt i den engelske regjerings tjeneste, til Det teosofiske samfunds hovedkvarter ved Adyar-floden, nær Madras.

Her var det, at Det teosofiske samfunds president dr. Annie Besant, dengang ivrig optatt med sitt sociale gjenreisningsarbeide over hele India, i 1909 adopterte Krishnamurti og hans yngre bror Nityananda som to usedvanlig lovende barn. Hun hadde fått visshet om, har hun meddelt, at der ventet Krishnamurti en livsoppgave av helt usedvanlig art, hvis han i sin videre utvikling holdt hvad han nu lovet.

Menneskeheten nærmet sig hurtig en av de avgjørende krisetider i sin utvikling, hevdet dr. Besant, da en døende civilisasjons former skulde i støpeskjeen og en gryende civilisasjons former skulde fremeksperimenteres.

I slike kritiske overgangstider er det, fremholdt hun, at verdenshistoriens forkynnere fremtrer til hjelp for menneskene. Slik vilde det gå også nu, og Krishnamurti var, efter hennes overbevisning, den som dennegang skulde løse oppgaven.

Samtidig henledet hun — gjennom serier av offentlige foredrag i London, senere utgitt i bok-

form under titlene *The Changing World* og *The Immediate Future* — oppmerksomheten på en vidtspredt forventning hele verden over om en gjennomgripende religiøs og kulturell fornyelse.

Begivenhetene utviklet sig nu slag i slag.

I 1911 blev der i Benares, blandt en kosmopolitisk skare, vesentlig bestående av teosofere, stiftet en organisasjon på grunnlag av den før nevnte forventning med det formål å forberede verden på dette tidsskifte og på en åndelig lærers fremtreden.

Krishnamurti blev utsett til dens overhode, og organisasjonen fikk det meget kritiserte, men unektelig karakteristiske navn Ordenen Stjernen i Øst.

Kort efter, i 1912, reiste Krishnamurti og hans bror til Europa, hvor de opholdt sig i ti år.

I løpet av disse ti år, som en merkelig bekræftelse på Annie Besant's spådom om en kommende verdenskrise, brøt verdenskrigen løs.

Krishnamurti hjalp til med Røde Kors arbeide ved hospitaler for sårede, først i Paris og senere i London.

Før der berettes videre om Krishnamurtis liv efter krigen skal vi kaste et blick på en skildring av den engelske pedagog og humanist, nuværende professor i engelsk litteratur ved universitetet i Bombay, E. A. Wodehouse, som gir et meget fengslende bilde av Krishnamurti som gutt, nedskrevet i noen ennu ikke offentliggjorte erindringer, som på anmodning velvillig er stillet til disposisjon for denne fremstilling.

Det billede professor Wodehouse tegner rummer så interessante momenter og skiller sig i enkelte punkter så avgjort fra den gjengse opfatning, at det i enkelte hovedtrekk vil bli gjengitt i denne forbindelse.

Professor Wodehouse tilhørte fra 1910 den krets av fremragende lærerkrefter som med Annie Besant i spissen var med om å fremarbeide «Central Hindu College», nu vokset frem til det store indiske nasjonal-universitet i Benares.

Hvad som særlig slo oss, uttaler mr. Wodehouse i sin skildring av Krishnamurti for tyve år tilbake, like etter at han var blitt «opdaget», var hans naturlighet. Her var ingen drivhusplante med eksotisk duft, han var helt gutt, sund, liketil, munter og full av liv. En gutt som holdt sine muskler spenstige og hvis største glede det var å ta en springmarsj på et par engelske mil rundt sportsplassen hver aften eller spille en tre, fire hårde omganger tennis, et spill han var usedvanlig dyktig i for sin alder.

Noenslags selvgodhet eller affektasjon fantes der ikke spor av. Han var fremdeles en tilbakeholden natur, beskjeden og opmerksom mot dem som var eldre enn han og høflig mot alle. Likeoverfor dem han likte la han for dagen en umiddelbar hengivenhet som var i høi grad tiltalende. Han syntes slett ikke å være sig sin «okkulte» posisjon bevisst. Han nevnte den aldri, der var aldri for et eneste øieblikk den ringeste antydning av den i hans tale eller manerer . . . kort sagt Krishnamurti var nettop det motsatte av hvad erfarne foreldre og pedagoger kunde ha fryktet

han vilde ha blitt til under de helt usedvanlige forhold han vokste op i.

Naturligvis gjorde dette et sterkt inntrykk på dem av oss som kom i nær personlig berøring med ham. Her stod vi ansikt til ansikt — det kunde vi ikke undgå å føle — med en ukunstlethet og en storhet av helt usedvanlig art. Og vi la merke til også andre egenskaper hos ham.

En av dem var evnen til øieblikkelig sympati, forenet med en enkel og direkte visdom som gjorde at han kunde være andre til stor hjelp. Den som kom til Krishnamurti, trykket av en ubehagelighet eller vanskelighet, kunde være sikker på et forstandig råd, som blev fremført så beskjedent, ja næsten undskyldende, at det aldri rummet den minste antydning av overlegenhet. En annen egenskap var hans fullstendige mangel på selvoptatthet. Han syntes aldri å tenke på sig selv.

Men hvad jeg tror var aller mest iøinefallende for oss — og som er det den dag i dag — det var en viss uberørthet, uberørtheten hos en duggfrisk blomst. Denne absolutte renhet syntes å gjennomtrengte hele hans natur og efterlot inntrykk av at her hadde man en som var fullstendig ufordervet av verden.

Det var kanskje dette som mer enn noe annet vakte vår instinktive respekt for ham, for av alle egenskaper i verden er denne den sjeldneste . . .

Det kan synes som om jeg taler om ham i overdrevne ord. De er i virkeligheten ikke overdrevne. Jeg taler om ham akkurat slik vi så og erfaret ham

i Benares for mange år siden. Og hvad jeg ønsker å betone, det er dette, at vår dom sikkerlig vilde ha vært helt anderledes, om han selv hadde vært anderledes. Vi var ingen blindt troende, forberedt på å se bare fullkommenhet hos ham. Vi var eldre folk, pedagoger, med endel erfaring om ungdom. Hadde det vært det minste spor hos ham av innbilskhet eller affektasjon eller av forsøk på å posere som et «hellig barn», eller av usund selvoptatthet, vilde vår dom utvilsomt ha falt helt anderledes ut. Til tross for all vår høiaktelse for mrs. Besant vilde vi ha vendt oss bort fra det hele med et skuldertrekk.

Årene fra 1912 og fremover blev på flere vis vanskelige for Krishnamurti, fortsetter professor Wodehouse sin skildring.

Eftersom han vokste til begynte han med større og større klarhet å se sin egen undtagelsesstilling, hvordan hans livsoppgave var utstukket for ham på forhånd.

De troendes ærbødighet for ham plaget ham likeså meget som utenverdenens spott og latterliggjørelse, overalt blev han gjenkjent, og avisene hadde det travelt med ham. Til slutt blev han så opgitt over den teosofiske pidestall han var satt på, at han reiste fra London til Paris for å kunne få leve i ubemerkethet og være sig selv.

Dette var, uttaler professor Wodehouse, i virkeligheten begynnelsen til det opprør som, efter mange pinefulle år av rastløshet, uvisshet og selvransakelse, til slutt bragte ham dithen, hvor han fant sin egen sannhet og derigjennem frihet. —

Det tør være av interesse i denne sammenheng å nevne at i all denne tid levde dr. Besant i India, optatt med pedagogiske, sociale og politiske oppgaver i forbindelse med Indias uavhengighetskamp. Hver sommer besøkte hun Europa, men under krigen gikk der et par år uten at hun så sine to myndlinger. —

Professor Wodehouse slutter sin fremstilling med sterkt å understreke at ingen ting vilde være feilaktigere enn å innbille sig — hvad verden i almindelighet antagelig gjorde og fremdeles gjør — at gutten Krishnamurti bare var en hjelpeløs dukke i hendene på en langt sterkere personlighet enn hans egen. Det var selvsagt den eneste mulige forklaring på en — i verdens øine — grotesk og fantastisk situasjon. Men ingen ting var i virkeligheten usannere.

Først og fremst grep mrs. Besant neppe noengang inn, i det hele — et utslag av virkelig visdom fra hennes side. Hun forstod at han var en personlighet som var fullt istand til å ta vare på sig selv, og det lot hun ham gjøre. Hvad Annie Besant selv angår kunde ingen opdrager være mere fri for å øve tvang eller press av noen art. Hvis press undertiden blev øvet, skyldtes det andre og mindre personligheter.

Men Krishnamurti gjorde hver gang kort prosess med ethvert slikt forsøk.

Der var dem, for eksempel, som ønsket at han skulde være mere «hellig», mere offisiøst og iøinefallende hellig, at han skulde i tide optre som «Læreren». Men det nektet han konsekvent å gjøre. Han foretrakk å utvikle sig naturlig og ikke gå inn i en ferdiglaget form. Og bare de som så noe av

hans private liv i disse år eier en anelse om all den kraft han brukte for å bevare sin personlige frihet absolutt ubeskåret. Der var mange sammenstøt . . . men han vek ikke en tomme av fra sitt. Hans styrke har aldri vært av ostentativ art, men hvergang det dreiet sig om vesentlige ting var han like ubøielig. Hertil kommer Krishnamurtis hat til all humbug, alt hykleri, alt charlataneri, hans likefremme, djerve opriktighet, som alle hans handlinger siden han tok op sin gjerning så utvetydig bærer bud om . . .

Det er bare en ting i verden Krishnamurti bryr sig om — Sannheten.

Professor Wodehouse slutter sin fremstilling med de ord at han anser det som sitt livs største privilegium gjennom alle disse år å ha fått stå Krishnamurti nær.

En skildring som denne av en erfaren pedagog som professor Wodehouse gir — ved siden av Krishnamurtis eget tilbakeblikk over sitt liv i kapitlet *Søken i Frigjort Liv* — et verdifullt bidrag til belysning av forhold og personligheter som i mange år flittig har vært kommentert, mangengang uten noen som helst overensstemmelse med de virkelige forhold. —

Efter ti års allsidige studier, vesentlig i England og Frankrike, begynte i 1921 Krishnamurtis reiseliv, da han avvekslende besøkte India, Australia, Amerika og Europa. I disse år skrev han regelmessige artikler i Stjerneordenens internasjonale tidsskrift *The Herald of the Star*, samtidig offentliggjort i en rekke nasjonale tidsskrift, også i det nordiske tidsskrift *Stjernen*.

Ordenen Stjernen i Øst hadde imidlertid gjennom Det teosofiske samfunds medlemmer spredt sig over hele verden og var nu representert praktisk talt i alle land med et samlet medlemsantall av henimot 50 000, hvorav, særlig i de senere år, endel ikke-teosofere, som, uten noen som helst kontakt med spesi- fikk teosofisk tankegang, delte tidens almene for- ventning om en åndelig nyorientering og i Krishna- murtis personlighet, allerede før hans gjennombrudd, så sine forhåpninger, om ikke virkeliggjort enda, så iallfall i høi grad stimulert.

Det var tillike et bemerkelsesverdige tidsfenomen at denne organisasjon talte medlemmer innen alle verdensreligioner og raser, medlemmer som alle var sig det pågående tidsskifte mer eller mindre klart bevisst og som alle, uten undtagelse, så frem til en kommende åndelig fornyelse gjennom en univer- selt innstillet åndelig førerskikkelse, en «Verdens- lærer».

Ikke få av de mest religiøst orienterte medlemmer av organisasjonen delte tillike dr. Besants opfatning, at når der innen alle verdensreligioner — og det langt utenfor Ordenen Stjernens krets — fantes en vidtspredt forventning om at tiden nu var inne for deres religionsstifters gjenkomst, da lå den realitet bak denne samtids forventning, at det var den ene og samme åndelige fornyer alle så frem til, kalt med forskjellige navn innen de forskjellige reli- gioner, og at verdensforholdene dennegang, for første gang i verdenshistorien, var tilrettelagt for en gjen- nemført universell forkynnelse, en nødvendig forut-

setning for videre fremskritt henimot et mennesketens brorskap.

Og det store spørsmål i årene omkring 1925 var dette:

Vilde Krishnamurti ta op den gjerning som var spådd ham?

Når?

På hvilken måte?

Angående dette siste spørsmål verserte der allerede fikse og ferdige teorier som vi senere skal se.

Også almenhetens oppmerksomhet var nu delvis vakt, og da Krishnamurti den 28. desember 1925 i Adyar, India, midt i en sterk åndelig utvikling, for første gang offentlig omtalte sin forkynnergjerning, og da delvis sensasjonelt formede telegrammer fløi ut over jorden, vakte de sterk opsikt og gav støtet til alleslags rykter.

Vel et år efter, i begynnelsen av 1927, er det at Krishnamurti oplever sitt avgjørende åndelige gjennombrudd, og fra den tid møter vi hans idéverden stadig klarere og kraftfullere utformet.

Sommeren 1927, da Krishnamurti — efter henimot et års ensomt liv i Ojaidalen, Kalifornia — kom tilbake til Europa, betegner derfor på flere vis et vendepunkt i hans hele liv.

Han finner sig omgitt av en skare forventningsfulle mennesker som på forhånd hadde dannet sig, de aller fleste av dem, en rekke mer eller mindre dogmatisk anstrøkne forestillinger om hans personlighet og hans virksomhet, og til dem holder Krishnamurti en tale, hvor han på den ene side kraftig

tar avstand fra disse forventninger og forhåndsforestillinger og på den annen side sier dem at han nu har tilbaketrukket en utvikling som gjør at han tar opp sin gjerning.

I et tilbakeblikk over denne utvikling forklarer han hvordan alle de forestillinger, meddelt ham av hans omgivelser i forskjellige perioder av hans liv, stadig hadde skiftet, fordi han aldri hadde kunnet anerkjenne en annens autoritet, men hele tiden hadde kjempet for selv å finne sannheten. Han forklarte hvordan alle disse forestillinger til slutt var blitt sprengt; hvordan den høieste virkelighet ikke lot sig binde innenfor noen bestemt form, hvordan denne virkelighet — som Krishnamurti under og etter sin kamp for å finne frem til den gav forskjellige navn, «Livet», «Den Elskede», o.s.v. — for ham var kommet til å omfatte alt som var til, himmelhvelvingen, blomstene og hvert menneskelig vesen.

På de utallige spørsmål som fulgte Krishnamurtis erklæring om å ha nådd sitt mål og være blitt ett med denne høieste virkelighet, spørsmål stillet ham av tilhengere av forskjellige verdensreligioner, gav han bl. a. følgende svar som på engang forenkler og kaster lys over de problemer som alltid på nytt beveger hans tilhørere:

«Som elven strømmer ut i havet og taper sig selv i havet, således er Krishnamurti blitt ett med det Liv som av noen kalles Kristus, av andre Buddha, av atter andre Herren Maitreya. Derfor er Krishnamurti som en fullt utviklet personlighet gått opp i dette Livets hav og er Læreren . . . Jeg mener at

alle Lærere i verden er gått op i, blitt forenet med det Liv som er målet for alt liv.»

En annen gang uttaler Krishnamurti:

«Livet er evig, og når et vesen etter mange århundrers forløp går op i og fullbyrder dette Liv, da er det hans lykke, hans fryd å forklare dette grenseløse liv for dem som enda ikke er nådd frem til det.

Om du kaller dette vesen Verdenslæreren, Buddha, Kristus eller med et annet navn, det har ingen ting å si. Å gi vann til dem som tørster, åpne de blindes øine, kalle de bundne ut fra deres fengsler og gi lys til dem som sitter i de skygger de selv har skapt sig — det er hans fryd som er gått inn til Livet. Og om det vann som slukker tørsten kommer fra det ene eller det annet kar . . . det er av meget liten betydning. Er det så sant et våknende ønske hos hver og en om å svare, om å føre til lebene det vann som slukker tørsten, om å rive til side bindet fra øinene, om å opfange ropet der de sitter i sitt fengsel — da er det dette som er av verdi. Illusoriske ord, navn, de binder og begrenser livet . . .

Tror du Sannheten har noe som helst å gjøre med hvad du tror jeg er? Det er ikke Sannheten du søker, du er optatt av det kar som inneholder Sannheten. Du ønsker ikke å drikke av vannet, men du ønsker å finne ut hvem det var som formet karet som inneholder dette vann . . . Legg navnene til side, de har ingen verdi.

Drikk vannet hvis vannet er rent. Jeg sier dig at jeg eier dette rene vann. Jeg har denne balsam

som renser, som læger storlig. Og du spør mig: Hvem er du? Jeg er alle ting, fordi jeg er Livet.»

Efterat den verdensorganisasjon som man hadde stiftet allerede mens Krishnamurti var barn i 1927 var blitt reorganisert, fant Krishnamurti i 1929 tiden inne til å oppløse den — der skal ingen som helst skranke være mellom ham og menneskene, hans budskap vender sig, ikke til noen bestemt krets, ikke til de få, det vender sig til alle.

Og året etter, i 1930, tar han, efter flere tidligere forsøk som var blitt avslått, de innledende skritt til å gi tilbake slottseiendommen Eerde i det nordøstlige Holland som i året 1924 av den unge hollandske baron Philip van Pallandt van Eerde blev stillet til disposisjon for Krishnamurtis internasjonale arbeide og som har vært forvaltet av en komité, da Krishnamurti selv ingen ting vil eie. Ja han vil ikke engang ha noe slottsmiljø for sig selv eller for de mennesker som hvert år samles omkring ham før og under den årlige teltleir i Ommen. —

Krishnamurti redegjorde for sine grunner til å oppløse Stjerneordenen i en meget bemerkelsesverdig tale, hvor han bl. a ytret:

« . . . Jeg hevder at Sannheten er et land uten vei og sti, og du kan ikke nærme dig den langs noen som helst vei, ved hjelp av noen som helst religion eller sekt.

Det er mitt syn på saken, og jeg fastholder det absolutt og ubetinget. Fordi Sannheten er grenseløs, ubetinget, utilnærmelig langs noen som helst slags sti, kan den ikke organiseres. Heller ikke burde noen

organisasjon dannes for å lede eller tvinge mennesker langs noen som helst slags bestemt vei.

Forstår du først det, da vil du innse hvor umulig det er å organisere en tro. Tro er helt og holdent den enkeltes sak, og du kan ikke og må ikke organisere den. Gjør du det, blir den livløs, krystallisert, den blir en trosbekjennelse, en sekt, en religion som påtvinges andre.

Men det er dette hver og en hele verden over prøver å gjøre. Sannheten begrenses og blir til et leketøy for dem som er svake, for dem som nærer en bare forbigående utilfredshet. Men Sannheten kan ikke hentes ned, snarere burde den enkelte prøve å klatre op mot den. Du kan ikke flytte fjelltoppen ned i dalen. Vil du nå fjelltoppen må du vandre gjennom dalen, du må klatre de steile stier uten frykt for de farlige avgrunner. Du må klatre op mot Sannheten, den kan ikke bli «nedtransformert» eller organisert for dig . . .

Tiltross for dette vil dere sannsynligvis danne andre Ordener, vil dere fortsette å høre til andre organisasjoner som søker etter Sannheten. Jeg for min del ønsker ikke å høre til noen organisasjon av åndelig art. . . ingen organisasjon kan lede et menneske til åndelighet.

Skapes en organisasjon for et slikt øiemed, da blir den en krykke, en svakhet, en lenke, og vil forkrøble individet, og hindre det fra å vokse, fra å nå frem til sin egenart, det vil si: selv og på egen hånd å opdage den absolutte, ubetingede Sannhet. Så det er den næste grunn hvorfor jeg — som

Ordenens overhode — har besluttet å opheve den. Ingen har overtalt mig til å ta denne beslutning.

Dette er ingen som helst storslagen handling, fordi jeg ikke ønsker efterfølgere. *Jeg mener dette.* I det øieblikk du følger noen, holder du op å følge Sannheten . . .

Jeg ønsker å gjøre en bestemt ting i verden, og jeg kommer til å gjøre det med ubøielig målbevissthet. Jeg samler mig om denne ene ting, bare: å frigjøre menneskene. Jeg ønsker å fri dem fra alle bur, fra all frykt . . . fordi det alene vil skjenke dem evig lykke, vil gi dem den ubetingede forståelse av sitt eget jeg . . . jeg ønsker ikke å danne religioner, nye sekter, eller å sette ut i livet nye teorier, nye filosofiske systemer . . .

Hvis det bare er fem mennesker som vil lytte, som vil *leve*, som har sitt ansikt vendt mot evigheten, så er det nok.

Hvilken nytte er det å ha tusener som ikke forstår, som er innsatt med fordom, som ikke ønsker det nye, men som langt heller vil forandre det nye slik at det passer deres eget golde, stillestående jeg? Hvis jeg taler sterkt, så vær så snild ikke å misforstå mig, det skjer ikke på grunn av manglende medfølelse. Går du til en kirurg for å la dig operere av ham, er det da ikke en vennlighet av ham å operere dig, selv om det gjør ondt? På samme måte, hvis jeg taler rett ut, skjer det ikke på grunn av manglende kjærlighet — tvert om . . .

Dere har forberedt dere i atten år, og se nu

hvor mange vanskeligheter det er som tårner sig op hvor det gjelder å forstå mig, hvor mange komplikasjoner og trivielle ting. Alle deres fordommer, deres frykt, deres autoriteter, deres kirker, nye og gamle — alt dette er, hevder jeg, en hindring for forståelse. Jeg kan ikke uttrykke mig klarere enn ved å si dette. Jeg ønsker ikke at dere skal være enig med mig. Jeg ønsker ikke at dere skal følge mig. Men jeg ønsker at dere skal forstå hvad jeg sier.

Denne forståelse er nødvendig, fordi din tro ikke har forvandlet dig, men bare gjort dig mere komplisert — og fordi du ikke er villig til å se tingene rett i øinene, slik de er . . .

Dere ser hvor meningsløs hele denne livsopfatning er som dere har bygget op og som får dere til å søke hjelp utenfra, til å være avhengig av andre for å opnå trøst, lykke, styrke. Alt dette finner dere bare i deres eget indre.

Så hvorfor ha en organisasjon? . . .»

Denne handling av Krishnamurti å opheve sin verdensorganisasjon har vakt uhyre opsikt og er blitt livlig kommentert av forskjellige kretser hele verden over.

Folk som av en eller annen grunn frykter eller føler sig frastøtt av Krishnamurtis idéverden triumferte. Enkelte aviser bragte meddelelser om begivenheten i en ytterst tendensiøs form:

Nu er Krishnamurtis stjerne gått ned, slukket for alltid, o. s. v.

Andre aviser fant fenomenet så betydningsfullt at de viet Krishnamurti og den internasjonale leir i Ommen en inngående oppmerksomhet.

Og begivenheten blev hilset med levende glede hele verden over av alle dem, medlemmer og ikke medlemmer, som fra år til år våkent hadde fulgt utformningen av Krishnamurtis idéverden; de følte at det åndelige liv som hadde båret og inspirert denne idéverden til idag var blitt så sterkt at det nu sprengte enhver form.

Krishnamurtis handling hadde tillike sin helt prinsipielle side, hvad som klart blev fremhevet av en av de tilstedeværende, den kjente engelske politiker *George Lansbury*, medlem av Mac Donalds regjering i England.

Han uttalte, ifølge et Reuter-telegram fra Ommen, bl. a.: «Vi lærer i vår tid å sverge til et bestemt parti, til socialistene, kommunistene, de konservative eller de liberale, og den individuelle samvittighet opslukes av organisasjonen som sådan.

Jeg gleder mig over at Krishnamurti har brutt organisasjonens lenker.» —

Mange har spurt: Hvordan vil det nu gå med de årlige internasjonale leire i Ommen, hvordan vil det nu gå med det innledende arbeide for å spre de nye idéer ut over verden?

I en artikkel om leiren i Ommen 1929 berører *George Lansbury* dette problem.

«. . . Nu skal den tidligere Orden erstattes med nye metoder — metoder som ikke avhenger av

medlemskap eller løfter, men utelukkende av det som de mennesker som føler sig tiltrukket av Krishnamurtis lære frivillig pålegger sig. Det er et avgjørende øieblikk i Krishnamurtis livshistorie. All den hjelp som moderne Lærere ellers støtter sig til kaster han fra sig, han stoler utelukkende på sitt budskaps renhet og styrke . . .»

Det forløpne år har bekreftet sannheten av disse ord. Krishnamurtis oppløsning av sin verdensorganisasjon har på ingen måte stanset arbeidet for den nye idéverden.

Tvert om, dette arbeide bæres nu frem, dels av mennesker som finner sig i umiddelbar harmoni med hele hans opfatning, dels av mennesker som gjennom en radikal personlig nyorientering har nådd frem til levende kontakt med den, og alle har de i sitt personlige liv hatt så gjennomgripende erfaringer om sannheten og kraften i disse idéer at de ønsker å dele hvad de har vunnet med andre.

Det er således takket være en slik spontan personlig innsats at det internasjonale tidsskrift, som måned for måned offentliggjør Krishnamurtis taler og dikt efterhvert som de fremkommer, nu utkommer i en rekke land, også i Norden.

De årlige leirsamlinger avholdes nu som før, besøkt av tusener, en i det nordlige, en i det sydlige India, gjerne omkring juletider; en i den vakre Ojai-dalen, midt mellom høie fjell i Kalifornia, gjerne i mai måned, og en ute i furuskogene nær Ommen, Holland, i begynnelsen av august.

Disse leire arrangeres av spesielle komitéer av interesserte i hver verdensdel, uten noen som helst tilknytning til noen organisasjoner.

De er åpne for alle og har vært det allerede i et par år, før Krishnamurti oppløste sin verdensorganisasjon.

Flere og flere mennesker besøker dem som aldri har hatt noen som helst organisasjonsmessig kontakt med Krishnamurti. Færre og færre teosofier kommer nu til disse leirsamlinger av den enkle grunn at Krishnamurtis idéer slett ikke appellerer til dem.

Man vil derfor forstå hvor lite det stemmer med de virkelige forhold å karakterisere disse internasjonale leire som «teosofiske», hvad en rekke aviser har gjort så sent som sommeren 1930 — disse leirsamlinger har idag like lite med Det teosofiske samfund å gjøre som f. eks. med indremisjonsbevegelsen, et faktum som næste kapittel nærmere vil belyse.

Det er også et interessant tidenes tegn at behovet hos den store almenhet efter en anledning til å komme i den personlige kontakt med Krishnamurti og hans idéer, som disse uhyre praktiske og enkelt arrangerte leire byr den, er i stadig stigende.

Snart kommer Australia med, hvor der også skal arrangeres lignende teltleire i det fri, hvor tusener av mennesker for en 8—10 dager undværer meget av det moderne livs komfort og bekvemmeligheter for å samles om livets mest brennende problemer.

Foran de regulære leirsamlinger møtes gjerne mennesker fra mange land omkring Krishnamurti

for i et par ukers personlig samvær med ham, gjennom spørsmål og svar og gjennom hans daglige taler til dem, nærmere å studere hans idéverden.

Slik former Krishnamurtis liv sig idag — som et utrettelig, verdensomfattende arbeide for, efter hans eget utsagn, «å åpne de blindes øine og kalle de bundne ut av deres fengsler».

KRISHNAMURTI OG DET TEOSOFISKE SAMFUND

Det er ytterst interessant å iakttå hvordan Krishnamurtis nærmeste omgivelser i barndoms- og ungdomsårene reagerer på hans idéer idag.

Hvordan er forholdet mellom Krishnamurti og Det teosofiske samfund?

Om dette spørsmål råder der idag stor usikkerhet, og det i alle leire, og mange misvisende rykter er i omløp.

Da der for øieblikket eksisterer flere teosofiske sammenslutninger er det nødvendig å minne om, at det teosofiske samfund det her gjelder er den organisasjon som blev stiftet i 1875 og som har dr. Annie Besant som sin nuværende president, med hovedkvarter i Adyar, nær Madras, India. De «teosofere» som omhandles i nærværende fremstilling er alle medlemmer av dette samfund. —

Det blir nu mer og mer klart at i de tre år som er gått siden 1927 har Krishnamurti i stor utstrekning talt for døde ører og lukkede sinn.

Nu først begynner man å våkne til bevissthet om at hans hele idéverden betegner et radikalt brudd med alt hvad man på forhånd ventet sig fra ham —

den stemmer aldeles ikke med den almene forventning, den alment antatte autoritative opfatning innen Det teosofiske samfund.

Man hadde ventet at Lærerens komme også dennegang vilde skje på overnaturlig vis, at guddommelig sannhet vilde overskygge disippelen Krishnamurti og helt, eller bare tidvis, tale og virke gjennom ham som den — ifølge visse teologiske og okkulte retninger — i sin tid har overskygget og virket gjennom andre av historiens kjente forkynnerskikkelser.

Intet av dette skjedde.

Som fremhevet av professor E. A. Wodehouse i de nettop citerte erindringer, gjør Krishnamurti ikke krav på å være talerør for noen som helst slags utenforstående guddommelig makt. Den sannhet han har nådd frem til har han vunnet gjennom en lang kamp nedenfra og opad, den har ikke fullferdig senket sig ned over ham ovenfra. Den er ikke noe privilegium for de utvalgte få, hevder han, den er tilgjengelig for alle som eier energi og mot og et tilstrekkelig brennende ønske om å finne den, som setter hele sitt liv inn på det.

Det viser sig at nu først begynner det å gå op for Krishnamurtis omgivelser hvad hans ord egentlig innebærer, og det behager dem slett ikke — en så radikal nyorientering som dette budskap forutsetter, den er de ikke villige til å gå med på.

Det vilde føre meget for vidt i denne forbindelse nærmere å gå inn på de punkter hvor opfatningene divergerer sterkest.

Men ett punkt bør kanskje berøres.

Teosofiske kretser beskjeftiger sig, som bekjent, i større eller mindre utstrekning med såkalte okkulte «fenomener» frem for alt clairvoyaencens eksistens og metoder, og hevder innen sin midte å ha personligheter som er i besiddelse av høit utviklede clairvoyante evner. Den teori som fremsettes angående disse clairvoyante fenomener er i sig selv enkel: clairvoyancen representerer en helt naturlig videreutvikling av menneskets normale iakttagelsesevner, en skjerpelse og forfinelse av menneskets normale sanser. For så vidt er saken klar, og det viser sig da også at moderne videnskap idag heller ikke benekter clairvoyance som realitet.

Erfaringen viser imidlertid at massen av teosofere betrakter de teosofiske innehavere av okkulte evner med likefrem ærefrykt og tillegger deres syner autoritativ åndelig betydning.

På dette punkt, blandt andre, sier Krishnamurti bestemt ifra:

Iakttagelser av selv de mest oversanselige områder er og blir iakttagelser av *ytre* fenomener og har intet som helst med åndelighet å gjøre, hevder han — åndelighet er *liv, kraft*.

Hvad de øvrige punkter angår, frem for alt teosofenes forhåndsforventninger om den kommende Lærer, er det nok å presisere at vi her synes å stå overfor den stadig tilbakevendende motsetning mellom dogmebundet syn og opgjorte forhåndsteorier på den ene side — og på den annen side virkeligheten selv, fri, levende, større

enn noen mennesketanker på forhånd kan opkonstruere den.

Da Krishnamurti i mai 1929 talte ved den årlige amerikanske leir i Ojai, Kalifornia, sa han likeut, at det var hans erfaring overalt i verden at de mennesker som ikke hørte til Stjerne-ordenen eller til Det teosofiske samfund og dermed beslektede bevegelser hadde langt lettere for å forstå ham enn medlemmene av disse organisasjoner.

«Det hele er i virkeligheten så enkelt. Men for dere i Stjernen og for mine venner teosofene er det øiensynlig svært innviklet. Det er innviklet, fordi dere har så uendelig klart definert hvem jeg er. Dere er blitt sagt hvem jeg er; hvad jeg vil komme til å si, på hvilken måte jeg vil arbeide, hvem som er mine spesielle disipler og hvilke bevegelser man først og fremst burde arbeide for.

Men alt dette stiller sig hindrende i veien hvor det gjelder å forstå Sannheten . . .»

Krishnamurti sikter her til en hel rekke såkalte «biaktiviteter», utgått fra teosofiske kretser og båret og preget av teosofisk tankegang, om enn uten direkte tilknytning til selve Det teosofiske samfund, flere av dem ceremonielle og rituelle organisasjoner som man ventet at Krishnamurti i tidens fylde vilde anerkjenne som sine spesielle bevegelser.

Ingen av disse forventninger er blitt oppfylt.

Krishnamurti har aldri anerkjent dem. Tvert om fremholder han — som vi har sett i det foregående — at alt dette er en direkte hindring hvor det gjelder å forstå sannheten.

Efter denne uttalelse fortsetter han:

«Kanskje kommer det neste år bare to mennesker hit til Leiren.

Så meget desto bedre på ett vis, fordi disse to vil *mene* hvad de sier.

Ett opriktig menneske *som forstår* opveier en stor forsamling eftersnakkere som ingenting forstår — for et slikt menneske vil leve fra evighet til evighet.»

Det er nok av vidnesbyrd om hvor grepet, hvor foruroliget de var som lyttet til Krishnamurti i Ojai. Han var blitt til en levende flamme som fortærte all usannhet, alt hykleri, all halvhet overalt hvor han gikk frem.

Slik kom han til Holland, hvor den store internasjonale leir blev holdt fra 1.—8. august 1929 og hvor Krishnamurti, som tidligere omtalt, den 3. august oppløste Stjerneordenen.

Den storm som Krishnamurti talte om i Ojai i januar 1927 som uundgåelig, den er nu brutt løs hele verden over innen den krets som, inntil Krishnamurti oppløste sin verdensorganisasjon i 1929, har vært hans nærmeste krets.

Vil stormen bre sig videre?

Vil vi komme til å støte på stort sett de samme fenomener, de samme former for reaksjon når Krishnamurtis idéer blir mer alment kjent og diskutert?

Frem for alt blandt teosofene i alle land er uroen stor. Det synes som om de i denne tid gjennomlever

sin skjebnetime: Hvor bundet er de av systemer og doktriner, av ceremonier og ritualer? Hvor villige er de enkelte teosofere til å gjøre sig helt fri fra all tradisjon, all overlevert kunnskap — også den teosofiske — og begynne fra nytt av, på sin egen grunn?

Det viser sig at ytterst få våger å gjøre dette.

De aller fleste klynger sig fremdeles til sine gamle forestillinger, sine gamle støttepunkter, det synes som om de prøver det umulige: å forene det gamle som var med det nye som kommer, de vil ikke forkaste Krishnamurti helt og holdent, men de synes heller ikke på noen vis å ville ta konsekvensene av hans klare, enkle ord.

Derfor blir vi vidne til hvordan de fortolker ham etter eget forogtdtbeffinnende, de imøtegår ham utrettelig, og prøver i de spørsmål de stiller ham å kjøpslå med ham for å kunne vedbli med sine doktriner og systemer.

Disse idelige feider tynger Krishnamurtis fremstilling. De forklarer også — som fremhevet av den franske tidsskriftsredaktør I. de Manziarly — hvorfor visse stridsspørsmål optar en så fremtredende plass i hans taler til idag og kaster også lys over en bestemt holdning hos Krishnamurti som i lengere tid har brukt meget av sin energi til uophørlige anstengelser for å opnå klare linjer, for å bevege sine tilhørere til å ta et klart standpunkt for eller imot hans idéer.

Selv har Krishnamurti i stadig stigende grad funnet det nødvendig å pointere sitt prinsipielle

standpunkt like overfor det teosofiske grunnsyn og likeoverfor lederne av det teosofiske samfund.

I en tale til New Yorks teosofiske forbund, holdt våren 1930, ytret han bl. a. følgende:

«Dere har delt op livet i forskjellige temperamenter, forskjellige veier, mystiske, okkulte, og så videre, og på den måten tror dere å kunne komme til forståelse av sannheten.

Men jeg mener at til sannheten fører ingen banet sti, den er et veiløst land, gjennom hvilket man må bryte sig sin egen bane, og den veien er ikke andres vei, og den veien kan ikke anvises andre.

Dette er et høist alvorlig spørsmål, og jeg er ganske på det rene med at min holdning forårsaker forvirring i Det teosofiske samfund.

Det er helt naturlig, fordi jeg i min opfatning ikke vil gå på akkord med deres ledere og fordi deres ledere ikke er med mig. Dette har litet å si, da jeg mener at sannheten er noe som ikke kan forringes eller endres til fordel for organisasjoner, samfund eller religiøse sammenslutninger.

Fordi dere har ledere, og fordi dere følger deres ledere, derfor er der forvirring.

Si nu ikke at jeg, fordi jeg er «illojal», opfordrer dere til også å være det. Jeg taler ikke om lojalitet, jeg taler om Sannhet. Og er man først lojal overfor Sannheten, da er man lojal overfor alle, overfor hvert menneske og overfor alle ting, levende og døde.

Deres ledere har uttalt at jeg vilde «bli noe», og da dette «noe» viser sig å stå i motsetning til

det de har sagt, oppstår der naturligvis forvirring. Det er så rimelig.

Deres ledere er ikke enig med mig, og jeg ikke med dem.

Det er en helt liketil sak, hvorfor legge skjul på det?»

Nei, hvorfor skjule dette faktum at der idag er en stigende divergens mellom Krishnamurtis idéer og den krets han er utgått fra?

Fler og fler av dem som på nært hold har fulgt begivenhetenes gang har lenge vært på det rene med at der fantes helt prinsipielle grunnmotsetninger mellom Krishnamurtis idéverden og det teosofiske livssyn, slik det foreligger utformet idag — en motsetning som klart er blitt påvist, bl. a. gjennom innlegg under den internasjonale leir i Ojai, mai 1930, og gjennom Krishnamurtis svar på spørsmål, fremsatt sommeren 1930.

«I have rent the very mountain on which I grew,» utbryter Krishnamurti i et av sine dikt.

Og det er sant.

I løpet av ganske få år har han rystet, sprengt selve fundamentene under Det teosofiske samfund.

Også det synes å stå foran et avgjørende valg: Vil det fortsette som organisasjon?

Eller vil teosofene, i tillit til de teosofiske sannheter — som de hevder er selve tilværelsens grunn-sannheter — slippe alle ytre organisasjonsmessige støtter, all autoritet, all ytre «ledelse» og lære sig til å stå helt på egne føtter?

Det skal ikke megen fantasi til for å sette sig

inn i den ytterst prekære stilling som åndelige organisasjoner og dens medlemmer — i det foreliggende tilfelle Det teosofiske samfund og dets medlemmer — er kommet i igjennem Krishnamurtis helt og holdent revolusjonerende idéverden.

Vi står her, synes det, overfor den første begynnelse til den evig tilbakevendende uforsonlige konflikt mellom en døende og gryende tidsalders verdier — en konflikt som det, når den først opstår, skal stort klarsyn, stor ærlighet, stort mot og stor styrke til å gå seirrik ut av. Og det er en konflikt som i de individuelle tilfelle kan kreve sin tid.

Og hvad den nu 83-årige Annie Besant angår, er spørsmålet dette: Er det å vente at hun, i sin alder, efter et langt liv, koncentrert langs bestemte tankelinjer, om en, nok vid, men allikevel bestemt utformet forestillingsverden, skal kunne makte den kjempeanstrengelse som det innebærer å foreta en radikal nyorientering, å starte fra nytt av ut fra diametralt motsatte utgangspunkter, operere med verdier, diametralt motsatt dem hun har vært fortrolig med i disse mange år?

Konflikten er for hennes vedkommende den bitrest tenkelige.

Det tjener denne iherdige sannhetssøker til ære at hun — ifølge mange vidnesbyrd — i dette øieblikk utrettelig kjemper sin kamp, med hel og ærlig vilje til å forstå Krishnamurtis synspunkter.

Og det kaster et klart lys over så vel Annie Besants som Krishnamurtis hele innstilling at de fremdeles — til tross for den opsplitende prinsipielle

konflikt som stadig pågår mellom deres opfatninger — har kunnet bevare det gamle personlige tillitsforhold, fullt av spontan hengivenhet, som i alle år har hersket mellom dem.

Hvordan utfallet vil bli av Annie Besants kamp vet ingen. Men griper hun først Krishnamurtis centrale idéer i alle deres konsekvenser, kan man vente sig at hun åpent og fryktløst sier i fra og tar følgene, som alltid før under sitt kampfylte liv. —

For dem som i de siste år har iaktatt begivenhetenes utvikling reiser uvilkårlig det spørsmål sig:

Hvad blir det neste?

Vil den nye idéverden rokke selve fundamentene i vårt samfund av idag?

Ikke nødvendigvis politisk sett, som vi senere skal se. Det dreier sig her om noe langt mer vidtrekkende, om noe av fundamentalt åndelig art, om menneskesjelens grunninnstilling til selve tilværelsen.

Tiden alene kan gi svar på det. En ting er helt sikker:

At denne aller første fase av Krishnamurtis forkynnergjerning — da en av hans første oppgaver var den å frigjøre sig ganske fra alle fortidens bånd — nu nærmer sig sin avslutning.

Krishnamurti står idag, efter oppløsningen av sin egen verdensorganisasjon, efter oppjøret med all teosofisk dogmatisme, fullkommen ubundet og fri.

Han har med all ønskelig klarhet presisert at han ikke vender sig til noen enkelt gruppe eller krets av mennesker, men at hans ord bærer bud til alle.

UTVIKLINGSGANG OG PRODUKSJON

Dette er i allerstørste korthet de ytre konturer av Krishnamurtis liv og virksomhet til idag, og av hans opgjør med den krets han er utgått fra.

Enn hans indre liv i all denne tid, den indre utvikling som ledet til at Krishnamurti i det hele tok op sin forkynnergjerning, hvordan har den artet sig?

La oss prøve å danne oss en forestilling om det gjennom hans egen produksjon, slik den foreligger fra en rekke år.

Vi vil under denne undersøkelse komme til å stå ansikt til ansikt med et, som det synes, helt usedvanlig utviklingsforløp — og derfor også med helt usedvanlige problemer.

Problemet om Krishnamurti virkelig har tilbake-lagt den utvikling han skisserer, kan, som nevnt, på dette tidspunkt overhodet ikke løses generelt, det må løses av den enkelte ut fra hans personlige erfaring og skjønn.

Historien vil engang avsi sin endelige dom om betydningen og dimensjonene av den innsats vi her har for oss.

Vi kan bare konstatere visse fakta, følge en utviklingsgang, skildret av ham som hevder selv å ha gjennomgått den, og så fordomsfritt som mulig

leve oss inn i dens forutsetninger og undersøke dens rent praktiske konsekvenser.

Det er selve utviklingslinjen og de perspektiver den åpner som her er av betydning, ikke personen.

Selv betegner Krishnamurti problemet om hans utviklingstrin og hvem han i virkeligheten er som helt betydningsløst.

Ingen kan avgjøre det som ikke selv har vært igjennom den utvikling jeg har tilbakelagt, sier han.

Og når han i enkelte tilbakeblikk skildrer denne utviklingsgang, så opfordrer han oss til å følge den med vår mest våkne kritikk, og ikke på noe punkt blindt godta noe som helst.

Og han fralegger sig, som vi har sett, på det bestemteste enhver autoritet, han ønsker bare en ting: at vi gjennom våken kritikk skal lære å *forstå*.

Det er alt.

Centralproblemet her, om der idethele foreligger noen som helst yttergrense for menneskelig utvikling og vekst, det vil vel et moderne nutidsmenneske, på forskningens nuværende stadium, stille sig helt avventende til.

Selve metoden, de ytre konturer for en slik fortsatt individuell utvikling, har menneskelig tenkning til alle tider beskjeftiget sig med.

Jordelivet synes å være en effektiv skole for individer på ytterst forskjellige utviklingstrin. Kanskje vender individene gang på gang tilbake til jorden for å gjennomløpe skiftende utviklingsstadier?

Goethe og Schopenhauer hyldet som bekjent reinkarnasjonsteorien — som ikke på noen måte

må sammenblandes med primitive forestillinger om «sjelevandring» fra menneskelegemer til dyrekropper, en overtro som idag hersker — som all annen grov overtro — blandt helt uoplyste individer.

Også Krishnamurti forutsetter, som vi vil se, reinkarnasjonen, samtidig som han på det bestemteste tar avstand fra den tanke at dette å anerkjenne den skulde være en betingelse for å nærme sig eller forstå hans idéverden.

Ja, han går, til teosofenes forbløffelse, så langt som til å hevde at reinkarnasjonsidéen, tatt blott og bart som gold teori, uten at menneskene av all kraft i sitt eget liv omsetter dens alvorlige og krevende konsekvenser, blir en sovepute, blir en direkte hindring for menneskelig fremgang, at den avleder opmerk-somheten fra det vitale punkt i all menneskelig eksistens — *nuet*.

Og når alt kommer til alt er saken selv av forsvinnende liten betydning. Er reinkarnasjonen et faktum i naturen, vil menneskene efter hvert komme på det rene med det. Reinkarnasjonsidéen har en, nok teoretisk, men ingen praktisk betydning for det ene centrale problem i denne forbindelse:

Er den menneskelige utviklingsdyktighet ubegrenset?

Hvor langt kan vi nå?

Det er et problem som til alle tider har optatt menneskehetens pionerer, tenkere og diktere, *Nietzsche* arbeidet med det, *Ibsen* kastet streiflys over det, og *Georg Brandes* tar i en av sine litteraturkritikker til orde for den opfatning at der logisk sett intet

somhelst er i veien for at utviklingen en dag kunde stille menneskeheten på et stade, likeså svimlende høit over menneskehetens nuværende utviklingstrin som menneskene idag står over dyrene.

Og den verdenskjente dikter *H. G. Wells* har stillet hele sin produksjon i utviklingsidéens tjeneste, forkynner den konsekvent, og i veldige utsyn.

Det er derfor kanskje ikke noe tilfelle at det nettop i vår tid fremtrer et menneske som åpner hittil uanede utviklingsperspektiver, hvis reale eksistens han selv sier han kjenner av personlig erfaring, og hvis konsekvenser synes å være av helt praktisk art.

Det er unektelig det mest forbausende ved saken.

De himmelstormende idealisters idéverden pleier ellers ikke å være tilgjengelig eller av rent praktisk betydning for en kjempende menneskehet, ansikt til ansikt med sine daglige problemer.

I Norden har vi riktignok en strålende undtagelse — *Henrik Wergeland*.

Også *H. G. Wells* danner en undtagelse, det samme gjør *Krishnamurti*.

Og det er dette faktum som gjør en nærmere undersøkelse av hans utviklingsgang av så stor praktisk interesse.

For, som *Krishnamurti* utrettelig hevder: Hvad én har opnådd kan alle opnå.

Han ønsker ikke å settes på pidestall og tilbedes, han vil ha alle mennesker med sig på det største av alle tiltak: menneskelig fullkommengjørelse.

Er den mulig?

Kristus forkynte den: Bli fullkomne som eders himmelske far er fullkommen.

Alle store åndelige lærere har fremsatt dette krav.

Men, som Garborg hevder i sitt revolusjonerende religiøse drama, *Læraren*:

Menneskene har funnet det for brysomt. De har bortforklaret det:

«Kristendom er å halda lovi som *han* gjorde, vera fullkomne som *han* var fullkommen.

Kan du ikkje? Eg svarar deg i Jesu namn, du *vil* ikkje. Altid når me ikkje vil, so finn me ut, at me ikkje kann. Og med denne lygni hev me dikta kristendomen ut or verdi og kallar so sjølve denne lygni vår kristendom.»

Vi skal nu i korte trekk følge Krishnamurtis indre utvikling.

Krishnamurti gir oss selv nøkkelen til forståelsen av det mål han selv stillet for sin egen utviklingsgang, når han i et tilbakeblikk over sitt liv beretter:

«Jeg manglet ennu det bestemte livsmål som betinger livsglede, da jeg reiste til Kalifornia . . . Der kom jeg naturlig til å leve sterkt innadvendt, og jeg lærte at sålenge jeg ikke hadde noe bestemt mål, noen bestemt hensikt i livet, blev jeg, som alle andre, kastet omkring som et skib på et oprørt hav. Med dette klart for mig, og efter å ha forkastet alt av mindre betydning, satte jeg mig mitt mål.

Jeg ønsket å opnå evig lykke, jeg ønsket å bli selve målet. Jeg ønsket å drikke av livets kilde.

Jeg ønsket å forene begynnelsen og slutten. Jeg kalte dette mål min Elskede, og denne Elskede er Livet, Livet i alle ting . . .»

Hvordan kom Krishnamurti rustet til den oppgave han hadde satt sig?

Hans første bøker forteller litt om det — de er et talende vidnesbyrd om de høie etiske idealer som han var sig klart bevisst allerede fra ungdomsårene av, og som han, ifølge samstemmige vidnesbyrd, utrettelig prøvde å omsette i sitt daglige liv.

Men først *Veien* (The Path) gir oss innblikk i de erfaringer, de sjelekamper Krishnamurti gjennomlever under sitt forsøk på å nå det mål han har satt sig.

Mange har den opfatning at Krishnamurti har ført en slags luksustilværelse, skjermet for all hard påkjenning, og at han selv ikke har vært i kast med virkelig smerte og sorg.

Den som leser *The Path* fra ende til annen vil komme på andre tanker.

Som i en veldig visjon ser Krishnamurti her tilbake på sin egen utviklingsgang.

I uendelige tidsaldre har han vandret gjennom civilisasjon etter civilisasjon, menneskerase etter menneskerase, under skiftende himmelstrøk — alltid var *Veien* der, endeløs, uforanderlig.

Det står som et skrik av smerte ut fra hele den første del av boken, som begynner slik:

«Det er ikke en sky på himmelen, ikke et vindpust.

Solen øser uten barmhjertighet sine glødende stråler ned over jorden, som ligger innhyllet i hetedis.

Jeg er alene på veien.

På begge sider av mig er der veldige sletter som svinner mot himmelranden langt, langt borte.

Det finnes ikke et grønt gress-strå, ikke en blomst drar ånde i dette ulykksalige land. Alt er visnet og forbrent, fra alle ting stiger en klage, klagen over endeløse tidsaldres usigelige pine.

Det finnes ikke et tre på disse uendelige sletter, under hvis skygge en eneste levende ting kunde vokse op, lykkelig, omsorgsløs for den sviende sol.

Selv jorden slår revner og ligger og stirrer håpløst, med brystne øine, mot den ubarmhjertige solen.

Himmelen har mistet sin skjære blå farve, den er blitt grå av mange århundrers hete.

Den samme himmelen må ha skjenket mildt regn, denne selvsamme jorden må ha tatt imot den, disse døde plantene, disse uryddige buskvekstene, disse visne gress-stråene må en gang ha slukket sin tørst.

Men nu er de døde alle sammen, håpløst døde.

Hvor mange århundrer det er siden leskende regndråper falt kan jeg ikke si, heller ikke kan de brennhete stenene lenger huske den tiden da de frydet sig i regnet eller de døde gress-stråene minnes den tid de var våte.

Alt er dødt, håpløst dødt.

Det høres ikke en lyd.

En fryktelig taushet hersker.

Bare nu og da fornemmes et sukk av umådelig

smerte, i det jorden slår revner og støvet løfter sig og faller ned igjen, livløst.

Ikke en levende ting innånder denne kvelende luft. Alt som engang hadde liv er nu dødt. Den brede elven langs veien, som i tidligere tider gjenlød av lystighet og latter og slukket manges tørst med sitt deilige, kjølige vann, er nu død. Elveleiet har glemt den tiden da vannet pleide å strømme gjennom det, og heller ikke de døde fiskene, hvis bleke, fint tegnede skjeletter skinner i det blendende lys, kan huske den dagen, da de parvis svømte omkring og viste solen, varm og livgivende, sine utsøkte, strålende farver.

Jorden er dekket med utallige døde fra svunne tidsaldre, og aldri vil livets lykkefylte puls igjen vibrere gjennom dem.

Alt er forbi. Alt er borte. Døden har tatt i sitt grusomme favntak alle levende ting, alle, undtagen mig.

Jeg er alene på veien. Det er ikke en sjel foran mig. Kanskje er det mange bak mig, men jeg vil ikke snu mig og se tilbake over fortidens fryktelige lidelser. På begge sider av denne min lange og, som det synes, endeløse livsvei, stirrer ødet imot mig og ber mig om å overgi mig til dets trøstesløse stillhet — til døden . . .

Foran mig strekker veien sig, mil etter mil, år etter år, århundre etter århundre, hvit i den sviende, ubarmhjertige solen, i stadig umerkelig stigning . . .»

I en maktfull, malende skildring følger vi veien

etter hvert som den går mot høiden, sjelen lar sig gang på gang hefte og hildre av dårende uvirkeligheter, men den lærer . . . inntil reisen endelig nærmer sig sin slutt.

«I mange århundrer har jeg kjempet, motstått flyktige gleder og tilbøiligheter — og allikevel, foran mig dukker alltid nye fristelser op i nye forklædninger for å lokke mig. Aldri mer kan jeg bukke under for dem, det er sant, men allikevel . . .

Å I hårdhjertede guder, tar det da aldri slutt på denne grenseløse elendighet, på dette de forgjengelige ønskers grusomme og uvirkelige land?

I hvor mange tidsaldre har jeg vandret på denne rettsindighetens vei? Og enda ser jeg ikke slutten . . . Hvilke ofre skal jeg fremdeles bringe, hvilke stigende sjelekvaler skal jeg enda holde ut? Hvilken ny lutring må jeg enda gjennomgå, hvilke nye brennende flammer skal fremdeles slå op om mig, hvilke nye martrende erfaringer må jeg enda gjennomleve — før jeg når den bolig hvor alt er lys og hellig glede . . . ?»

Reisen nærmer sig omsider sin slutt:

«. . . Plutselig er luften blitt stille, den holder pusten, fylt av en stor forventning, den gjennomstrømmes av den uendelige ro som for noen øieblikk følger en strålende solnedgang, når hele verden er hensunket i dyp tilbedelse.

Taushet hersker som i de tyste netter, når stjernene hilser til hverandre fra umådelige fjerner, der inntrer et uventet blikkstilte, som når et torden-

vær plutselig tier, og der råder en dyp fred som under tempelhvelv . . .

Tidsaldres pine og sorg begynner sakte å legge sig til ro i mitt hjerte. Der høres en svak, beroligende mumlen i luften, idet mine øine sakte lukker sig.

Alle ting, levende og døde, hviler fra all sin møie, hele verden sover fredelig og drømmer lyse drømmer.

Solen, som i uminnelige tider ubarmhjertig har brent mig med sine glødende stråler, er plutselig blitt vennlig mot mig, og der hersker en kjølighet som i de dype skyggefulle skoger.

Guddommelighet holder på å ta form i mitt indre.

Veien er blitt meget steilere, og svak klatrer jeg opover den vanskelige styrtning. Eftersom jeg vinner høiere op ser jeg at bopelene for kjødets utallige gleder, at de mange ønskers boliger og de grønne trær blir sparsommere, og da jeg når fjellplataet er disse dårende blendverk fullstendig borte. Veien ligger foran mig i en lang, rett stigning, luften er kjøliger og klatringen faller lettere.

Ny kraft veller op i mig og jeg haster fremover med fornyet entusiasme.

Høit der oppe forsvinner min sti i en tett klynge av mektige gamle trær. Jeg tør ikke se mig tilbake, heller ikke til siden, for stien er blitt steil og farlig trang. Jeg passerer denne farefulle overgang i en slags våken drøm, med øinene fast festet på det

fjerne mål foran mig, uten knapt å vite hvor jeg setter føttene. Jeg er i stor ekstase, for synet foran mig har tendt et dypt og uforgjengelig håp. Hurtig løper jeg fremover, lett på foten, bange for at det herlige syn skal forsvinne og skuffe mig som så ofte før.

Der er ingen vandrer foran mig, men stien er jevn, som efter tusener av fottrin gjennom utallige tidsaldre, den er blank og glatt. Jeg betrer den som en søvngjenger, bange for å våkne op til falske virkeligheter og forgjengelige ting. Synet foran mig blir klarere og tydeligere, efter hvert som jeg hurtig nærmer mig.

Gudene har endelig svart på min bitre klage i ødemarken. Min lange og sorgfulle reise er slutt, og den nye lykkefylte reise er begynt. Langt foran mig er det andre veier og andre porter som jeg skal banke på med et fortrøstningsfullere, med et lykkeligere og mer forstående hjerte.

Herfra kan jeg se tilbake på alle de stier som ligger nedenunder mig. De møtes alle på dette punkt, skjønt de er skilt ved uendelige avstander. Mange er det som vandrer på disse ensomme veier . . . de kjemper i blind uvidenhet . . . som jeg gjorde det . . . de vandrer i sin egen skygge og klynger sig fortvilet til sine egne små sannheter, mens de i sin ulykke trygler om å få se den virkelige sannhet. Jeg tenker ikke lenger på min egen vei som førte mig gjennom sorgtunge, stormherjede land.

Jeg stirrer med tårefylte øine på disse trette og tungsindige vandrere.

Å elskede, dette grusomme syn fyller mig med kval, for jeg kan ikke stige ned til dem og skjenke dem guddommelig vann som kan slukke deres brennende tørst. Selv må de finne inn til det evige kildespring.

Men, I barmhjertige guder, kan jeg ikke i det minste få jevne deres vei og lette den smerte og sorg de selv har skapt sig ved uvidenhet og sørgelig tankeløshet!»

Her, på terskelen av visdommens, av lykkens rike stanser han et øieblikk — han vil ha *alle* med sig dit inn:

«Kom alle dere som sørger og følg med mig inn i lysets bolig, inn i udødelighetens skyggefulle lunder. La oss feste vårt blikk på det evige lys, det lys som skjenker trøst, det lys som lutrer og renser. Sannheten selv stråler mot oss, blendende, herlig, og vi kan ikke lenger være blinde, heller ikke behøver vi å famle i avgrunnsmørke. Vi vil slukke vår tørst, for vi vil drikke dypt av visdommens sprudlende kilde.»

Til slutt løftes sjelen inn i guddommelig lykke, inn i en følelse av enhet med alt og alle:

«Jeg er sterk. Jeg snubler ikke lenger. Guddomsgnisten brenner i mig . . . Jeg har stirret inn i kunnskapens dype brønn og mange speilbilleder har jeg sett.

Jeg er stenen i det hellige tempel, jeg er gressstrået som meies ned og tredes på. Jeg er det høie og statelige tre som beiler til selve himmelen. Jeg er dyret som jages, jeg er forbryteren som hates

av alle. Jeg er det edle menneske som æres av alle. Jeg er sorg, pine og flyktig glede; lidenskapene og deres tilfredsstillelse, den bitre vrede og den uendelige medfølelse; synden og synderen. Jeg er den som elsker, jeg er selve kjærligheten. Jeg er helgenen, tilbederen, dyrkeren og etterfølgeren. Jeg er Gud.»

«Min lange og sorgfulle reise er slutt, og min lykkefylte reise er begynt,» sier Krishnamurti i slutningen av *Veien*.

Enda i flere år pågår denne «lykkefylte reise», før Krishnamurti vet sig fremme ved det mål han har satt sig:

«Jeg ønsket å drikke av livets kilde. Jeg ønsket å forene begynnelsen og slutten . . . Jeg ønsket å tilintetgjøre den adskillelse som finnes mellom mennesket og dets mål.»

Hans produksjon, hans hele utvikling, trer nu inn i en helt ny fase, en overgangsfase, som strekker sig fra året 1923, da *Veien* blev skrevet, til begynnelsen av året 1927, da han oplevde sitt avgjørende åndelige gjennombrudd.

Meget hendte i disse år.

Høsten 1925 mister Krishnamurti sin begavede og sympatiske bror, den unge jurist *Jiddu Nityananda* som i mange års hjemløshet borte fra India hadde vært hans beste venn og kamerat.

Krishnamurti hadde pleiet ham i mange måneder i Ojaidalen, Kalifornia, da uopsettelige plikter kalte ham til India, og før han enda hadde satt foten på indisk jord fikk han telegram om hans død.

«Min brors død bragte mig en dyp erfaring — ikke sorgen — for sorg er forbigående, men gleden over erfaringen forblir. Hvis du forstår livet rett, blir døden en erfaring hvorav du kan bygge dig en lykkens og fullkommenhetens bolig . . .»

Vi har i det foregående hørt hvordan Krishnamurti sommeren 1927 i talen *Hvem bringer Sannheten* i et tilbakeblikk over sin utvikling fremhevet hvordan alle hans tidligere forestillinger etter hvert var blitt sprengt, hvordan den høieste virkelighet ikke lot sig binde innenfor noen bestemt form.

Det er selve denne veldige prosess vi kan avlese i Krishnamurtis produksjon i disse overgangsår, da en hel rekke bøker blev til, som alle i mer eller mindre grad må betegnes som uttrykk for stadier under hans utviklingsgang, fordi vi her, side om side med ledemotivene i hans forkynnelse, finner begreper og forestillinger som han etterhvert er vokset fullstendig ut av — begreper, i enkelte retninger karakteristiske for samtidens etiske og religiøse forestillingsliv, men som Krishnamurti under sin utviklingsgang, under den videre og stadig mer bevisste utforming av sine idéer, etterhvert tar bestemt avstand fra.

Slik vokser det nye sig frem, ikke bare hvor det gjelder diktning, men også hvor det gjelder etisk og religiøs nyorientering: gjennom *overgangsformer*, hvor det nye og det gamle lever uformidlet side ved side.

Men sjelden er det å se et enkelt individ i løpet

av få år tilbakelegge en utviklingsvei som det ellers tar generasjoners arbeide å fullbyrde.

Det er nødvendig å ha disse fakta klart for sig for den som gjennom personlig selvstudium vil leve sig inn i Krishnamurtis idéverden: at hans produksjon rummer et overgangsstadium, av betydelig interesse for dem som vil prøve i store trekk å danne sig en forestilling om hans utviklingsgang, men som på ingen måte kan sies å være representativt for det centrale i hans idéverden, som vi kjenner den i dens modne, avklarnede form av i dag.

Er man ikke opmerksom på dette faktum, vil de klare linjer forskyves, og ens opfatning av hvad Krishnamurti mener og tilsikter, den vil forvirres.

For øvrig må det aldri glemmes ved gjennomlesningen av Krishnamurtis bøker, at de — med undtagelse av *The Path* og diktene — er *talt* og ikke nedskrevet.

Det vil si: de er øieblikkets barn, disse taler, skapt i hvert enkelt tilfelle ut fra øieblikkets behov, de givne forutsetninger. Talene tas ned stenografisk, får den nødtørftigste redigering og offentliggjøres som regel uten at Krishnamurti har hatt anledning til å gjennomgå dem, enn si gjennemarbeide deres endelige form.

Fra sted til sted reiser han og har å så den samme sæd i skiftende jordsmonn, snart i India, snart i Amerika, snart i Europa, å besvare de selvsamme spørsmål, møte de selvsamme problemer hele verden over.

Og allikevel, de som har levd sig noe nærmere inn i denne idéverden vil etter hvert kunne avlese en rekke nyanser i det som sies, karakteristiske for de skiftende forhold på hvert enkelt sted.

Særlig tre bøker, alle blitt til i 1926, er karakteristiske for dette overgangsstadium: *Temple Talks*, *The Kingdom of Happiness* og *The Pool of Wisdom* — de to siste er oversatt til norsk.

Det fremgår tydelig av alle disse bøker at Krishnamurti enda er på vei mot det mål han har satt sig, at han enda ikke har vunnet det utsyn over tilværelsen, den klarhet, den absolutte målbevissthet som han eier i dag.

Han er enda underveis. —

Vi skal se litt nærmere på disse bøker.

Kort etter at Krishnamurti i desember 1925 hadde holdt den tidligere nevnte tale nede i Adyar, nær Madras, hvor han for første gang direkte berørte sin kommende forkynnergjerning, tok han fatt på praktisk reformarbeide nede i India.

Der var stiftet en organisasjon — Bharata Samaj — for fremme av sociale og religiøse reformer, som bad om Krishnamurtis støtte i starten.

Denne organisasjon tok først og fremst sikte på å fremarbeide en rensket og forenklet tempeltjeneste innen hinduismen, fordi de nu brukelige former var stivnet i død overtro, en tempeltjeneste som tillike var anlagt på å bryte brodden også av sociale misforhold, frem for alt av et nu uutholdelig kastevesen.

På helt frie premisser, uten å binde sig til bevegelsen gjennom medlemskap, setter Krishnamurti

sin kraft inn for å hjelpe, han taler til inderne hver morgen foran tempeltjenesten, og det er disse taler som siden er blitt offentliggjort.

Sterkt og klart klinger i *Temple Talks* Krishnamurtis appell om å leve sine idealer. Det er her på jorden, ikke i en fjern himmel, åndelighet skal virkeliggjøres. Det er her og nu det gjelder. Opnår vi ikke full forståelse av jordelivet, blir vi ikke fullkomne her på jorden, har vi ikke nådd virkelig åndelighet.

Efter denne innledning tar Krishnamurti uten skånsel fatt på en rekke indiske misforhold som han inntrengende opfordrer til å få rettet.

En ny tid, en ny vår står for døren, og det gjelder for India ikke å stenge sig ute fra den, men åpne alle dører for den. Så vidt *Temple Talks*.

Krishnamurtis neste bok, *Lykkens Kongerike*, er en serie taler, holdt for en vennekrets sommeren 1926 på Eerde, Holland.

Her står vi ansikt til ansikt med Krishnamurtis idéverden i dens første, umiddelbare utfoldelse, full av tanker som siden er tatt op og utformet videre i de senere år.

Også *Visdommens Brønn*, taler som Krishnamurti holdt ved bålet hver kveld under den påfølgende internasjonale leir samme sommer, rummer momenter av stor umiddelbarhet og friskhet, men også av sterkt alvor, frem for alt den tredje leirbålstale, da Krishnamurti spør de tilstedeværende teosofer og medlemmer av Stjerneordenen hvad de har utrettet med all sin kunnskap, alle sine teorier.

Øieblikksvis hever Krishnamurti sig til store høider, men enda er han selv en søkende.

Av interesse er det at Krishnamurti allerede fra første stund, da han sommeren 1926 innleder sin livsgjærning, på det bestemteste advarer sine tilhørere mot å henfalle til føleri og sentimentalitet, mot å la sig hypnotisere av ord:

« . . . Bruk tankene, så du ikke gripes av massehypnotisme. Funger ikke som massebevissthet, men tenk individuelt, gjennemarbeid problemene individuelt og personlig.

Når store skarer er forsamlet ser vi hvordan menneskene alle sammen tenker likt. Når deres følelser beveges er de tilbøielige til å la sig lede langs bestemte linjer som fastsettes av den taler som i øieblikket har ordet.

Dere vil tilføie dere selv stor skade, stor urett, hvis dere tillater dette . . . »

Kort efter leiren i Ommen 1926 reiser Krishnamurti, som tidligere nevnt, til Kalifornia hvor han tilbringer vinteren i sterk koncentrasjon, og hvor han i januar 1927 oplever sitt avgjørende åndelige gjennombrudd.

Hans tre neste bøker *By what Authority*, og diktsamlingene *The Search* og *The Immortal Friend* bærer alle preg av dette gjennombrudd, samtidig som de betegner den siste, endelige avklaring av en gjærende, steilt opadstigende utvikling.

Diktsamlingen *The Immortal Friend* fører oss like inn i selve gjennombruddet og kan betegnes som den direkte fortsettelse og avslutning av *The Path*.

Nu er reisen slutt, Krishnamurti har nådd sitt mål, han er blitt ett med Livet.

Diktsamlingen *The Search*, som utkom i 1927 på det engelske forlag George Allen & Unwin, London, kan betegnes som en parallell til *The Path*, også den representerer et veldig tilbakeblikk over en lang utvikling.

Og allikevel — hvilken forskjell! *The Path* er skrevet av et menneske som enda var gjennombevet av den lidelse han nettop hadde gått igjennom, et menneske som enda tidvis kunde føle det hårde grep av smerte og sorg.

The Search forteller om en som om sider har nådd det mål han har satt sig og som henrykt ser ut over det veldige landskap som nu åpner sig for ham.

Den er skrevet av en som sier om sig selv:

Frigjort er jeg
 Fra liv og død.
 Sorg og glede
 Behersker mig ikke lenger,
 Ubundet er jeg i all min kjærlighet,
 Over gudenes drøm
 Er jeg.

Det er ikke å undres over at Krishnamurtis budskap da han kom til Ommen sommeren 1927 var et budskap om frigjørelse fra alt som forkrøbler og binder — selv hadde han, hevder han, oplevd at den var en realitet.

Det er heller ikke å undres over at der kan spores en fundamental forskjell i leirbålstalene dette år.

Krishnamurti var ikke lenger en søkende, det fremgikk av hans ord at han hadde funnet det han aldri mer kunde miste.

Det er denne sommer han holder den før nevnte mektige tale *Hvem bringer Sannheten*, hvor han i et tilbakeblikk skildrer forløpet av sin egen utvikling, hvordan alle konvensjonelle begreper, bibragt ham utenfra, forsvinner ut av hans liv, ett for ett. Tilbake blir den eneste virkelighet som består, Sannheten selv, ubetinget og absolutt.

Først med Krishnamurtis neste bok, *Life in Freedom*, møter man hans idéverden, klart og bestemt utformet.

Boken er en gjengivelse av hans taler ved leir-samlingene i India, Amerika og Europa gjennom året 1928, og må betegnes som det verk hvor man i den mest gjennomarbeidede litterære form finner det mest samlede uttrykk for hans forkynnelse til idag.

Allerede preludiet til boken anslår dens ledemotiver.

«Da skyggene våknet og en sakte luftning nådde mig med duft av morgen, så jeg en ørn komme ned fra fjelltindene.

Den dalte mot slettene uten et vingeslag og forsvant mellom skyggene av de sorte fjell. Ved aftentid så jeg den vende tilbake til sin bolig mellom fjelltindene, langt fra livets strid og kamp og larm.

Slik er det menneske som har sett sannheten, som midt i livskampen har tatt en fast beslutning om å nå det mål som er av evighet. Skjønt han har

sin gang mellom de forgjengelige ting og vandrer mellom skygger, er allikevel hele hans liv bestemt og ledet av dette mål. Som ørnen stiger mot sin bolig, således løfter han sig høit over all sorg, all forgjengelig nydelse og svinnende glede . . .»

Hånd i hånd med denne rekke av bøker går Krishnamurtis taler og dikt, måned for måned offentliggjort i det tidligere nevnte internasjonale tidskrift som nu utkommer i nasjonale utgaver i mange land.

Også her kan de samme utviklingsfaser forfølges, også her er man vidne til et avgjørende gjennombrudd med en påfølgende avklarningsprosess, mens de par siste års produksjon i stadig stigende presisjon og fylde gir uttrykk for Krishnamurtis idéverden.

Noen enkelte dikt raker frem som særlig karakteristiske og særlig betydningsfulle i denne forbindelse.

I første rekke må nevnes diktet *Se, jeg er hos dig*, fra 1927, som gir uttrykk for de følelser som fyller den som vet sig å stå ved sitt mål, som vet sig ett med all-livet, når han tenker på verden:

Som blomsten er fylt av duft,
Således bærer jeg dig,
O verden,
I mitt hjerte.
Gi mig rum i ditt hjerte.
For jeg er Frigjørelse
Og Lykke.

Som juvelen
Hviler i jordens dyp,
Således hviler jeg skjult
I dypet av ditt hjerte.
Skjønt du ikke kjenner mig,
Kjenner jeg dig fullt vel.
Skjønt du ikke tenker på mig,
Er min verden fylt av dig.
Skjønt du ikke elsker mig,
Er du min uforanderlige kjærlighet.
Skjønt du tilber mig
I templer, kirker og moskéer,
Er jeg en fremmed for dig,
Men du er min evige ledsager.
Skjønt du er full
Av innbyrdes kamp,
Vil jeg aldri forlate dig.

Som fjellet beskytter
Den fredfylte dal,
Således holder jeg dig,
O verden,
I skyggen av min hånd.

Som regnet kommer
Til tørstig jord,
O verden,
Således kommer jeg
Med duften av min kjærlighet.

Sov ikke,
For jeg er hos dig,
O verden,
På et eneste øieblikk.
Se, jeg er her.

Bevar ditt hjerte
 Rent og enkelt,
 O verden,
 For da vil du hilse mig velkommen.
 Jeg er din kjærlighet,
 Ditt hjertes lengsel.

Bevar ditt sinn
 Stille og klart,
 O verden,
 For da vil du fatte mig.

Jeg er din forståelse,
 Summen
 Av alle dine erfaringer.

Se, jeg er hos dig,
 O verden,
 Men hvem vil hilse mig velkommen?

— — — — —

Det er interessant å konstatere at da den første spontane følelse av enhet med alt liv var gjennomført — og vi har en hel gruppe av disse dikt, hvor Krishnamurti taler om den «mektige lengsel» som er født i hans sjel, den «brennende kjærlighet» til verden som flammer i hans hjerte og bærer hans hele gjerning — da borteliminerer Krishnamurti mer og mer konturene av den personlighet som taler og fremsetter sine idéer mer og mer upersonlig, slik kan de best gripes og fattes av vår tids mennesker, slik får han det centrale i sin idéverden best frem.

Men samtiden vilde holdes i uvidenhet om et vesentlig moment i Krishnamurtis hele produksjon

— et moment som vel først i fremtiden vil tre frem i helt klare konturer — om et dikt som dette fra hans første gjennombruddsår ikke blev nevnt i denne sammenheng.

Hvordan vil verden ta imot ham?

Krishnamurti antyder en mulig utgang på sin gjerning i vår tid i diktet *Livets Mestersanger*, hvor han i få, pregnante ord sammenfatter sitt budskap til menneskeheten:

. . . Lenge har jeg lidt, jeg vet.
Sangen i ditt hjerte, bevar den ren,
Enkel er veien.
Gjør dig fri for dine innviklede guder,
Dine innviklede religioner, for din tro på dem.
La dig ikke binde av ritualer, av begjær efter trøst.
Vær selv ditt eget lys.
Da kaster du ingen skygge over en annens ansikt.

Livet kan ikke holdes i fryktens bånd.
Vær fri, og du vil oppleve ordenens mirakel.
Elsk livet, og du vil ingen ensomhet kjenne.
Lytt til min kjærlighets røst.
Lenge har jeg lidt. Jeg vet,
Jeg er fri, for evig lykkelig.
Jeg er Livets Mestersanger.

Menneskene kommer i oprør ved slik tale:

. . . Hvordan skal vi forsone våre Guders
skjønnhet med din sang?
Hvordan skal vi få dine ord til å passe
inn i de templer vi har skapt?

Du bringer forvirring.
Vi vil ikke vite av dig.
Du sier ting vi ikke vet.
Hvad du sier er av djevelen,
Vekk med dig, vekk!

Livets Mestersanger gikk sin vei,
Og menneskene kjempet med
forsoningens problem.

Enda engang, i diktet *Lekene* som vil bli citert i en senere forbindelse, ser Krishnamurti utover menneskelivet slik det tar sig ut, sett fra et høit stade.

Her står vi ansikt til ansikt med de drivende krefter i vår mennesketilværelse, interessekonfliktene, de forskjellige steilt individualistiske standpunkter fremtrer uten formildende slør i sannhetens strenge lys.

Diktet viser oss i et eneste glimt, som foran et brådyp, den tilværelse vi selv har skapt oss.

Således fører Krishnamurtis dikt oss ansikt til ansikt med de problemer menneskeheten kjemper med idag.

Det er en eneste vei ut, hevder han, og det er en radikalt endret bevissthetsinnstilling.

Djervt og kraftig illustrerer han hvad han mener i en av sine parabler:

«Det var en gang — i en tid, full av stor forståelse, i en verden, full av hel glede — en mild og god aldrende kvinne.

En dag knelte hun i et tempel foran et alter, skapt av menneskehender. Hennes bitre gråt steg mot himmelen, og der var ingen til å trøste henne.

Inntil endelig en venn av Gud blev opmerksom på henne og spurte om grunnen til hennes tårer.

«Gud må ha glemt mig. Min husband er frisk og lykkelig. Mine barn er sunde og sterke. Mange tjenere har vi til å sørge for oss. Alt er vel med mig og mine. Gud har glemt oss.»

Guds venn svarte: «Gud glemmer aldri sine barn.»

Da hun kom hjem, fant hun sin sønn død.

Hun gråt ikke.

«Gud husker mig og mine.»

Det er i sammenheng med en tankegang som denne at Krishnamurti skriver dette dikt:

Å venn,
Sorg er forståelsens blomst,
Og den bærer gledens frukt.

Innbyd sorgen
Av hele ditt hjerte,
Og du vil få glede i overflod.
Sorgen frembringer evig kjærlighet,
Sorgen avdekker Livets vev,
Sorgen skjenker ensomhetens styrke,
Sorgen åpner de lukkede dører i ditt hjerte,
Sorgen overvinner evighetens avstander.

Innbyd sorgen
Av hele ditt hjerte.
Som elvene svulmer
Efter regnet
Og småstenene fryder sig enda engang
Ved det rislende vann,
Således vil det du møter langs alfarvei
Fylle den tomhet som skaper frykt.

Duften bæres av vinden,
Søk ikke ly i autoritetens bolig
Hvor trøst og forgjengelighet råder,
Kom med, kom med.
For å nå langt
Må du begynne nær ved.
For å stige høit
Må du begynne dypt nede.

Sorgens røst er fullbyrdelsens skrik,
Og jubelen det rummer
Er Livets fylde.

I en samtale med professor E. A. Wodehouse vinteren 1930 nede i India trekker Krishnamurti selv de praktiske konsekvenser av det «mål» han har nådd, konsekvenser som berører enhver av oss i vår daglige livskamp. Enkelte punkter av denne samtale, som professor Wodehouse senere har nedskrevet efter hukommelsen, gjengis i det følgende.

Hvad er «Frigjørelse», spør professor Wodehouse. Skal vi tenke oss at den frigjorte vedblivende er aktiv på en eller annen måte? Eller betyr frigjørelse utslettelse av personligheten?

Det er ikke riktig å opfatte frigjørelse som en utslettelse, svarer Krishnamurti. Snarere innebærer den en begynnelse til det sanne eller naturlige liv.

Det liv man lever før frigjørelsen er bare en skinntilværelse i illusjonenes verden. Når frigjørelse er inntrådt begynner det virkelige liv. Derfor er frigjørelse ikke et mål, men snarere et utgangspunkt.

Ens jeg-bevissthet er utslettet, og det absolutte, rene liv utfolder sig.

Tilbake blir det individuelle særpreg som er av evig natur. Dette særpreg er individets gave til det universelle liv, og ved det punkt hvor denne gave overgis til det store liv inntreer frigjørelsen.

Egoet, jeg-bevisstheten, dør for at Livet kan leve. Denne forfinelse og lutring av vår egenart er den største gave vi kan skjænke livet, hevder Krishnamurti.

Frigjørelse betyr i sin innerste grunn at følelsen av adskilthet fra andre tilintetgjøres, således at Livet fra det øieblikk kan virke i sin fulle styrke gjennom den personlige egenarts rene form. —

Men nu de helt praktiske konsekvenser av denne forvandling?

Finnes det noe kjennetegn på dette naturlige liv, noe som kan gi oss en konkret forestilling om det, uten at man behøver å ta sin tilflukt til metafysiske forestillinger, spør professor Wodehouse.

Ja, svarer Krishnamurti. Det finnes et ganske enkelt kjennetegn, som kan anvendes på enhver manifestasjon av rent eller universelt liv: Nemlig at det *virker, men påvirkes ikke* (acts, but never reacts).

Så lenge vi ikke er fri jeg-bevisstheten, vekkes og består vårt bevisste liv vesentlig av påvirkninger utenfra.

Kjærlighet, for eksempel, oppstår som oftest gjennom ytre påvirkning: noe utenfra behager oss, og vi elsker det.

Men når frigjørelsen er fullbyrdet, når det rene liv er trådt i virksomhet, da inntreer akkurat det motsatte: Da blir kjærligheten en livskraft som utgår fra oss selv. Den kan sammenlignes med et søkelys som gjør alt som kommer innenfor dets stråler verd å elske. Denne kjærlighet er uavhengig av sin gjenstand, da den, som søkelyset, likeså lett kan dreies mot den ene som mot den andre.

Det samme gjelder alle andre ting i det frigjorte liv. Visdom, f. eksempel, er ikke kunnskap som bevirkes av noe utenfra kommende. Det er et lys som, i det det utgår fra oss selv, opplyser alt som det kommer i berøring med. Det er rent Liv som manifesterer sig som erkjennelse.

Det allerviktigste for menneskene, sa Krishna-murti, er derfor gradvis å omdanne påvirkning utenfra til selvvirksomhet innenfra.

Vi må holde op med å føle oss tiltrukket eller frastøtt utenfra, og vi må skape betingelser for et utadgående liv som fyller sine omgivelser med sine spesielle egenskaper.

Ved på denne måten å sette ren selvvirksomhet i stedet for påvirkning når man til sann frigjorthet fra det som binder. For ren selvvirksomhet er, ifølge sin innerste natur, frigjort fra ytre gjenstander.

Dette innebærer også frigjørelse, for jeg-bevissthetens eneste liv — som i sig selv er den eneste hindring for friheten — består av reaksjoner.

Ta reaksjonen bort og sett ren aksjon, ren selvvirksomhet i stedet, og jeg-bevisstheten, egoet, forsvinner automatisk.

Derfor består den frigjortes liv efter frigjørelsen i ren aksjon, fri for reaksjon. —

De her antydede erfaringer finner sin anvendelse på ethvert utviklingstrin, mener Krishnamurti.

Det *avgjørende*, i hvert enkelt tilfelle, er dette, om man er innstillet på å tilintetgjøre jeg-bevisstheten. Selve denne innstilling forutsetter som regel en viss grad av utvikling.

Men likeså sikkert er det, hevder han, at de første anstrengelser henimot frigjørelse kan begynne på et temmelig tidlig tidspunkt og at ethvert skritt på denne vei i sig selv er en frigjørelse. Ved å utføre en aldri så liten del av arbeidet, utfører vi på en måte det hele. For det rene liv kan ikke deles op i mindre deler. Det kjenner ikke til begrepet «mer» eller «mindre». Det er absolutt. Hvis man derfor i et eller annet forhold frigjør liv ved å sprengre en lenke, frigjør man, innen for dette bestemte, aldri så lille område, hele livet.

Slik blir hele vandringen henimot sluttelig frigjørelse én lang frigjørelse.

Det det kommer an på er å være vendt i riktig retning, ha riktig innstilling.

Har man først det, har selve den tid vandringen tar lite å si.

Det det gjelder om, det er å ha begynt å frigjøre sig.

For det innebærer at et menneske avgjort har tatt standpunkt til livet og har besluttet sig til å ta op det arbeide som livet krever av ham.

Derfor, streb etter fullkommenhet i alt hvad du gjør, sier Krishnamurti. For «fulkommenhet» er den egenskap som innfinner sig automatisk når det absolutte liv berøres.

Det er det naturlige og spontane uttrykk for det rene liv.

Selvfølgelig er det å strebe etter fullkommenhet i småting det samme som indirekte å frigjøre det rene Liv, og enhver fullkommen handling, selv om den er nokså liten, er en frigjørelse.

På denne måten kan vi, hevder Krishnamurti, danne en frigjørelsesvane lenge før den endelige frihet nåes. —

Denne samtale mellom Krishnamurti og professor Wodehouse kaster streiflys langt innover dunkle problemer og reiser spørsmål som i dette korte referat ikke har vært berørt.

Hit, til denne uendelige enkle leveregel: søk, lev fullkommenhet inn i livets minste detaljer — en leveregel som kan fattes av barnet, som av det enkleste menneske, og som trofast omsatt i daglig handling vilde forvandle livet på denne klode — hit er det Krishnamurtis utviklingsgang har ført ham, her ser vi konsekvensene av den for hver og en av hans samtidige.

III.

SAMTIDEN

ALMEN VURDERING
SAMFUNDSPROBLEMER
TIDENS KUNST
TIDENS TENKNING

Hvordan er den nye idéverden blitt mottatt av samtiden?

Til en begynnelse med mistro og skepsis — som rimelig kunde være etter de nødvendigvis uklare, delvis overspente, delvis sekterisk farvede forhåndsforestillinger og forventninger som hadde vært knyttet til Krishnamurtis fremtreden.

Selve lengselen etter og forventningen om en åndelig fornyelse, et sterkt åndelig innslag i en oprevet og desorientert tid delte Stjerneordenens 50 000 medlemmer, spredt over hele verden, med mange av sin samtids kulturelt våkne og tenkende mennesker — man støter på den overalt.

Så vidt forskjellige typer som *Anatole France*, *Hermann Keyserling* og *Fridtjof Nansen*, for å nevne tre representative navn blandt en vrimmel av navn, har alle gitt uttrykk for forvissningen om at menneskeheten idag stod midt i et avgjørende tidsskifte — Anatole France og Hermann Keyserling sammenlignet det begge med tidsskiftet for snart 2000 år siden — og at man kunde se frem til en ny, universelt preget livsimpuls.

Og da Fridtjof Nansen i 1922 mottok Nobels fredspris holdt han en mektig og merkelig tale, hvori han nevnte tidsskiftet og en kommende førerskikkelse, «Fredsyrsten».

Forventningen lå i luften.

Men likeså sikkert er det at forhåndspropagandaen for Krishnamurtis livsgjerning — i de allerfleste tilfelle mer eller mindre dogmatisk teosofisk anstrøket — skapte, ikke bare en lys våken kritikk, men tillike en sterk forhåndsopposisjon og mange forhåndsfordommer like overfor Krishnamurtis person og hele livsgjerning.

I de siste år er der imidlertid inntrådt et påtagelig omslag i denne almene opinion.

Årsakene til dette omslag er fler.

Utviklingen foregår hurtig just nu, og det innen alle leire. En gjennomgripende nyorientering pågår overalt, gamle former og forestillinger faller og nye holder på å skapes, som står i intimere kontakt med virkeligheten, med selve livet.

Dette gjelder ikke bare tenkende mennesker verden over, det gjelder også dem som i de allersiste år har sett det som en oppgave å spre de nye idéer i alle land.

Saken er jo den at etterhvert som Krishnamurtis egen idéverden steg frem i stadig større klarhet og viste sig å stå i rak motsetning til alle forhåndsforventninger, blev det iallfall en liten gruppe i hvert land som brøt med sin egen fortid, med sine egne forhåndsforestillinger, med sine organisasjoner og sin tidligere virksomhet, fordi de umiddelbart innså sannheten av hans ord.

For dem blev det herefter en umulighet å leve innen den gamle, mer eller mindre dogmatisk favede forestillingsverden, hvis største fare var den

at den var livsfjern og derfor holdt på å bygge op en mur mellom Krishnamurti og den øvrige verden.

Det er denne mur av mennesketanker og menneskedogmer som nu holder på å falle, og ikke få er det som sier åpent fra om sitt radikalt forandrede standpunkt.

Et parallellt omslag kan spores innen deres krets hvis oppgave det er på de ytterste forposter å få den første føling med de nye livsverdier på deres ustandselige fremmarsj — blandt journalistene.

Også her faller murene. Også her skjer en nyorientering, ikke mindre gjennomgripende og uforferdet enn den nettop nevnte innen Krishnamurtis nærmeste krets.

Journalistene fremfor alt synes å ha vært våkne og ha reagert hurtig og intuitivt ansikt til ansikt med Krishnamurti selv.

Gang på gang er de kommet, fulle av skepsis og fordom, for å intervju ham eller for å recensere hans bøker, og resultatet av et nærmere førstehåndsbekjentskap med hans idéer og med hans uhyre enkle, likefremme personlighet har vært et helt igjennem endret syn og derfor også en totalt endret innstilling og bedømmelse.

Takket være verdenspressens forandrede holdning — som allikevel ikke forhindrer sensasjonelle «telegrammer» og quasi-intervjuer, dertil er emnet altfor innbringende avisstoff — møter man idag i den hurtig voksende litteratur om den nye idéverden en stadig mer og mer positiv vurdering av Krishnamurti og hans innsats.

Idag er situasjonen den — som forfatterinnen Hulda Garborg nevner i sin Krishnamurti-artikkel i tidsskriftet *Samtiden* — at Asia, Amerika, Europa og Australia kjenner Krishnamurti og drøfter hans idéer.

Situasjonen er den at disse idéer idag i like grad inspirerer politikere som *George Lansbury*, tenkere og videnskapsmenn som professor i filosofi ved universitetet i Bonn, *dr. Johannes Verweyen*, som den amerikanske etnolog *dr. Edward Craighill Handy*, kunstnere som den verdensberømte orkesterdirigent *Leopold Stokowsky* (for ikke å nevne den nettop avdøde store franske billedhugger *Antoine Bourdelle*).

Krishnamurtis idéverden viser sig å være et virksomt kulturferment i moderne kulturliv.

Man sporer allerede nu konsekvensene av den på en rekke livsområder.

På den annen side må det heller ikke glemmes at den idéstrøm det her gjelder enda er i sin aller første begynnelse.

At det, hvor det dreier sig om en frembrytende idéverden, dens konsekvenser og utslag på de forskjellige livsområder, er fullstendig umulig å gi en tilnærmelsesvis samlet fremstilling av den — man kan ikke gi et uttømmende overblikk over det som enda er under utformning.

De eksempler man på dette tidspunkt kan gi har overveiende symptomatisk interesse — atmosfæren er fylt av de nye idéer, man åpner knapt en avis, et tidsskrift, en ny bok uten at man støter på dem i en eller annen form.

Og — som vi senere skal se — der synes å herske en direkte overensstemmelse, ja en fundamental enhet mellom de idéer vi her gjør til gjenstand for granskning og tidens mest fremskredne tenkning, dens mest fremskredne problemstillinger og forskningsresultater på forskjellige områder.

Vi skal da, efter et overblikk over den mer almene vurdering av dem, i aller største korthet undersøke de nye idéer i deres forhold til tidens samfundsproblemer, til tidens kunst og tidens tenkning.

Emnet er uhyre omfattende og kan nettop derfor behandles helt antydningvis, bare, og i flyktige konturer.

Der vil i senere bind bli anledning til å vende tilbake til særlig betydningsfulle detaljer, utfylle og videre belyse dem.

ALMEN VURDERING

Hvilken almen vurdering blir den nye idéverden tildel?

Av det omfattende materiale som foreligger allerede nu skal vi i det følgende først undersøke et og annet karakteristisk eksempel på norsk bedømmelse for siden å gå over til en tysk og en fransk vurdering.

Innledningsvis skal vi se på enkelte hovedpunkter av en engelsk avhandling: *Autoritet og den empiriske metode*. Her har den tidligere nevnte professor E. A. Wodehouse — med åpent blikk for det usedvanlige i den foreliggende situasjon, opstått ved Krishnamurtis helt usedvanlige utsagn i forbindelse med sin livsgjerning — tatt opp til drøftelse enkelte grunnspørsmål, av stor interesse i denne forbindelse.

Han uttaler bl. a.:

Det er underlig hvor lite autoritetsproblemet har vært studert i sitt psykologiske aspekt i betraktning av den betydning det har innen enhver åndelig bevegelse.

Den autoritet som her menes er ikke en utkrystallisert autoritet, befestet og etablert av tid og tradisjon, men den autoritet som utøves av enhver åndelig leder eller lærer i hans egen levetid.

All autoritet må vinnes, og den vinnes aldri

engang for alle, men må stadig bekreftes på nytt, og mot den er rettet et søkelys, langt skarpere enn det, som noensinne blir rettet mot en trone.

Den blir midtpunktet for alles øine. Hver liten detalj i forbindelse med den blir iaktatt og veiet på vektskålen, og den blir bedømt i lyset av denne aldri hvilende granskning — og bedømt med den ytterste strenghet. Det er kanskje hårdt at det skal være slik. Men det er på samme tid naturlig. Kritikkens søkelys som så skånselsløst rettes mot autoriteten er menneskenaturens instinktive beskyttelse. Det er forstandens forsikringspolise for muligheten av å bli bedratt.

Enhver intelligens som virkelig er i besiddelse av sine åndsevner er av denne grunn skeptisk — nettop fordi den er en forskende intelligens. Overgangen fra skeptisisme til tro er en prosess, hvori hvert skritt, fra begynnelsen til enden, er diktert av skeptisismen selv, og enhver slik bedømmelsesprosess er i sin innerste grunn av empirisk art . . .

Der er en prøve, tror jeg, som kommer så nær det fullt tilfredsstillende som noen prøve kan, og som, hvis dens utfall viser sig å være gunstig, kan bli tatt som tilstrekkelig rettferdiggjørelse for godkjennelse. Og det er den holdning de personer som fremkommer med vedkommende autoritative utsagn inntar overfor selve den empiriske metode:

Stiller de sig åpen for kritikk, eller gjør de det ikke? Opfordrer de til den, eller søker de å forpurre den? Er det noe de synes å frykte, eller noe de behandler med en ubekymrethet som tyder på sik-

kerhet? På besvarelsen av disse spørsmål kan den empiriske metode — kanskje med den høieste grad av sikkerhet som er mulig under de givne omstendigheter — bygge sin godtagelse eller forkastelse.

Som en illustrasjon på hvordan denne prøve kan virke — i de tilfelle hvor de personlige troverdighetsvidnesbyrd er alt som kan opnåes, men hvor selve den fremsatte påstand er av helt usedvanlig og forbausende natur — vil jeg ta et velkjent eksempel.

Da Krishnamurti begynte sin lærervirksomhet var omstendighetene av den art at de syntes å muliggjøre en næsten ubegrenset anvendelse av en blott og bar autoritet, hvis han hadde brydd sig om å utnytte dem på denne måte. Men til alles forbauelse — og kanskje også til deres belærelse — valgte han, da han var fri til å sette sin egen kurs, en helt motsatt retning. Istedenfor å avverge eller bekjempe den empiriske metode, opfordret han tvertom til at den måtte komme i anvendelse . . . ja, alle hans bestrebelse gikk ut på å vende folks oppmerksomhet bort fra ham selv og til det budskap han bragte. «Bedøm det efter dets egne fortjenester,» blev han aldri trett av å si dem, «og la ikke noen tro eller mening som dere har om mig komme mellem dere og deres ærlige dom om budskapet.»

Og fra først til sist har han aldri ophørt å advare folk mot den døde tro, den uforbeholdne godtagelse, som er grunnet, ikke på sannheten selv, men på dunkle teorier og spekulasjoner, som den almindelige mann eller kvinne, ifølge selve sakens natur, ikke kan ha noen virkelig førstehånds kunnskap om.

Og hvad er blitt resultatet? Selve den metode han har opfordret til har uttalt sin kjennelse til gunst for ham. Folk . . . innser, ikke uten grunn, at den lærer som således er rede til å hilse en inngående kritikk og granskning velkommen, ingenting har å frykte av en slik undersøkelse. Og de hevder videre at hele hans fremferd på en overbevisende måte klarlegger at han er mer interessert i sitt budskap enn i sig selv. Og således har de lært å nære tillit til ham. De nærer tillit til ham, fordi han ikke eier noen personlige pretensjoner. Og når de hevder dette, da gjør de bruk av en bevisføring, som åpenbart er naturlig og rettlinjert, og som vilde ha vært like sund og naturlig, hvis den under andre omstendigheter hadde vært anvendt med helt motsatt sluttresultat. —

Professor Wodehouse' artikkel (her sterkt forkortet) gir den psykologiske bakgrunn for det radikale omslag som har funnet sted i folks innstilling til Krishnamurti, som nevnt, ikke bare, eller først og fremst, innen hans nærmeste krets, men i den langt større krets hvor hans navn nu er nådd hen og som med levende interesse følger den videre utvikling av hans arbeide.

Det kan derfor ikke undre en at avis- og tidskriftartikler idag i mange land, klart og objektivt, tar den nye idéverden op til drøftelse.

Når det dreier sig om den vurdering som den hittil har møtt her i Norden stanser vi først og fremst op ved den artikkel som forfatterinnen Hulda Garborg har offentliggjort i *Samtiden* under titelen *Krishnamurti*.

Det er et vidt utsyn Hulda Garborg åpner i sin artikkel som inneholder punkter av betydning for forståelsen av Krishnamurtis hele innsats.

Innledningsvis klarlegger hun hvordan vår kristne civilisasjon tar sig ut for østerlendingen, hvordan buddhistene forlengst har satt igang et stort misjonsarbeide for å utrydde det «kristne barbari», hvordan de ser på «den kristne civilisasjons gru», på den europeiske moral, på slaktehusene, viviseksjonen og annet dyrplageri i de kristne land. Hun fremhever buddhismens og hinduismens universelle religiøse grunnbegreper — fri for trang dogmatikk og overtro — hvordan ordet «Buddha» betegnet, ikke et gudsbegrep, men en ærestitel på den «Utvalgte», den «Oplyste», den «Fullkomne», hvordan ordet «Brahma», hinduismens høieste religiøse begrep, er synonymt med «drivkraften i alt som lever», med selve livslovene, og sammenligner disse begreper med Krishnamurtis uttrykk «The Beloved», sannheten, selve livet som det åpenbarer sig i alle ting.

Hulda Garborg minner videre om indernes stammeslektskap med europeerne — de er arier som vi med kulturelle og religiøse tradisjoner, så veldige at de på det alvorligste må undergrave vår vesterlandske selvgodhet og kortsynte selvfølelse, vår formentlige «overlegenhet» over Østens folk.

Med fin forståelse skildres Krishnamurtis utvikling, hvordan han, i sin barndom opvokset innenfor hinduismens kulturmiljø, modnes under brytningen mellom to kulturer, Østens og Vestens, og

hvordan han optar det beste av dem begge i sin personlighet.

Likesom Buddha taler Krishnamurti alltid om opplysning, om frigjørelse fra vankundighet. Han taler også om tvilens helsebot.

Tvilen har frigjort ham fra all overtro, alle guder skapt av mennesketanker i deres eget billede.

Sikkert er hans livssyn bygget på den gamle ariske livsvisdom, men han er likeså sikkert i pakt med det centrale i kristendommen, slik vi finner det i bergprekenen.

Han har gjennomløpet en sterk utvikling — idag hevder han at alle religiøse *organisasjoner* er en fare for ethvert forsøk på å finne sannheten. —

Hvor mange vil være med på et så radikalt program, spør Hulda Garborg til slutt.

Hans idéer er i pakt med så meget i moderne tenkning og videnskap, men kravene han stiller til den enkelte er strenge og absolutte — og slike krav har mengden aldri likt. Derfor har den diktet om kristendom og buddhisme slik at alt og alle kan få plass der.

Endelig sammenfattes situasjonen i disse ord:

Idag står han da med sitt enten — eller og sier til alle som kommer for å høre ham: Jeg bryr mig ikke om hvorvidt dere følger mig eller ikke. Jeg vil bare at dere skal forstå mig rett.

For Hulda Garborg står Krishnamurti som en klok og sympatisk reformator, først og fremst av India, som gjennom et rikt og lysende idealistisk

arbeidsliv gjør propaganda for den verdenstanke som nu tar mer og mer fast og klar form for ham.

Ennu vet ingen hvilke spor han vil sette i menneskehetens historie. —

Artikkelen i Samtiden er et interessant vidnesbyrd om at den nye idéverden nu i stigende grad beskjeftiger kulturelt våkne og arbeidende mennesker, også her i Norden.

Av litterære vurderinger foreligger det idag en rekke anmeldelser av Krishnamurtis senere bøker.

En anmelder — interessant nok, en ung jurist, som aldri har hørt Krishnamurti eller stått i noen som helst organisasjonsmessig kontakt med ham — gir følgende karakteristikk av gjennemsnittsmenneskenes umiddelbare innstilling til et fenomen som en bok av Krishnamurti (i dette tilfelle *Lykkens Kongerike*) — før de har oppnådd forståelse av hans idéer:

«En bok av Krishnamurti kan ikke måles med de vanlige litterære mål. Krishnamurti er ikke bare dikter og kunstner, men han er først og fremst lærer, en lærer for menneskeheten . . . I nye bilder gjentar han ustanselig det samme: læren om Lykkens Kongerike og om veien som fører dit inn.

For mange vil sikkert en slik bok virke trettende. Gjennemsnittsleseren vil ha handling, spenning, forandring, han vil ha hele den ytre verdens omskiftelighet. Han vil ha noe nytt, han vil ikke høre om det samme bestandig.

Mange av vår tids over-intellektuelle mennesker vil lese boken med et skuldertrekk, stemple den med

sitt sikre videnskapelige skjønn som «monisme» eller «livsbekreftende panteisme» og sette den inn i hyllen blandt alle sine andre «-ismer». Og siden vil de snakke om boken med et overbærende smil og kalle den for nye variasjoner av den årtusengamle sannhet at Guds rike er innen i oss. På dem passer de gamle paradokser om dem som ser og dog ikke ser, som hører og dog ikke hører. De vet bestandig å stemple tingene med sitt rette navn, og har allikevel ingen anelse om hvad det i virkeligheten gjelder. For de er mennesker som mangler intuisjon, som ikke kan gripe tingenes innerste vesen tvers igjennem alle tankens sindrige systemer.

Men den som virkelig har levd i det rike Krishnamurti taler om — selv om det bare har vært et eneste flyktig nu — han vil aldri bli trett av å høre om det. For ham er det like nytt og underfullt bestandig. For ham vil boken bli til en tone han aldri blir trett av å nynne, en sang om det usynlige bånd som slynger sig gjennom tilværelsen og binder alt levende sammen.» —

Hvad den nordiske presse angår, så har den gjennemløpet en lignende utvikling som verdenspressen for øvrig, den omtaler idag ikke sjelden og i det hele vel underrettet og uten fordom Krishnamurtis idéer, og en og annen gang viser dagspressen sin interesse ved å opptrykke enkelte av hans dikt.

I en stor artikkel i «Tidens Tegn» skildres således den internasjonale leir i Ommen 1929 og Krishnamurtis oppløsning av sin verdensorganisasjon:

«Det var en virkelig gripende scene å se den

slanke unge inder stå der . . . og frasi sig alt følgeskap av mennesker som ikke forstod. Han var selv meget beveget, og meget åpenhjertig . . . Hans tale var briljant formet, intens og alvorlig, næsten streng. Et par sympatiuttalelser blev høflig, men alvorlig tilbakevist . . .

Hvad vil han komme til å bety for verden? At han selv nærer en brennende kjærlighet til sannheten kan ingen være i tvil om som har vært i hans nærhet . . .»

Efter å ha fremhevet at «Krishnamurtis møter var fri for massesuggestionens dragsug, han virket for naturlig, frisk og enkel», sammenfatter referenten til slutt sitt inntrykk i disse ord:

«Man er tilbøielig til å lete efter en bestemt etikette for en personlighet av hans art, men er det egentlig nødvendig? At han er en stor og merkelig religiøs personlighet, en fornyer, kan det ikke være tvil om, selv om det ikke er hans hensikt å stifte en religion. Han avskyr selve tanken om noe slikt, det er selve livet han vil realisere . . .»

En annen norsk avis, *Dagbladet*, uttaler at «denne unge inder . . . har akkurat de nøkterne enkle uttrykkene for liv og lære som harmonerer med og helt dekker det man selv mener», og utbryter efter et referat av en av Krishnamurtis artikler: «. . . hvorfor tar vi oss ikke . . . tid til å leve efter det? For det er sant.»

«Les selv. Her er et overlegent menneskes syn på moral, ekteskap, utdanning, oppdragelse. Her er motsetningen til Hallesbys sedelære. Livet krever

frihet, livet er grenseløst, bunnløst. Fordi dere alltid binder moralen i faste former, lemlester dere livet, så det blir fullt av hårdhet og elendighet. Se uhildet på livet i all dets friskhet . . .»

En tredje norsk avis skriver:

«Møtet med ham selv (hans artikler og taler) var . . . en stor og gledelig overraskelse . . . Hans utsagn gir intet som helst holdepunkt for alt det rare som er sagt og tenkt om ham. Vi møter en stillferdig, avklaret og harmonisk personlighet av den høieste idealitet. En mann som gjennom fordypelse i sig selv og i verdenstanken er nådd ut over motsetningene og inn til fred — med sig selv og med livet. Det er det hele. Det er stort og enkelt. Det er hvad enhver glimtvis har oplevd, som kjenner åndelig frigjørelse og vet hvad det betyr . . . Krishnamurti har ingen ny gud, ingen komplisert frelse, ingen planetarisk suksisjon. Hans livsanskuelse glir inn som en stemning, den tar og gir som havet eller jordbunnen. Herdede hedninger vil kalle ham bror og venn. Om sig selv sier han: «Jeg har bare én tanke i mitt sinn, og det er å frigjøre menneskene fra deres ferd, fra deres mangel på erfaring, fra deres sneversyn og deres begrensning.» Et program som dette tar man ikke standpunkt til. Det har selvfølgelig-
hetens rett.

Intet spørsmål kan være tåpeligere enn dette: Er han den gjenkomne Kristus? Krishnamurti har oplevd den befrielse innad som er psykoanalysens dristigste mål. Han har møtt Bergson i tanken om enheten i alt. Han føler sig oppgått i verdenssjelen.

Følgelig kan han da erklære sig identisk med hvad som helst og med hvem som helst. Verre er det ikke.»

Vi ser det:

Denne anmelder har i et intuitivt glimt grepet, ikke bare det centrale i Krishnamurtis idéer, men tillike forbindelseslinjene mellom disse idéer og samtidens høieste åndsliv, dens forskningsresultater, slik de gir sig uttrykk hos samtidens tenkere og videnskapsmenn. Vi skal i en senere forbindelse nærmere undersøke disse fenomener.

For øvrig kan man her og der støte på temmelig eiendommelige ting hvor det gjelder samtidens opfatning av Krishnamurti — ikke så meget noen gjennomarbeidet vurdering, basert på førstehånds studium eller på et prinsipielt grunnsyn, som visse ønsker og forhåpninger hos artikkelens forfatter, visse forestillinger om hvordan saken *burde* forholdt sig, som kan lede til både forbausende og uventede resultater.

Et typisk eksempel er en artikkel som nylig stod i det engelske tidsskrift *New Adelphi*, hvor forfatteren, en kjent engelsk kritiker, bebreider Krishnamurti at hans tale «ikke er en varmblodig ung manns tale.»

På den annen side ønsker han å tro at Krishnamurti virkelig var den «som alle bøier sig for, den hvis ord er avgjørende og uigjendrivelige».

Var han det vilde denne kritiker «ikke fordriste sig til å bedømme ham og hans bok, da vilde han intet annet enn be ham om hans velsignelse».

Det menneske som inntar en slik holdning til

problemet Krishnamurti har ingen ting forstått av ham og savner fullstendig førstehånds kjennskap til det centrale i hans idéer — som nettop forutsetter absolutt personlig selvstendighet, absolutt uavhengighet av alt og alle, først og fremst av ham selv, ja en streng, kritisk prøvelse av hvad han bringer.

Det viser sig at mange står usikre og undrende like overfor ham, på engang tiltrukket og frastøtt, så opfylt av sin egen forestillingsverden at de blir ute av stand til en uhildet bedømmelse av hvad denne idéverden i virkeligheten går ut på.

Andre føler sig absolutt frastøtt fra første øieblikk.

De omhyggelig gjennomarbeidede og prinsipielt vel funderte negative vurderinger har imidlertid hittil latt vente på sig, men de vil sikkert komme, og de vil i så fall bli redegjort for i de følgende bind av dette arbeide. —

Vender vi oss til utlandet møter vi også der en mer og mer avklarnet opfatning og vurdering av hvad Krishnamurtis idéer i virkeligheten går ut på.

I januar 1930 utkom på Eugen Diederichs forlag i Jena den første bok om Krishnamurtis idéverden, *Ethik als Tat*, Reden um Krishnamurti, av den tysk-italienske forfatter C. Vitelleschi.

Boken — som under sin utvikling og behandling av åndeliggjørelsens idé og dens rent praktiske problemer gang på gang omtaler Krishnamurtis tankeverden — understreker klart og kraftig dens universalitet.

Selv hevder Krishnamurti: Jeg kommer til hele

verden, alle folkeslag. Og hans utgangspunkt og mål er dette ene: Menneskehetens åndeliggjørelse; dens radikale forvandling. Krishnamurti er ingen mild predikant, han er en omvelter.

Idéer som disse vender sig ikke til noen bestemt krets, de har bud til alle: Som himmelen omspenner alle verdensdeler og solen gjenspeiles av alle vannflater, således omfatter åndeliggjørelsens idé alt liv på jorden og vender sig til alle, kan finne gjenklang hos alle. Geniet så vel som det enkleste menneske eier i sig trangen til å forvandle sig, mennesker på alle utviklingstrin har den.

Videre understreker boken på det bestemtteste at Krishnamurtis hele personlighet og gjerning ikke rummer noe som helst overnaturlig moment.

Av åndelig dovenskap har menneskeheten utsatt fullkommengjørelsesprosessen til en ubestemt fremtid og stemplet fullkommenhet som noe overnaturlig, noe «guddommelig» og fra oss vesensforskjellig.

Krishnamurti står der, hevdes det, midt i samtiden som det levende bevis på muligheten av individuell fullkommengjørelse, som en levende appell til hver enkelt om å ta fatt på sin egen fullkommengjørelse *her og nu*.

For, vi er, tross all vår religiøsitet, i innerste grunn uforløste.

I sitt alvorlige oppgjør med samtidens religiøse idealer fremsetter forfatteren dette spørsmål:

All vår beundring, vår tilbedelse — hvilke *resultater* har de bragt oss med hensyn til vår egen fullkommengjørelse?

Hvor langt har vår religion ført oss fremover? De stores offer, deres hellighet, har den forvandlet oss, forløst oss?

Nei, sannheten er den — og vår tids mennesker begynner nu å fatte den — at det er feigt å vente at verden skal forløses av en enkelt, og så selv stå tilbedende ved siden av.

Den kjensgjerning at vi, som individer og som menneskehet, fremdeles ikke er forløst beviser nødvendigheten av at forløsningskravet overføres på hvert enkelt individ.

Det er dette Krishnamurti gjør. Krishnamurti møter vår uforløsthet — ikke med en ny forløserillusjon, men med praktiske anvisninger til en fornuftig, tapper og energisk bestrebelse for å gi fritt løp til den enkeltes egen forløsningskraft.

Krishnamurti sier et steds:

Religionen er som brønner på fjerntliggende mark. Jeg sier ikke at de ikke inneholder vann, men jeg sier at hver enkelt må grave sin egen brønn i sin egen have. Da først får dere friskt vann i huset, og det er det som det til syvende og sist kommer an på. —

Derfor må vi selv ta fatt.

Ingen kan sette oss i frihet, det må vi selv gjøre. Vi må i de fleste tilfelle for å befri oss bli *hvor* vi er, men vi behøver under ingen omstendigheter å forbli *som* vi er.

Hvad det gjelder om er opstandelse i *dette* liv, forløsning *før*, ikke efter døden. Hvad det gjelder om er å opnå en positiv livsinnstilling, som overvin-ner, ikke undgår lidelsen. Ti den sannhet erfares

alltid på nytt: For den som tar livet, tar sig saken lett, vil alt bli tungere og tungere, men den som frivillig tar fatt på de tunge oppgaver, han vil bæres fremover som av vinger.

Det eneste det kommer an på er dette at menneskehetens høieste forestillingsverden tar form, *virkeliggjøres* av menneskene selv *her på jorden*.

Hvad Krishnamurti angår så hevder han energisk at vi ikke behøver ham selv, han avslår messiaspodiet og forlanger, ikke vår tro, men derimot en streng prøvelse av de idéer han fremsetter — og en streng prøvelse av oss selv.

En Krishnamurtibevegelse finnes ikke . . . der er intet eller ingen som man, hvor det gjelder denne sak, må adlyde eller etterfølge, det hele dreier sig om dette ene: personlig, individuell selvforvandling.

Verdens problem er det individuelle problem og det individuelle problem er verdens problem.

Her, og her alene går veien som skal lede oss ut av uføret, dette er det budskap tiden trenger.

«Som en løpe-ild går Krishnamurtis idéer idag gjennom landene. Verdenshistorien er moden for denne skikkelse,» hevder C. Vitelleschi.

Også den franske vurdering byr på punkter av stor interesse, ikke bare hvor det gjelder å vinne overblikk over samtidens bedømmelse av de nye idéer, men frem for alt hvor det gjelder å trenge inn til forståelse av denne idéverden selv.

I det hypermoderne franske tidsskrift *Cahiers de l'Étoiles* september-oktoberhefte 1929 — som

karakteristisk nok, og det med bidrag av fremragende franske tenkere, prøver å skissere det eksperimentelle grunnlag for en metafysikk, en filosofi, en psykologi og en estetikk som direkte appellerer til hvert enkelt menneske, fordi dette grunnlag er prøvet, erfaret i det daglige liv — finner vi som innledning to redaksjonelle avhandlinger om Krishnamurtis idéverden.

Av de store kulturland synes Frankrike å skulle bli det som mest målbevisst tar de nye idéer op til alvorlig granskning og stiller dem på en central plass i nutidens hele kulturelle liv.

Innledningsvis heter det i den første avhandling som bærer undertitelen «en kritisk studie»:

Alt som på det nuværende tidspunkt kan sies om Krishnamurti er nødvendigvis fragmentarisk. Hvordan kan man gripe en levende tanke under selve dens vekst?

Krishnamurti har neppe begynt sitt arbeide. Han er ung, han er i utvikling. Hvad har han videre å si? Hvilke tomrum vil han fylle? Hvilken utvikling vil bli følgen av slike idéer? Det vil være umulig å sammenfatte hans tanke i dens helhet før den dag kommer, da hans ånds lynglimt er ophørt.

Efter å ha presisert at for den som vil trenge inn i Krishnamurtis idéverden består forskningsmaterialet med undtagelse av hans dikt og parabler, vesentlig av stenografiske referater av leilighetsvise foredrag og taler, improviserte, ofte modifiserte av de foreliggende omstendigheter, uttaler forfatteren: På denne vis møter man sjelden hans tanke — som skyr

¹⁾ — Heber. Glimt av en ny idéverden.

abstraksjoner og metafysikk — i dens nakne opprinnelighet.

Dessuten faller hans produksjon i to perioder, adskilte av året 1927.

Verdien av disse to perioders innsats er meget forskjellig: Den første fortøner sig som milepeler, tilbakelagt av en personlighet som ennå ikke har funnet sig selv, mens den annen gir uttrykk for en personlighet som har funnet sig selv og som utforsker en ny verden.

Efter å ha klarlagt dette viktige punkt for all forståelse av Krishnamurtis personlighet og hele innsats, fortsetter forfatteren med en orientering av vesentlig betydning for alle dem som for første gang gir sig i kast med å studere Krishnamurti, og som venter sig en logisk oppbygget, skrittvis gjennomarbeidet fremstilling av bestemte tankerekker efter den vanlige opskrift — og ikke er forberedt på et levende opkomme av idéer og livsimpulser, utformet hver gang i nær tilknytning til givne situasjoner, til bestemte livsbehov.

I denne orientering som godt kunde gis titelen

Nødvendig redegjørelse til Krishnamurtis lesere

uttales bl. a.:

Ethvert menneske som oplever en ny erfaring finner det uhyre vanskelig å beskrive denne erfaring ved hjelp av de gamle uttrykksformer. Og som enhver som utforsker ukjent grunn er Krishnamurti hemmet gjennom den begrensning som pålegges ham av et slitt ordforråd, som svikter hvor det gjelder

å overføre en virkelig nyopdagelse, især hvis den er av subjektiv art.

Krishnamurti gir oss ingen ny teori, heller ikke noen ny filosofi, men resultatet av en levende erfaring, av et studium av livet. Han gir oss tillike kvintessensen av sitt eget liv, av hele sitt liv, av alle liv.

Bak ordene som beskriver denne erfaring, finnes det utsigelige som han allikevel prøver å gi uttrykk for . . .

Men hvordan?

Ved lignelser som følger på hverandre, som mot-sier og tørner mot hverandre, som gripes og kastes til side for kanskje senere å bli tatt op igjen, alt sammen mer eller mindre tilnærmelsesvis, unøiaktig, ufullstendig. Denne ødselhet og på samme tid ensformighet av bilder, bak hvilke hans tanke arbeider sig frem, gjør han ett øieblikk bruk av for å tillegge samme uttrykk forskjellige betydninger, et annet øieblikk bruker han vekslende bilder for å uttrykke den samme idé i forskjellige kategorier. I fortvilelse, fordi han ikke kan finne op et nytt sprog, undlater Krishnamurti ofte å gi sin tanke klare konturer, fordi han frykter for derved å for-falske den. Herav følger en viss ubestemtthet som pe-danter bebreider ham, fordi de ikke forstår dens årsak.

Og hvordan er det mulig å gi en nøiaktig defini-sjon av slike ord som «Liv», «Evig», «Sannhet», «Lykke», som Krishnamurti avvekslende bruker, idet han ett år taler bare om «Lykke», neste år om «Liv» eller om «Sannhet»? Er disse ord ensbetydende?

spør man. «Ja» og «Nei,» svarer han, og dette ikke for å være tvetydig eller dunkel, men fordi han taler om det som ikke kan dekkes av ett uttrykk, fordi han vil beskrive en verden som er ubeskrivelig, og som hans tilhørere ikke kan fatte, fordi de ikke har trengt inn i den.

Men hvad Krishnamurti ønsker å si er ganske klart og enkelt, han taler bare om det som han ustanselig gjentar, men-som — for virkelig å kunne forstås — må erfares og leves, han taler om det usigelige som ligger bak all intelligens, all følelse, bak videnskap og kunst, og som ikke kan uttrykkes gjennom noen definisjon.

For å fatte det, for å forstå ham må der skje to ting: vi må fri oss for våre individuelle fordommer (og selve dette krav eier i sig selv en frigjørende kraft), og vi må positivt oprette harmoni, likevekt mellom fornuft og følelse, vi må både med hjerte og tanke, med hele vårt vesen, prøve å gripe den levende erfaring Krishnamurti fremsetter for oss.

På den ene side har vi denne sannhet — på den annen side den menneskelige personlighet, fengslet av sin uvidenhet, sin sviktende evne til å skjelne mellom det vesentlige og det uvesentlige, behersket av intelligensens tyranni og av sine lidenskaper, trukket i én retning av sin fornuft, i en annen av sine følelser, i fåfengt kamp midt i dette kaos.

Hvordan kan man under disse omstendigheter fatte betydningen av Krishnamurtis erfaring, dømme om dens sanne verd og forstå meningen av de ord som beskriver den?

Bak denne tilsynelatende enkelhet i Krishnamurtis idéverden ligger en revolusjonerende erkjennelse, fortsetter den franske forfatter:

Sannheten er, ikke et endelig resultat, men en fremadskridende prosess, en kontinuitet, en fullkommengjørelse, en fullbyrdelse av livet. Sannhet i denne forstand kan ikke skilles fra sitt synonym «Liv».

Dette er grunnen til at den tilsynelatende enkelhet i Krishnamurtis ord inneholder et uendelig kompleks av nødvendig erfaring, som mennesket må ta del i med hele sitt vesen: å tyde disse ord er å *leve dem*.

Derfor oppfordrer Krishnamurti hvert enkelt menneske til med sitt eget liv å foreta sitt eget individuelle, skapende eksperiment, nok parallelt, men i sin dypeste grunn ulik alle andres, individuelt, egenartet.

Naturen selv varierer i full frihet det samme tema i det uendelige og frembringer derigjennom på en gang universets enhet og forskjelligartethet.

Efter å ha klarlagt Krishnamurtis miljø gjennom barndom og ungdom og hans kamp for å fri sig helt og fullt fra alle givne forutsetninger går forfatteren over til en fremstilling av de vesentlige hovedpunkter av det Krishnamurti har gitt oss til idag og uttaler bl. a.:

Krishnamurtis idéverden, betraktet som resultat av hans hele tilpasningsevne like overfor livet, forekommer oss å være en praktisk idéverden som prøver å omforme livet, og lykkes i å gjøre det . . . Denne

omforming må begynne innenfra, og den ytre omforming av tilværelsen er bare et naturlig og nødvendig resultat, og det i annen rekke, av denne indre omforming . . . Krishnamurtis undervisning — som helt mangler spekulative faktorer, metafysiske og kosmologiske læresetninger som så ofte fører til at folk nøier sig med uvirksom kontemplasjon — har nettop som sitt mål å gjøre livet edlere, skjønnere, rikere, mer vesentlig skapende. Det er i denne tilnærmelse til livet, det er i denne anstrengelse for å omforme det, at man står ansikt til ansikt med den dynamiske kraft, så karakteristisk for Krishnamurtis idéverden . . .

Forfatteren fremhever som Krishnamurtis opfatning at i alle livets manifestasjoner, i alle naturens riker, overalt finnes «den samme vitale essens . . . av livet, den finnes i blomstens duft så vel som i menneskets sublimeste frembringelser» — vi vil senere, som vi skal se, møte en interessant parallell til denne opfatning i den engelske astronom og tenker professor Eddingtons forestilling om et universelt liv som substratum for alt liv.

Denne livsessens, dens prinsipp («Liv» med stor «L») søker å manifestere sig i full utfoldelse i naturen, så vel som i mennesket. Og for mennesket består denne livets høieste utfoldelse i lykke . . . den lykke som må betegnes som en åndens blomstring, en skaperakt . . . den lykke som forutsetter hel frigjørelse . . . som er det aktive prinsipp som fører mennesket frem til fullkommenhet.

Den eneste vei til denne lykke har Krishnamurti

erfaringsmessig funnet å være denne: Mennesket må selv opdage sitt endelige mål og koncentrere alle sine anstrengelser, alle sine tanker, alle sine følelser om dette mål — han samler hermed alle de menneskelige tendenser om et eneste centralpunkt. Han gir ingen som helst regler for hvordan dette skal skje — veien er individuell.

Det er vår egen lyslevende årvåkenhet som blir vår virkelige fører dagen igjennem . . . Sannhetens verden er i hvert enkelt tilfelle en ennu uopdaget verden. —

I den næste avhandling (*Un essai subjectif*) søker en ny fransk forfatter å antyde hvad denne nye erfaring innebærer for dem som åpner sig for den.

Avhandlingen bør leses, oppleves av dem som er interessert i dette emne, her skal bare enkelte særlig betydningsfulle punkter nevnes.

Det dreier sig her, hevdes det, om helt subjektive erfaringer, om indre subjektive verdier, uavhengige av alle ytre verdier utenfor den menneskelige personlighet selv.

Ikke at man vil ignorere den ytre verden eller abstrahere sig fra den, tvert imot, det er her tale om en bevissthetstilstand hvor man fatter alle tings eksistensberettigelse, deres innerste vesen, og oplever kontakten med de blivende, de evige verdier i alle ting.

Makter man det, da realiserer man sin egentlige natur: enhet med alt, universalitet.

Det fullkomne menneske eier ingen abnormale egenskaper, det er i hvert øieblikk det levende uttrykk

for sitt eget innerste vesen — det er deri fullkommenheten består.

Evolusjonsbegrepet kan ikke frelse oss, føre oss til himmerikes rike. Evigheten, den oppleves i *nuet* — eller overhodet ikke. Uendeligheten er et punkt i bevisstheten, det punkt som faller sammen med altet. Evigheten er et evig øieblikkk, det øieblikk som omfatter alt.

Derfor eksisterer ikke rum og tid for det fullkomne menneske.

Jeget, kastet tilbake på sitt eget innerste vesen, vet at evigheten hverken har fremtid eller fortid.

Det eneste det kommer an på for et menneske, det er å realisere sig selv, fatte sin egen natur — fra det øieblikk begynner dets fullkommengjørelse.

Og *det* øieblikk kan inntre på et hvilket som helst utviklingstrin, for hvem som helst, hvor han enn står, for midt i forgjengeligheten finnes evigheten, midt i begrensningen finnes uendeligheten, midt i svakheten lever styrken — man kan, om man legger sine vrangforestillinger til side, tre rett inn i virkelighetens rike, hvor alt blir mulig, fordi alt der er skapende kraft.

Dette ønske om å tre inn i det umiddelbare liv, det er alle levende veseners grunndrift, men dette ønske blokerer vi, lenkebinder og hemmer vi gjennom vår individualisme, våre særegenheter, vår lengsel etter de uvesentlige ting.

Det er dette det gjelder å forstå.

En slik forandret innstilling betyr en virkelig omvendelse.

Man handler da ikke lenger som alle andre; man er på vandring hjemover, til sig selv, sitt eget innerste vesen.

Og helt og fullt å ha endret sin innstilling, det betyr at man har nådd frigjørelse, man er livet, sannheten, skaperkraften selv, man har nådd frem til fred med sig selv fordi man er ett med universet.

Det nye Krishnamurti bringer sine samtidige, fortsetter den franske forfatter, det er, sant nok, det evige: «kjenn dig selv», men det er frem for alt den tildragelse som muliggjør dette hans budskap — det faktum at han kjenner sig selv, at han er frigjort.

Det han bringer oss er en personlig erfaring, en personlig realisasjon, det vil si: den eneste undervisning som det er mulig å gi. Man kan bare gi det man virkelig eier — og allikevel prøver filosofer og prester å gi det de selv ikke har maktet å nå: det evige liv.

Hvor mange religioner og systemer, hvor megen videnskapelig forskning, hvor mange undersøkelser, bøker — for å opdage det vi bare kjenner skyggen av, bare kjenner som et ord: evigheten!

Men den som er denne sannhet, han besjeler dette ord, gir det nytt liv, fyller det med virkelighet, han bombarderer verden med dets uimotståelige kraft, han åpner hele universet, hvert atom av det, for dem som drister sig til det vågestykke å gå igang med å søke sitt eget jeg, sitt eget innerste vesen. De går fra klarhet til klarhet, for den som søker virkelig kunnskap forlater de blotte teoriens vei, den blott og bart intellektuelle erkjennelses vei, eller de senti-

mentalt eller mystisk anstrøkne følelsesorgier, og slår inn på den eneste vei som kan gi ham håp om å nå sitt mål — de levende eksperimenters vei.

De mennesker som har fred med sig selv og med verden, de gjør mer for freden enn store fredskongresser, hvor ingen har løst sine personlige problemer.

Ja, ett eneste menneske som lever i fullkommen harmoni med evigheten gir menneskene mer livsforståelse enn alle bøker og alle religioner til sammen.

Det er heri «nyheten» hvergang består, fortsetter den franske artikkel, idet et menneske under historiens gang når frem til å bli ett med sig selv (livet, sannheten, gud, frigjørelsen, faderen, hvad man vil): at dette å forstå disse begreper blott og bart intellektuelt — det er intet, men å *være* dem, det har gjennomgripende sociale følger; at dette å beundre, ære eller tilbe et slikt vesen ved å ophøie ham til menneskehetens største geni — det er intet, men selv å *være* dette geni, det betyr at man gjennemsyrer verden . . .

Et slikt menneske betyr en social kraft: Da han gjennom sitt innerste vesen er ett med alle som lever, kjemper han en fortvilet kamp for å frigjøre sig i hvert enkelt menneskes sjeledyp.

Hans personlige kontakt med hvert menneske fullbyrder sig nettop i sjeledypet, hvor åndens evige oprør veller frem.

Og nu begynner frigjøringsverket — alt det utenfor menneskeånden selv som den før har trygget

sig til, frigjør den sig fra: Den ytre gud, alle religioner med deres kultus og trosbekjennelser, all åndelig autoritet — alt. Et slikt menneske blir en fare for all organisert tro, av enhver art, det samler sig om det ene mål som alt levende stiler mot: det frigjorte menneskes evige liv — det omfatter etter hvert alt. Det revolusjonerer alt.

I sammenligning med denne åndens fundamentale revolusjon er all annen revolusjon av formell art, i sammenligning med en slik frigjort ånd spiller alle religioner, alle systemer, videnskapelige, filosofiske eller okkulte, fallitt, på grunn av deres sviktende evne til å assimileres av det daglige liv, til å fruktbargjøre det, til å forvandle de menneskelige begjær, til å forene i virkelig forståelse menneske med menneske, i hvert givet øieblikk.

Men det er nettopp her Krishnamurti lykkes . . .

Denne merkelige avhandling om den menneskelige frigjørelse, fullbyrdet «av en selv og i en selv», som plassen dessverre ikke tillater å referere i sin helhet, slutter med disse ord:

Det er dette som er av betydning: At der faktisk foreligger muligheter . . . for å skape en ny verden, vi mener en verden av kjøtt og blod, med hus og maskiner.

Hvad angår det oss om en vismann, en filosof, en yogi, en helgen kommer og sier oss, at han er trådt inn i paradiset, i nirvana?

Det er beviser vi vil ha . . .

Hvis denne mann ikke er en bedrager, må han kunne dele med sig av sin uendelige fred, sin glede,

han vil gi i vide kretser, han vil bli jordens sevje, selve livets uimotstålige, fremtredende kraft, under hvis påkjenning den gamle verden vil forsvinne, i full oppløsning som den allerede er.

Han vil bli — hinsides alle guder og deres slaver, hinsides godt og ondt, kjærlighet og hat, smerte og fryd, skjønnhet og stygghet — den evighetens verdimåler, hvorav alle kommende verdier vil opstå, med kraft i sig til hver kveld å ødelegge verden, og hver morgen å oppbygge den på nytt, av former så smidige at de aldri mer vil lenkebinde livet.

En slik revolusjon er mulig, den er nødvendig . . . den er allerede foregått!

Avhandlingen slutter med disse ord:

«La oss da skynde oss å trenge inn til vårt vesens kjerne, hvor alt er evig fornyelse, evig vår, for å kunne forklare . . . denne revolusjon . . . sette den igang, spre den med hele det frigjorte livs uimotstålige kraft.»

Vi ser det: all vurdering som beror på hel innlevelse i, en virkelig førstehånds erfaring av denne idéverden arter sig, i sin tur, i siste instans som en positiv livsimpuls — vi vil møte dette samme fenomen stadig på nytt.

Hvor det gjelder disse idéer i deres forhold til samtiden er vi vidne til hvordan den livsimpuls som utgår fra dem idag sprer sig i videre og videre kretser, hvordan nye livscentrer oppstår i nye menneskesinn, for igjen å spredes videre, alltid med mer

eller mindre klar bevissthet om denne idéverdens universelle ekspansjonsmuligheter.

Er det ikke slik all åndskraft sprer sig og har spredt sig ned gjennom tidene?

Det store problem blir dette:

Vil anstrengelsen denne gang lykkes?

Vil gjennombruddet denne gang bli avgjørende, slik at livskildene endelig engang — når verden har fått tid til å assimilere de nye idéer — i stigende grad kommer til å velle frem i de enkelte menneskers egen have, i deres eget sinn? Fremtiden alene kan svare på dette spørsmål.

En ting synes å være sikker:

Vi står i dag ved den første begynnelse til en åndelig fornyelse, som kommer på et tidspunkt da verden hårdt trengte den, idéer dukker op, tiltak startes som tyder på at menneskeheten idag står foran en kjempeanstrengelse, foran et avgjørende vendepunkt i hele sin utviklingsgang.

SAMFUNDSPROBLEMER

I et av sine dikt, *Lekene*, gir Krishnamurti et tversnitt av det moderne samfund av idag, slik vi mennesker har skapt oss det, herjet av krig, klassekamp og strid.

Krishnamurti gir det triste, bare altfor virkelighetstro billede et fordypet perspektiv, et stenk av forløsende humor — det er et barns leker som optrer på skueplassen og fører ordet.

LEKENE

Et barn
Hadde ordnet sine leker
På det bonede gulv,
Fint og omhyggelig.
Trommen,
Signalhorn,
Kanoner,
Soldater,
Og en officer med en masse gull —
 utvilsomt en feltmarskalk.
Et langt jernbanetog,
Med et skinnende lokomotiv,
Et lite aeroplan,
En svær automobil,
Alt dette var opstillet på den ene siden.

På den andre siden,
Var en dukke med krøllet hår,
Klædd efter siste mote,
Med knekort kjole,
Silkestrømper,
Og sorte lakksko.
Litt lenger borte
Menn i lange frakker og flosshatter.

En sekk
Med en snor,
Hvor de alle kunde puttes ned.

Barnet var gått.

Da sprang en mann frem
Med lang frakk og hatten i hånden:
«Jeg representerer Gud,
Og alle må lytte til mig.
Jeg har opdaget
Himmel og helvede.
Alle som adlyder
Kommer i himmelen og til Gudenes
Paradis.

Men de ulydige
Kommer i helvede og i stor kval.
Jeg vet hvem som er skikket og verdig
for himmelen,
Jeg alene kan utdele åndelige utmerkelser
og åndelige titler,
Jeg alene kan gjøre et menneske lykkelig
eller ulykkelig,
Jeg alene kan vise dere Gud,
Jeg alene vet veien til Ham.
Jeg er Guds prest.»

«Jeg er beskytteren, herskeren,
Herre over liv og død.

Jeg og mine venner kapitalistene
 Bestemmer når vi skal gå i krig, drepe
 og slakte for fote,
 Jeg beskytter dere, mine venner, for fienden.
 Vårt land fremfor alle land!
 Ve dem som ikke dreper,
 Som ikke bærer uniform,
 Som er upatriotiske — i mine øine.
 Gud er på vår side,
 Han svinger med det eneste flagg i verden
 — vårt flagg —
 Brølte mannen med sverdet og de mange
 bånd.

Så tok en stor tykk mann ordet og sa
 rolig:
 «Dere to kan si hvad dere vil,
 Jeg eier pengene,
 Jeg dikterer alt,
 Verdslig makt,
 Grusomhet og godhet,
 Fremskritt og utvikling.
 Uten mig kan ingenting avgjøres.
 Jeg er den rike mann,
 Min rikdom skal være den eneste Gud i
 verden.
 Jeg har talt.»

Da mælte han som ingen tok notis av:
 «Jeg kan ødelegge alle deres Guder,
 Deres teorier og deres rikdom.
 Uten mig kan dere ingen ting gjøre.
 Kom ikke og tal til mig om Gud,
 Når jeg er sulten.
 Gi mig mat, og jeg vil lytte til deres Guder.
 Dere kan ikke gjøre mig til kanonføde.
 Betal mig, og ophids mig,

Og jeg vil slåss.
 Dere er rike, takket være mig.
 Jeg sliter for dere, lider for dere,
 Jeg sulter og dør for dere,
 Jeg skaffer dere mat og komfort
 Og kjærlyghet, men jeg ødelegger også.
 Jeg kommer til å berøve dere alt dette,
 Nu streiker jeg.»

Så talte damen med de bare knær —
 «Jeg ler,
 For hver av dere tror
 At dere er den viktigste.
 Dere smigrer dere med hvor uundværlige
 dere er.
 Hvor vilde dere alle være uten mig?
 Fremdeles i den himmel eller det helvede,
 Som du taler om, o venn, i den lange
 frakken.
 Jeg er deres søster, mor,
 Deres hustru og deres elskede.
 Jeg er her for deres bestialske gleders
 skyld,
 Jeg føder barn — og gjennomgår stor
 angst —
 For å behage dere.
 Jeg klær mig og viser just nok
 For å behage dere.
 Jeg maler mig og gjør mig til narr
 For å behage dere.
 Jeg begjærer deres blikke
 Og lengter etter deres kjærlyghet,
 Jeg ønsker barn uten dere,
 Jeg ønsker frihet, til tross for dere,
 Jeg kjemper for å bli fri fra deres begjær,
 For å dokumentere min likestillethet.
 Jeg gjør ting som forbauser dere,

Jeg vil bemektige mig alle deres stillinger,
 Deres hedersbevisninger og hederstegn.
 Dere tilber mig,
 Dere fornedrer mig,
 Jeg er en kvinne,
 Men jeg hersker over dere alle.»

Nu begynte alle å tale i munnen på
 hinannen
 Og forsvarte den ene kompliserte teori
 etter den annen,
 Den ene løsning etter den annen.
 Klasse mot klasse,
 Rikdom mot fattigdom,
 De sultne mot de mette.

Ikke ørenslyd, fullkommen kaos.

Barnet kom tilbake,
 Samlet sine leker sammen,
 Puffet en eller to over ende i farten,
 Gikk så leende bort igjen.

Fører det noen vei ut av dette kaos?
 Ja, sier Krishnamurti.

Verdens problem er det individuelle problem.
 Verden er sammensatt av enkeltindivider, og
 verdens kollektive problemer vil aldri løses, før de
 enkelte individer løser sine personlige problemer.

Mange vil uten videre innse sannheten av dette
 utsagn.

Som situasjonen er idag har mennesket skapt sig
 en rekke kollektivistiske begreper «samfundet», «kri-
 gen», «kapitalen», «arbeidet» som har tatt makten fra

det, disse begreper er blitt til en slags levende maskinelle, mekanistiske fabelvesener som ubønnhørlig funksjonerer etter mekanistiske a-moralske lover — og enkeltindividet synes hjelpeløst å være i deres vold, prisgitt deres vilje.

Aldri vil det føre frem å søke å løse disse problemer kollektivt, hevder Krishnamurti, det vil bare føre til fler og fler kompliserte teorier, til en håpløs floke.

Nei, det er bare én vei ut av det hele. Verdens problem er det individuelle problem: Frigjør, fullkommengjør de enkelte individer — og de kollektive problemer forsvinner av sig selv.

Dette er lett nok å si teoretisk, vil en og annen tenke. Men hvordan tar det sig ut i praksis?

Hvordan skal man løse problemene med de mindreverdige individer, mordere, f. eks.?

Krishnamurti blev nylig forelagt dette spørsmål:

Hvordan burde et samfund, organisert på frihetens prinsipp, behandle det menneske som tar en annens liv?

Han svarte:

«For øieblikket vilde samfundet — fordi det arbeider uten noe fast mål — kaste ham i fengsel eller drepe ham. En rett og slett hevn. Men hvis De og jeg var de autoriteter som utformet samfundslovene, da vilde vi hele tiden fastholde i vår bevissthet at for morderen, som for oss selv, var målet ett og det samme, nemlig frihet. Det er til ingen nytte å drepe ham, fordi han har drept en annen.

Meget heller burde vi si til ham: «Hør her, du

har misbrukt dine erfaringer, du har drept liv som prøvde å vokse gjennom erfaring henimot frihet.

Du også trenger erfaring, men erfaring som skader en annen, øver overlast mot en annen, vil ikke hjelpe dig frem til din høieste lykke og frihet.»

Vi vilde skape lover, grunnet på visdom, som er resultatet av all erfaring, og ikke grunnet på idéen om hevn.

Hvis De hadde et barn og det barnet gjorde noe galt, vilde De ikke straks sette ham i en skammekrok. De vilde få ham til å forstå grunnen til at han ikke burde handle på den måten.»

«Men hvad vilde De gjøre med et barn før det kunde tale, før det kunde forstå hvad De sa?»

«Jeg vilde beskytte det fra ting som var skadelige for andre og for det selv. Når alt kommer til alt er en morder bare et barn . . .»

«Ja, og De vilde ta morderen og beskytte ham, så han hverken skadet andre eller sig selv, og De vilde undervise ham . . .»

«Ja, nettop, undervise ham . . .»

Det er selve den menneskelige kvalitet som må heves, og det kan bare skje gjennom individuell anstrengelse, gjennom selvtenkning, individuell gjenarbeidelse av problemene, gjennom personlig lutring, individuell fullkommengjørelse.

Derfor er Krishnamurti imot enhver massebevegelse. Sannheten — den eneste frigjørende makt i verden — er en helt og holdent individuell sak, den blir en realitet i samfundslivet bare derved at den opdages og omsettes av hvert enkelt individ.

I overensstemmelse med disse idélinjer går Krishnamurti tilfelts mot massereligionen, massemoralen, alle sociale og politiske massefenomener, fordi de forkrøbler individet og representerer like så mange mekanistiske standpunkter, uten personlig gjennomarbeidelse, personlig tilegnelse, virkelig levende personlig overbevisning.

Historien gjentar sig.

Den fornyelse den nye idéverden bringer, den representerer idag, som hvergang før, et radikalt brudd med *samtidens* hevdvunne opfatning, ellers var den ingen fornyelse. Fremforalt gjelder dette den religiøse fornyelse, hvis man med religion i videste forstand forstår menneskets grunninnstilling til tilværelsen, dets høieste aspirasjoner.

Dette er også *samtidens* mennesker fullt opmerksom på, de våkne blandt dem.

Et interessant eksempel på dette finner vi i følgende linjer fra Tidens Tegn for 22. mai 1926, undertegnet Ole Lind.

DET KOMMER

«Saktmodig, kanskje av søndagsvane går du til kirke pinsedag, grublende over det under som skjedde firti dager efter den store påske.

Og du lytter efter suset, og hører sukke. Du venter ild, og bydes aske. Men sørg ikke. Se frem. En ny åndens fest er nær. Et nytt flammende under skal komme.

Og som hin gang blir det ikke de troende som får del deri — men de utvalgte. Som hin gang kommer

underet ikke til å skje i en kirke eller i et bedehus. Det skal skje hvor tolv tvilere er forsamlet — tolv som har fått forventningens gave.

Det vi venter skal komme, det kommer.»

Denne religiøse fornyelse som de nye idéer bringer hviler på den ene side på et gjennomført prinsipielt grunnlag av høieste universalitet, som gjør den til en fare for all organisert tro, mens den på den annen side gir den stadig voksende skare på tusener, ja millioner som idag finner sig uten noen som helst kontakt med organisert tro hvad de allermest trenger: mål og mening i tilværelsen.

Og man spør sig selv:

Kunde overhodet et slikt religiøst innslag, om det da skulde opfylle en verdensmisjon, utfolde sig innenfor noen som helst av tidens *anerkjente* religiøse former, innenfor en dogmatisk bestemt hinduisme, buddhisme, kristendom eller muhammedanisme?

Vi ser med et blikk at gjorde den det, da vilde den dermed være begrenset til den ene form, og derfor ikke representere en virkelig religiøs fornyelse med sitt befriende budskap til *alle* i samtiden, uten en eneste undtagelse.

Den gamle drøm om de store religioners verdens-erobrende makt som vel alle religioner, hinduismen undtatt, bærer på i sin innerste grunn, den er for alltid skrinlagt av vår tids voksende innsikt:

Religion er *liv*, ikke form.

Men dermed er ethvert stempel dømt.

Krishnamurtis hele idéverden klarlegger hvorfor

de religiøse fornyere og deres innsats alltid på nytt innebærer, ikke en videre utvikling av tidens religiøse tradisjoner og tidens religiøse forventning, men — som tidligere fremhevet — et radikalt brudd med samtidens religiøse forestillingsverden:

Når institusjonene har tatt makten over menneskesjelen, når formene holder på å kvele livet, når religionen er forrådt, når den er stivnet til i dogmer og læresetninger som med makt påtvinges andre — da kommer fornyelsen.

Og hvad en uforberedt og desorientert samtid alltid på nytt oplever, det er dette: Dommen over en vantro og forvendt slekts religiøse former og forestillinger. Og fremsettelsen av nye, revolusjonerende religiøse verdier, en fundamentalt ny religiøs vurdering.

Det er på bakgrunn av realiteter som disse at enhver historisk kjent religiøs nyorientering må sees.

Fordi vår tids mennesker så grundig har forrådt begreper som «Gud» og «religion» — vi behøver bare å minnes de stridende stormakters påkallelse av sin nasjonalgud under verdenskrigen — derfor tar Krishnamurti avstand fra disse begreper, derfor gir han støtet til en gjennomgripende religiøs nyorientering.

Uttalelser som — uten noen som helst undersøkelse av de nye idéers psykologiske og historiske forutsetninger — vilde forekomme en helt uforståelige blir nu, i lys av disse forutsetninger, ikke bare helt forståelige, men likefrem *nødvendige*: Var de ikke fremkommet, vilde dermed hele denne idéverden

stemple sig selv som etisk undermåls, uten noe som helst prinsipielt grunnlag, uten noen som helst universell karakter, og derfor uten enhver betydning.

Det er interessant å iakttå hvordan Krishnamurti forklarer årsakene til, ja nødvendigheten av sin forkynnelse:

Situasjonen i dag er den at «religioner, trosbekjennelser, former og dogmer er skranker menneskene i mellom, og ved å bryte ned disse skrankene utfrir du livet.»

Her ser vi klarlagt grunnmotivet for Krishnamurtis hele innstilling til samtidens religiøse miljø: det binder og hemmer det Liv han vil befri.

Så enkel er sammenhengen:

Livet er mer enn formene, levende menneskesjeler har større verdi enn tradisjoner, mange av dem døende og døde.

Derfor svarer Krishnamurti, uten å vike en håndsbredd fra sin prinsipielle opfatning, på et spørsmål som dette, stillet ham sommeren 1928 under leiren i Ojai, Kalifornia:

«I et av dine presseintervjuer citeres at du har sagt du er kommet for å frigjøre menneskene fra religionens mare. Vil du godhetsfullt forklare mer fullstendig hvad du mener med dette?»

Svaret lyder klart og utvetydig:

«Jeg mener at alle de store lærere i verden ikke kom for å grunne nye religioner, men for å frigjøre menneskene fra religionene.

Når alt kommer til alt er religionene bare frosne mennesketanker som man har bygget templer av.

Og da religioner er blitt fengsler av systematisert tanke, regulert av menneskelige vesener, ønsker jeg å fri mennesker fra deres redsler, og ikke grunne en ny.

Det er mer foredlende og livgivende, det gir oss en klarere forståelse av livet, når man ikke har alle disse skranker, disse trosbekjennelser, disse utallige dogmer og teorier. En stadig frykt utvikles hos religionens tilhengere for noe mysteriøst, noe skjult, og herav oppstår overtro.

De fleste av dere har deres særlige livssyn og visse konfesjonelle former som dere bedømmer alle ting etter. Dere har deres teologi, deres påtvungne trossetninger som dere har antatt, og som dere aldri har underkastet noen prøve. Alt dette er skranker, bygget av religionene.

Lykke ved frigjørelse kommer ikke gjennom noen trosbekjennelses vindu. Dere må være hevet over alle konfesjonelle former. Dere må være hevet over alle religioner. Dere venter at Sannheten, som er forståelsen av livet, skal komme gjennom spesielle religioner, sekter, samfund eller trosbekjennelser. Den vil aldri komme gjennom disse. Den vil bare komme når dere har nådd ut over all erfaring, fordi dere har gått igjennom enhver erfaring.

Og den kan bare komme, når dere ikke er slave av autoritet, av blind tro, av lett-troenhet og av masser av overtro.

Tro ikke at fordi dere tilhører et eller annet samfund, en sekt eller en særlig religion, at dere har nådd utover alle tradisjoner og all overtro.

Tilhengere av alle religioner, også teosofer og stjernermedlemmer, er bundet av tradisjon og trangsyn, og tror uten erfaringsgrunnlag; derfor tynger alle livets komplikasjoner dem likeså meget som enhver annen som er bundet av blind tro.»

Og når Krishnamurti, mot all hevdvunnen religiøs opfatning, uttaler at der finnes ingen annen Gud enn Gud åpenbaret i hvert enkelt menneskes hjerte, da går han ikke bare tilfelts mot samtidens sløve, konvensjonelle og utvortes Gudsbegrep for å bringe menneskene til å prøve sitt livs fundament, å tilkjempe sig en livsopfatning, basert på et personlig erfaringsgrunnlag, men han gir tillike uttrykk for en ny bevissthetstilstand, et nytt syn, som konkret, bokstavelig fornemmer hvordan det ene og samme liv gjennomstrømmer alt og alle.

Hele verden blir på denne måten en levende enhet, besjelet av ett liv, av en eneste altomfattende guddommelig bevissthet, som vi alene — om vi da vil bygge på et personlig erfaringsgrunnlag — kan oppleve og fornemme i dypet av vårt eget hjerte.

Der er mange tegn på at menneskeheten er moden for denne erfaring nu.

Derfor koncentrerer også Krishnamurti all kraft om å hjelpe den til å ta dette næste skritt, derfor samler han sin forkynnelse i disse ord:

Søk Sannheten i ditt eget hjerte. For der alene vil du finne den. —

Ikke få vil stemple denne idéverden med det ene ord: «ateisme» og dermed mene sig ferdig med den

Her er det nyttig å minnes disse berømte ord av

orientalisten og religionsforskeren Max Müller om ateismen — de åpner et historisk perspektiv til å få forstand av:

«Den virkelige ateisme . . . gir kraft til å gi op det som vi i våre ærligste stunder vet ikke er sant. Den gir evnen til å bytte bort det mindre fullkomne, hvor kjært det enn er, hvor hellig det enn kan ha vært for oss, for det mer fullkomne, selv om verden enda håner det og reddes for det.

Religionshistorien stadfester sannheten av dette.

For de indiske brahmaner var Buddha en ateist. For Athens dommere var Sokrates ateist. Grekerne og romerne kalte de første kristne ateister . . .

Men den ærlige ateisme skal lære oss at når det visne løv fra en lys og lykkelig vår faller av, da er det, må det være, en ny vår rede for hvert varmt og edelt hjerte, og den vil lære oss at den ærlige tvil er den dypeste livskilde for den ærlige tro, og at bare den som mister sitt liv vil vinne det for evig . . .»

Mange vil tenke: Denne forkynnelse er over evne. Menneskene kan ikke fatte den, ikke ta imot den. De er bedre tjent med det de har. Eller med en lempeligere overgangsform, de kan ikke ta imot den nøkne sannhet.

Jo, de kan, sier Krishnamurti.

Og han legger sine tilhørere deres ansvar alvorlig på hjerte:

«Det kommer an på hver og en av dere hvordan dere stiller dere til Sannheten. Ønsker dere å fremsette enda en ny form, en ny religion, en ny Gud, en ny tro? Jeg mener at alt dette legger bånd på livet.

Trenger du en krykke til hjelp for å nå fjelltoppen? En svakhet, hvis du ikke har overvunnet den og dermed styrket dig selv, vil alltid være en hindring. . .

De fleste mennesker i verden er interessert i å skape nye ritualer, nye religioner, nye dogmer og nye guder. De innbyr folk til å forlate sine gamle bur for å komme inn i nye bur. Hvilket verd har et nytt bur for en fugl som ønsker å bli fri, eller for et liv som er elendigjort i trældom?

Det avhenger av dere om Sannheten på nytt skal forrådes gjennom deres forsøk på å redusere den til massenes begrepsnivå, hvad som alltid er blitt gjort av religionene og deres talsmenn. De sier: «Da folket ikke kan forstå Sannheten, må vi forsøke å hjelpe dem ved å bringe Sannheten ned til deres nivå.» Dette kan aldri bli gjort, for Sannheten er fri, ubegrenset og hinsides all tanke, alle former, alle religioner og deres tilbehør. Sannheten kan like så litt holdes i trældom, som livet selv, og i fullbyr-delsen av det liv som er sannhet, ligger lykke. Hvis du forstår at Sannheten aldri kan reduseres, «ned-transformeres» eller underkastes betingelser, da vil du opmuntre folk til å søke Sannheten, og ikke prøve å bringe Sannheten ned til dem. Når et barn begynner å gå, så tillater du, hvis du er en klok far eller mor, barnet å falle. Og i selve dette fall vil det vinne styrke.»

Enn de som sørger og har det ondt?

Er det barmhjertig mot dem å ta fra dem alle støtter?

Krishnamurti svarer også på dette spørsmål:

« . . . Til dem som er sorgfulle, som kjemper og som prøver å forstå, burde du si: «Gå henimot Sannheten, kjemp, bryt igjennom alle skranker, istedenfor å forsøke å bringe Sannheten inn i en betinget, innsnevret form ned til din egen spesielle opfatning. Begrensning og trældom fører alltid sorg med sig, og frigjørelse fra trældom, frigjørelse av liv, gir alltid lykke.»

Vi ser det: En nærmere granskning klarlegger at det som i denne idéverden ved første blick syntes å innebære en fornektelse, ja tilintetgjørelse av all hittil kjent religiøs erfaring i virkeligheten innleder en ny og inderligere, på første hånds, personlig erfaring grunnet religiøs erkjennelse.

Nøiaktig det samme gjelder Krishnamurtis dom over den herskende samfundsmoral, massemorealen.

Således blir vi vidne til at ikke få — misledet av sin egen mangel på kunnskap om den etiske gehalt av den nye idéverden — av denne dom trekker den konklusjon at Krishnamurti preker moralsk tøilesløshet, at man nu kan leve som man lyster, at dette er den «frigjørelse» det her dreier sig om.

At endeløse misforståelser — som erfaringsmessig viser sig å være like så vanskelig å utrydde som ansvarsløst sladder — oppstår gjennom denslags misrepresentasjoner, behøver man ikke nærmere å påvise.

De som har studert den nye idéverden noe nøiere vil vite at når Krishnamurti går til angrep på massemorealen er det fordi den, sålangt fra å heve den, tvert om alltid på nytt senker den moralske standard:

Den indre moralske målestokk er erfaringsmessig langt mer krevende og bydende enn noen ytre.

Og vi ser hvordan Krishnamurti i all sin gjerning koncentrerer sine idéer om dette ene: selv-forvandling.

Det er den som er den centrale idé i hans store fredsforedrag *Fred og Krig*, det er tanken på denne selvforvandling som driver ham til å fremheve nødvendigheten av en gjennomført og usentimental selvdisiplin, en ubøielig vilje til å rykke op med rot alt som skaper disharmoni i vårt eget hjerte — først da kan vi forenes med all-livet, med det som Krishnamurti ut fra dypt inngripende personlige erfaringer av lykke og fred kaller «den Elskede».

Vi finner i et par av hans prosadikt følgende:

Du må rense dig selv
For all selvgodhet over din lille smule
kunnskap.

Du må rense dig i hjerte og sinn.

Du må gi avkall på alle

Dine ledsagere,

Dine venner, din slekt,

Din far, din mor,

Din søster og din bror,

Ja,

Du må gi avkall på alt.

Du må fullstendig tilintetgjøre

Ditt eget selv

For å finne den Elskede.

— — — —

Som rovfuglen

Under åpen himmel

Utspeider jorden
For å finne føde,
Således må du utspeide ditt eget hjerte
For å ødelegge skyggene som gjemmer
 sig der inne,
For selvet skjuler sig blandt mørke
 skygger.
Der må ikke være et eneste øieblikk av ro
Eller av selvtilfredshetens tilfredshet.
For du kan ikke skue
Den Elskedes ansikt
I et hjerte, fylt av stagnasjon.
Der må være oprør,
Og stor utilfredshet,
For det vil rense ditt hjerte.

— — —
Å venn,
Forfølg selvet
Fra tilfluktssted til tilfluktssted,
Fra tempel til tempel,
Det ene større enn det annet,
Fra hovmod til større hovmod.
Forfølg ham ubarmhjertig
Langs alle hans yndlingsveier,
Avkrev ham uten skånsel
Regnskap for hans døende over-
 bevisninger,
Inntil du tilslutt,
Å venn,
Driver ham ut,
Under åpen himmel
Hvor han ingen skygge kaster,
Hvor han går op i den Elskede.

Krishnamurtis idéverden toner til slutt ut i disse
strofer:

Å venn,
 Folkenes splid
 De fattiges undertrykkelse,
 Nasjonenes krige,
 De uvidendes underkuelse,
 Klassekampen,
 Jakten etter rikdom og den sorg
 den skaper,
 De ledendes lumskhet,
 Landenes splittelse —
 Alt dette tar slutt
 Om man gir kjærligheten rum.

Som vi ser er det strenge krav som her stilles til den enkelte.

Det gjelder å ha sine meningers mot, det gjelder om å være villig til å legge til side alt hvad man til idag har erhvervet, om man vil vinne Sannheten, det gjelder om å være skrupuløst ærlig, først og fremst mot sig selv.

Det gjelder også om å gjøre oprør mot å presses inn i en bestemt, stivnet samfunndsstandard.

Individet skal ikke tilhugges til å passe inn i en given samfunndsform, individet skal ikke dresseres, det skal fullkommengjøres, det vil si, det skal skaffes betingelser for å kunne fullkommengjøre sig selv gjennom fri selvutfoldelse.

I en tale som Krishnamurti nylig holdt for pedagoger i Los Angeles, Kalifornia, uttalte han:

«Min mening er at selvstendig tenkning er nødvendig for virkelig handlekraft, og hvis du vil tenke

selvstendig, kan du ikke tilpasse dig efter noen som helst slags form, heller ikke blindt anta noe som helst av hvad andre sier.»

Mange vil spørre:

Preker da Krishnamurti social eller politisk revolusjon?

Til dette er å svare:

Krishnamurti preker noe langt større, noe langt mer krevende, en revolusjon av fundamentalt moralsk art, en *åndens* revolusjon — den eneste virkelig effektive som finnes.

Det krever, relativt talt, ikke store ofre å kaste sig inn i en social eller politisk revolusjon — det har tusener gjort.

Men å vinne over sig selv, *leve* sine idealer, revolusjonere sig selv, og dermed sine omgivelser, fra grunnen av — det koster på.

Og hvor det gjelder å leve efter sin samvittighet, der er det ideal Krishnamurti oppstiller ubønnehørlig. Ser man en ting som rett, da må man leve den, koste hvad det koste vil.

Heller det vi mennesker føler som undergang, heller døden, enn å svikte sin innerste overbevisning. Her må man ikke gå av veien for bitre personlige konflikter:

I hvert enkelt menneskeliv er det revolusjonene skal utkjempe, i hvert enkelt menneskesinn — det er livets egen mektige og myndige løsning av alle menneskelige problemer, individuelle og kollektive. Og denne revolusjon må gi sig påtagelige, praktiske utslag i hvert enkelt menneskes livsførsel — bare

derigjennem opheves hevdvunne misforhold: Hvert menneske må selv pålegge sig sin minimumslevestandard, nøie gjennomtenkt og tilpasset efter sundhetens regler og hans individuelle behov som han, med riktig innstilling, drastisk vil redusere — og leve den.

For det faktum kommer ingen utenom:

Når konfliktene tilspisses i personlige, i sociale og politiske motsetningsforhold, da er det fordi de enkelte individer har gått utenom sin individuelle kamp og ikke redelig har kjempet den ut.

Her, og her alene, ligger løsningen: i de enkelte menneskesinn.

Dette er i store hovedtrekk Krishnamurtis stilling til vår tids samfundsproblemer.

La oss til slutning høre et par av hans svar på spørsmål angående samfundet og den enkelte:

«... I den moderne civilisasjon teller ikke individet. Det blir bare en del av en stor maskine. Hvis du er fanget av denne maskine, da er der frykt, da er der undertrykkelse, og din individuelle storhet er tilintetgjort. Men hvis du vil søke frigjørelse fra frykt gjennom din egen individuelle vekst og storhet, da må du slite dig løs fra maskinen. Du vil spørre: «Hvordan skal jeg kunne gjøre det?» Hvordan ønsker et menneske i fengsel friheten? Hvordan ønsker han frisk luft? Han spør ikke, han prøver hele tiden å rive ned murene og flykte ut i det fri. Hvis du er redd for å sulte, da blir du en tann på maskinens hjul, du blir en del, tilknyttet det hele. Men hvis du sier: «Jeg er like glad om jeg sulter, men det som

jeg tror er rett vil jeg gjøre,» da er du ikke lenger en middelmådig person, da er du trådt ut av det almindelige hjulspor.»

Hvad Krishnamurti mener med å «rive ned murene», det besvarer han under et av de følgende spørsmål.

«. . . Hvis du bare er en tann på maskinens hjul, da er du betinget av ytre omstendigheter, av omgivelser skapt av andre. Men hvis du ved daglig tanke, ved overveielse, ved analyse, trer ut og sliter dig løs fra disse begrensninger, da skaper du dine egne omstendigheter, dine egne omgivelser som du er herre over, og de vil ikke lenger være en begrensning eller en byrde for dig. Ved en mekanisk prosess eller ved et mekanisk tankesystem . . . kan du aldri frigjøre dig selv. Frigjørelse . . . kan aldri opnås ved å være en slave av omgivelser, men ved å overvinne omgivelsene. Du trenger din overbevisnings mot. . . Et menneske som ikke kan tre ut av hjulsporet, som ikke har gjort sine erfaringer, som ikke har kjempet, vil aldri bli lykkelig.»

Vi ser her klarlagt, at revolusjonen pågår i selve menneskesinnet, og at frigjørelsen opnår man gjennom «daglig tanke», «ved overveielse», «ved analyse».

Hulda Garborg har rett når hun i sin artikkel i *Samtiden* skriver om Krishnamurtis idéverden:

«Men den politiske som all annan frigjering må skje *innanfrå* i kvart einskild menneskje.»

Litt senere uttaler hun:

«Som Gandhi er han idépolitkar, men tek andre vegar. Ein skulde ikkje tru at han vil reise nokor revolusjonær rørsle — men ingen kann vita.»

Efter hvad der i det foregående er utviklet vil det være helt klart at de ytre revolusjoner aldri har hatt og aldri vil få noen talsmann i Krishnamurti.

Han går en annen vei.

Veien innover. —

Også i Tyskland diskuteres idag Krishnamurtis bidrag til løsning av tidens samfunnsproblemer.

I et offentlig foredrag som nylig blev holdt der nede heter det bl. a. om det menneskeideal Krishnamurti oppstiller:

Jo fler slike mennesker det blir som er i stand til å gi av sitt eget indre livs fylde, desto rikere blir menneskeheten, desto lettere og smertefriere vil alle de forandringer hitføres, av social, økonomisk og politisk art, som må komme.

Og når historien forteller oss at hittil er disse forandringer alltid kommet gjennom blodsutgydelse og grusomheter, da skyldes dette ikke livslovene, forholdene i og for sig, men menneskene selv.

Foredragsholderen, den sterkt socialt interesserte tyske komponist og dirigent Axel von Fielitz Coniar, skisserer i sin slutningsappell overordentlig interessant den sociale bakgrunn for Krishnamurtis fremtreden, ennå litet påaktet, men sikkert i de år som kommer gjenstand for stadig stigende oppmerksomhet:

Enda er det tid. Enda er det ikke forsent. Enda kan de mennesker som klart forstår dette — at menneskene, ikke forholdene, er skyld i historiens voldshandlinger — redde menneskeheten fra en verdenskatastrofe. Men meget tid har vi ikke. Jeg tror også at grunnen hvorfor Krishnamurti er kom-

met nu, og ikke ti eller tyve år senere, det er den at det nu er på høi tid at *menneskene* endres, om ikke Europa skal gå til grunne i sitt eget vanvidd. Når en personlighet som Krishnamurti griper inn med hele sitt liv, og med hele sin kraft, da har det sin underliggende grunn, og det vil ikke gå sporløst forbi.

Men han trenger mennesker som forstår hvad det gjelder. Han trenger mennesker som er fullt beredt på å ta konsekvensene sammen med ham, som er helt og holdent uavhengige av andres meninger og som har mot til å stå for sin egen overbevisning.

Menneskene har hittil gjort oprør i blinde, drevet mangen gang av fortvilelse, og derfor uten tilbørlig sans for de virkelige livsverdier — de har alltid lidt under historiens katastrofale begivenheter.

Vi må derfor med glede og takknemlighet hilse den velkommen, som prøver å vise menneskene en annen vei til frihet, og andre midler til å nå den, som vil spare dem for uendelig lidelse og savn. Når et slikt menneske fremstår i en tid som denne, da vi alle har følelsen av å leve på en vulkan, da vet han hvad han gjør, når han tilroper menneskene: «Gjør dig fri fra all autoritet, men gjør det med forstand.»

Hvad vil en moderne realpolitiker si om idéer som disse?

En veteran innen moderne politikk, en av lederne for det engelske arbeiderparti, George Lansbury — herdet og prøvet i dagens politiske kamper gjennom

et langt liv, nu sist gjennom sitt medlemskap i Mac Donald's regjering — skriver i et tilbakeblikk over sitt besøk ved den internasjonale leir i Ommen sommeren 1929 bl. a. følgende:

«Jeg tror at der ut av disse dagers drøftelse vil vokse op — ikke en organisasjon i ordets almindelige forstand, men allikevel en slags organisert bevegelse som vil finne uttrykk i de menneskers *liv* som vil føre Krishnamurtis budskap ut i de organiserte bestrebelser de er knyttet til. Og budskapet er ganske enkelt: Himmerikes rike er innen i dere. Man finner ikke Gud utenfor sig, men innen i sig selv, hvad man så ellers forstår med ordet «Gud».

I Krishnamurtis munn får dette budskap en ny klang, men det er allikevel Kristi eget budskap, avklædd all tilsetning, alle ytre former.

Ser man sig om i denne leir, som vesentlig er fylt av unge mennesker, hvis begeistring er et tegn på at Krishnamurti har et budskap til sin egen tid, og at han virkelig har opnådd kontakt med denne sin samtid, er det en glede å vite at disse næsten 3000 mennesker (for ikke å tale om de andre tusener som hørte ham under det offentlige foredrag sist søndag) reiser hjem med den faste beslutning å arbeide, hver på sin vis, henimot selvutviklingens ideal.»

Efter denne innledning går George Lansbury over til nærmere å belyse konsekvensene av Krishnamurtis idéer for vår tids politiske problemer:

«For en mann i min alder synes dette å være alt som behøves for å gjøre demokratiet til en levende virkelighet.

Der finnes i øieblikket jorden over ikke noe levende demokrati.

Kanskje er der i vår britiske bevegelse mest av demokratisk ånd, men heller ikke hos oss kan man påstå at der råder et virkelig demokrati, især på grunn av den mangel på tro på sig selv som behersker massene.

Det vil bli anderledes efter hvert som kunnskap, visdom og forståelse vokser, og det var nettop «forståelse» Krishnamurti la så megen vekt på.

Det er denne forståelse vi alle må vinne, for selv om vi er aldri så begavet — hvis vi mangler forståelsens evne finner vi ikke frem . . .

Jeg har sett socialistenes veldige tog i Paris, i Bryssel, i Stockholm, jeg har sett dem hjemme i mitt eget land, men disse møter ved leiren i Ommen rundt bålet . . . var forunderligere enn alt jeg ellers har oplevd. Forunderlig, ikke bare på grunn av den spente oppmerksomhet hvormed tilhørerne fulgte alt hvad den unge taler hadde å si dem, men mest forunderlig fordi de her var samlet om en rent upersonlig sak.

Når vi socialister møtes, er det for å love hinannen at vi vil kjempe for å høine våre egne og våre medmenneskers sociale kår. Men ved disse leirbål lyttet vi til en som lærte oss den sannhet, som av alle er vanskeligst å forstå og følge — at hvis mennesket skal forløses, må den forløses ved det hver enkelt av oss selv utretter.

Det er en vanskelig lære for oss socialister, fordi vi er vant til å knytte vår tro til lovgivning og til

administrasjon — for oss socialister en nødvendighet. *Men sikkert har Krishnamurti rett i at om vi alle vilde la solidaritetens og samarbeidets ånd bli levende i vårt liv, da vilde vi, uten administrasjon og uten lover, bringe orden i alt det som nu er i ulage.»*)*

George Lansbury slutter sine betraktninger med å ønske at han kunde bringe Londons østkantmillioner i direkte kontakt med Krishnamurtis idéer:

«Det er bare en ting jeg beklager: at mine egne venner fra East End i London ikke var med mig. Når jeg sier «mine egne venner» mener jeg de mange tusener som jeg lever blandt, hvis liv er en del av mitt liv, som mitt er en del av deres . . .

Det må være håp for verden, et stort håp for menneskehetens fremtid, når det midt i blandt oss ferdes individer, som uten å være knyttet til noen organisasjon, uten å være bundet av regler, lever med det store ideal for øie: å arbeide og kjempe for upersonlige mål . . .»

Ikke bare helt praktisk — hvor det gjelder de enkelte individers selvforvandling — men også rent prinsipielt sett finner George Lansbury Krishnamurtis idéer av fundamental betydning for vår tids politiske problemer, det viser hans tidligere citerte uttalelse om den prinsipielle betydning av Krishnamurtis handling å oppløse sin egen verdensorganisasjon.

Nye løsninger, nye veier åpner sig idag, ikke bare hvor det gjelder tidens religiøse og sociale problemer, men også hvor det gjelder moderne politisk liv.

*) Uthevet her.

TIDENS KUNST

Det er både kuriøst og interessant å iaktta hvordan representanter for forskjellige livsområder under inspirasjon av Krishnamurtis idéverden føler det som om han spesielt representerer og legemliggjør karakteristiske sider av deres egen interessesfære.

Der er ikke få eksempler på at kunstnere, eller særlig kunstnerisk betonte gemytter, i Krishnamurtis personlighet ser først og fremst kunstneren.

En annen ting man bør gjøre klart for sig i denne forbindelse, hvor talen er om betydningen av den nye idéverden for samtidens kunst, det er det sterke og dype inntrykk Krishnamurtis hele personlighet gjør på samtidens kunstnere, med deres mottagelighet, deres høit opdrevne intuisjon.

En skildring som følgende av den tidligere citerte professor E. A. Wodehouse hjelper en til å forstå enkelte store moderne kunstneres umiddelbare kontakt med Krishnamurti, kunstnere som en Leopold Stokowski, en Antoine Bourdelle.

Professor Wodehouse skildrer sitt møte med Krishnamurti høsten 1927, kort efter hans åndelige gjennombrudd — han hadde da ikke sett ham siden våren 1926:

«Forandringen var overveldende. Noe jeg hadde drømt om hele mitt liv, uten å være mig det klart bevisst, var endelig gått i oppfyllelse.

Men jeg tror man må se Krishnamurti og være sammen med ham for å opdage forandringen. Den kommer ikke ennå til syne i det han skriver. Muligens vil den aldri vise sig der.

Det er ikke hans ord og uttrykk, men han selv som er blitt forandret. Man føler en rensende kraft i hans personlighet, som ikke var der før, iallfall ikke i samme grad. . . Det er en helt upersonlig kraft det her gjelder. Man har følelsen av at den veller op dypt inne fra tingenes hjerte og bare strømmer igjennom ham uten å ta den minste farve av hans egen personlighet.

Noe enklere enn denne kraft kan man umulig tenke sig. Den eier en enkelhet som gjør den universell.

— — Man kunde kanskje innbille sig at Krishnamurti nu var blitt vanskelig å omgås, at han var blitt fjern og fremmed og høitidelig i sitt vesen. Men det motsatte er tilfelle. Han er om mulig ennå mere jevn og likefrem enn før. Det er intet overlegent eller doserende ved ham. Han svarer så lite som vel mulig til den opfatning folk i almindelighet har dannet sig av en åndelig lærer. Man har minst av alt følelsen av å bli belært når man er sammen med ham.

Men man går fra ham med følelsen av å ha fått et åndelig bad. Så lett og naturlig virker det hele. Ordet hellig har fått en ny betydning for en. Man har for første gang i sitt liv opdaget at hellighetens innerste vesen er langt mere i pakt med den blå himmelhvelving enn med tordenskyen, og at hel-

ligdommen i virkeligheten dufter mindre av røkelse enn av ville blomster og tidlig vår. Det er ikke en preken, men en sang som toner imot oss der innefra.»

Vi skal i det følgende se litt på Krishnamurtis opfatning av kunst og derefter undersøke innflydelsen av hans idéverden på moderne kunstnere for tilslutt å søke å vinne overblikk over enkelte alment fremherskende tendenser innen moderne kunst.

Vi er så heldige å ha en artikkel som ikke bare gir oss glimt på glimt av Krishnamurtis idéer om kunst, men som tillike lar oss bli vidne til hans tankeutbytte med en av vår tids største musikere, *Leopold Stokowski*.

Samtalen mellom dem, som fant sted sommeren 1928, blev senere offentliggjort i det amerikanske tidsskrift *The World Tomorrow*, som innleder den med følgende redaksjonelle notis:

«Et tidsskrift som koncentrerer sig sterkt om konkrete sociale problemer har altfor lett for å overse kunsten og dens bestemte innslag i den fremadskridende civilisasjon.

Her er kunst, utforskning av livets kunst. En samtale, tilsynelatende tilfeldig i sin gang, og allikevel med glimt på glimt av innsikt i spørsmål som alle våkne sinn i dag arbeider med. Vi har fått tillatelse til å offentliggjøre denne samtale just slik den fant sted på Eerde slott, Ommen, Holland, mellom J. Krishnamurti og Leopold Stokowski, den berømte dirigent for Philadelphiaorkestret.»

Plassen tillater dessverre ikke å gjengi samtalen i sin helhet, bare enkelte, for vårt emne særlig betydningsfulle avsnitt kan her refereres.

Stokowski spør: «Hvis, som De hevder, frigjørelse og lykke er målet for våre individuelle liv, hvad er så sluttmålet for alt liv, sett kollektivt? . . . Hvorfor er vi her på jorden? Mot hvilket mål er det vi utvikler oss?»

Krishnamurti: Spørsmålet er altså dette: Hvis målet for den enkelte er frihet og lykke, hvad er det så kollektivt? Jeg svarer: det er nøiaktig det samme. Hvad skiller individene? Form. Deres apparisjon er forskjellig fra min, men livet bak Dem og mig er ett og det samme. Liv er altså enhet. Derfor må Deres liv og mitt liv kulminere på samme vis i det evige, i det som er frihet og lykke.

S.: Finner De ikke i hele den samlede utviklingsplan et enda mer vidtgående mål enn frihet og lykke? En enda mere vidtgående utviklingsplan eller funksjon for alt liv.?

K.: Hør, er ikke dette som om et barn vilde si: lær mig høiere matematikk? Mitt svar vilde bli: Det er nytteløst å lære dig høiere matematikk medmindre du først har lært algebra, elementær matematikk. Forstår vi bare denne ene ting, guddommeligheten i det liv som ligger direkte foran oss, er det mindre vesentlig å diskutere det som ligger bakenfor det, fordi det vilde si det samme som at vi diskuterte det ubegrensede med et sinn som enda er begrensnings underkastet.

S.: Det er et fullkomment svar, klart og kort. Folk husker bedre det som er kort.

Det har alltid forekommet mig at kunstverk burde være anonyme. Jeg spør mig selv: Er et dikt eller et drama eller et maleri eller en symfoni virkelig også et uttrykk for den som skapte det, eller er han det medium, gjennom hvilket den skapende kraft strømmer?

K.: Dette er et punkt jeg er virkelig interessert i.

S.: De er en dikter og jeg er en musiker. Hva jeg er interessert i, det er å sammenligne våre fornemmelser når vi skaper langs våre respektive linjer. Føler De Dem noengang helt fremmed for hva De har skrevet?

K.: Ja, det er sikkert.

S.: Det gjør jeg . . . og jeg våkner dagen etter og sier: Skrev jeg virkelig dette? Det er slett ikke likt mig!

K.: Det er dette jeg kaller inspirasjon. Det er et plutselig utslag av Deres intuisjon, som igjen er høydepunktet av Deres intelligens. Og her står vi ved pointet for mig. Hvis De sørger for at Deres sinn, Deres følelser og Deres legeme er helt harmoniske, rene og sterke, da vil dette intelligensens høydepunkt, hvor intuisjonen trer i aktivitet . . .

S.: . . . stadig være i virksomhet . . .

K.: . . . og det med full bevissthet. . .

S.: . . . Og man kan leve på dette . . .

K.: Naturligvis. Det er vår eneste fører.

Ta nu for eksempel diktere, dramatikere, musikere, alle kunstnere: de burde være anonyme, frigjort fra hvad de har skapt. Jeg mener at dette er den høieste sannhet:

Å være til, å gi og å være frigjort fra hvad du gir. De forstår hvad jeg mener? De største kunstnere i verden, de største lærere i verden sier: «Hør her, jeg eier noe som, hvis du virkelig forstår det, i all fremtid vil utfolde din intelligens, vil optre som din intuisjon. Men tilbed ikke mig som individ — jeg er ikke implicert i det når det kommer til stykket.» Men de fleste kunstnere vil ha sitt navn plasert under maleriet, de vil bli beundret. De ønsker sine grader og titler.

S.: Her er et gammelt, gammelt problem: Er sannheten relativ eller absolutt? Er den den samme for oss alle, eller forskjellig for hver av oss?

K.: Den er ingen av delene.

S.: Hva er den da?

K.: Man kan ikke beskrive den. De kan ikke beskrive det som inspirerer Dem til å komponere musikk, kan De det? Hvis man spurte Dem: Er det absolutt eller relativt, vilde De svare: «For et spørsmål! Det er ingen av delene.» De forstår, man kan ikke si at sannheten er absolutt, heller ikke relativ. Den er noe langt hinsides materie, tid og rum. Ta f. eks. vannet i elven der ute. Det er begrenset på grunn av elvebreddene. Ser De på det vannet kunde De si: Vann er alltid begrenset, fordi De ser de trange breddene som omslutter det.

Men hvis De var midt ute på havet, hvor De ikke ser noen ting annet enn vann kunde De si: «Vann er grenseløst.»

S.: Det er et fullkomment svar . . . De behøver ikke å si mer — tingen er klar.

Finnes der en bestemt målestokk for skjønnhet i kunst eller finner hvert menneske frem til sin egen skjønnhet, den som tiltaler ham? Problemet henger sammen med spørsmålet om smak. Folk sier alltid: Dette er god smak, dette er smakløst. Med hvilken autoritet uttaler de det?

K.: Jeg vilde si: ut fra sin egen erfaring.

S.: Det er et personlig svar. Kan da en hvilken som helst autoritet uttale sig om hvad som er godt og hvad som er dårlig i kunst?

K.: Nei. Og allikevel holder jeg på at skjønnhet eksisterer i og for sig, hinsides og uavhengig av alle former og all bedømmelse.

S.: Å, da er den altså av evig natur!

K.: Som rosens evige duft. De hører musikk, og jeg hører musikk. De fornemmer en hel veldig verden av toner, jeg hører bare så meget som så — men det jeg hører stemmer med, har sin plass innenfor hele Deres veldig verden.

S.: Ja. Det er et spørsmål om personlig tilegnelse, erfaring. Så spørsmålet faller sammen med det annet spørsmål: Den er både relativ og absolutt, men for oss er den relativ.

K.: Den må nødvendigvis være det.

S.: Vi ser orden, plan i livet, i kunsten, i vår

kropp, i maskiner, i alle ting, og planen for en automobil skapes alltid ut fra hvad den skal brukes til. Hvad er formålet for liv, for alt liv?

K.: Å gi sig uttrykk.

S.: Hvordan skapes orden ut fra Deres for-
kynnelse om frihet?

K.: Fordi, sir, frihet er det felles mål for alle — det er De enig i. Hvis hvert menneske forstår at frihet er det felles mål, da må hver enkelt, i det han former sig og tilpasser sig til dette felles mål, frembringe ordnede forhold.

S.: Mener De da at vi, ved å leve op til frihetens, til skjønnetens ideal, alle til slutt vil nå frem til det samme mål?

K.: Naturligvis. Er det ikke så?

S.: Og så vil orden inntre?

K.: For øieblikket har vi Dem og mig og et halvt dusin andre, og alle har vi forskjellige forestillinger om hvad vårt sluttmål virkelig er.

Men hvis vi alle satte oss ned og prøvde å finne svaret på det spørsmålet: «Hvad er sluttmålet for hver og en av oss?» — da vilde vi si: «Frihet og lykke, for hver og en.» Og da, selv om De arbeider på ett vis og jeg på et annet, vil vi allikevel, hver enkelt langs sine spesiellinjer, arbeide henimot samme mål. Da må der bli ordnede forhold . . .

S.: Hvad er opdragelsens siste og høieste mål?

K.: Å lære barnet helt fra begynnelsen av at dets mål er lykke og frihet, og at man når dette mål gjennom harmoni mellem . . . tanker, følelser og den fysiske kropp.

S.: Når et barn ikke lever op til idealet og skader sig selv eller noen annen, eller ødelegger skjønnhet av en eller annen art, hvordan vilde De da beskrive for barnet hvad som vilde være den ideelle fremgangsmåte istedenfor den gale han har brukt?

K.: Sett ham i forhold hvor han vil se idealet. Det vil si: forbillede, eksempel . . . Hør her. Hvis De er musiker og jeg skulde lære av Dem, da vilde jeg vokte hver bevegelse De gjorde. Når alt kommer til alt er De en mester i musikk, og jeg ønsker å lære. Ser De ikke at her står vi nettop ved det som er hovedsaken for mig — menneskene mangler et eksempel . . . »

Vi ser det, det er i selve det levende liv Krishnamurtis idéverden setter inn, den begrenser sig ikke til noe spesialområde, noen bestemt livssfære:

«Jeg er av dette liv, udødelig, fritt,
Jeg synger om dette liv, evighetens kilde.»

«Sannheten er lik en flamme, uten bestemt form, den skifter fra det ene øieblikk til det andre.»

Krishnamurtis forhold til all skapende virksomhet har fått en epigrammatisk formulering i disse ord:

«Er livet fritt, ubundet, vil de uttrykk det gir sig av sig selv bli skjønne.»

Han fortsetter:

«For å skape stort, for å skape uforgjengelig, må du forstå, og derfor sier jeg: Følg ingen, adlyd ikke blindt, vær ikke lojal mot noen, uten mot ditt

eget indre jeg, og da vil du bli lojal mot alle du møter . . .»

Krishnamurtis opfatning av begrepet å skape er i virkeligheten revolusjonerende.

Midt i en epigon-estetikk som uophørlig forveksler form og ånd hevder han at det å skape såkalte kunstverk, ytre former for en idé, det er i virkeligheten ikke å skape.

«Det eneste skaperverk som er av evighet er det som er uten form, i pakt med livet selv, og ikke bare med de uttrykk det gir sig.»

Det er den indre skaperakt det alene kommer an på: «selv å skape det lys som skal lede dig . . .»

Det er menneskenes egen innstilling til livet som gjør dem skapende, hver stund på dagen, som frembringer det største kunstverk — og tillike den største dynamiske kraft — vårt univers kjenner til: et fullkomment menneskeliv.

Her, i livet selv, veller den frem, kilden til all kunst og alle kunstarter, spontant, uttømmelig.

Derfor er hvert menneske født kunstner.

Og opdragelsens kunst består i å frigjøre det enkelte individs skapende krefter.

Blir det først gjort, står vi foran en kunstens renessanse vår klode enda ikke har sett make til . . .

Slike perspektiver åpner Krishnamurtis idéer idag, perspektiver som all stor kunst og alle store kunstnere bekrefter, fordi deres innerste hemmelighet er deres uhyre enkelhet og spontanitet: den store kunst avdekker — ikke teorier, ikke systemer, ikke individualitet, den være så stor den være vil,

men *livet selv i hele dets uendelighet*. Den store kunst synes, gjennom en veldig lutringsprosess, å være avstreifet det personlige, det tidsbundne, den utfolder sig under evighetens himmel, den eier det ubegrensede perspektiv. —

Det er ikke å undres over at vår tids nyskapende kunstnere, hvis hele idéverden går i samme retning som Krishnamurtis, føler sig tiltrukket av ham.

Vi skal i det følgende kaste et blikk på tre særlig karakteristiske eksempler: Den franske billedhugger Antoine Bourdelle, den franske dikter Carlo Suarès, og den tyske komponist og dirigent Axel von Fielitz-Coniar — karakteristiske, hver på sitt vis. —

Det var i de allersiste år av den nettop avdøde franske billedhugger Antoine Bourdelles liv at Krishnamurti og han møttes.

Pariserbladet *L'Intransigeant* for 18. mars 1928 skildrer dette møte under overskriften:

TO BUDBRINGERE

BOURDELLE OG KRISHNAMURTI

Innledningsvis heter det:

«Krishnamurti forlater sitt land, tross brahmanenes opposisjon der hjemme i India og reiser til Vesten. Mange er imot ham, og mange er de smil han møter. Men latter eller entusiastisk tilslutning betyr litet for denne hindu med sin vidunderlige ro. Han er fylt av århundrers visdom.

Fullstendig uberørt av rikdom, av overdreven ærbødighet, har han bare ett mål: å vise verden

dens nød og peke på veien ut av denne nød. Man taler om en budbringer, en Messias. De skeptiske håner, de gode hoder er vittige, men han fortsetter, enkel og jevn, uten å posere på noen måte, sikker på sin misjon. Slik er Krishnamurti.»

Så kommer en karakteristikk av Bourdelle — «billedhuggeren som kjemper med det tetteste materiale av alt, stenen. Han hugger og hamrer den, beseirer dens ubevegelighet. Hans to fintbyggede hender gyder liv og ånd inn i denne materie som han fullt behersker.

En liten, bredskuldret mann, med et ansikt man ikke glemmer, innrammet i et næsten hvitt skjegg, som gir ham et apostellignende utseende — og denne mann har også et budskap til verden, et kunstens budskap. Som kunstner, og det en stor kunstner, har han store drømme, store ting som beveger ham. Slik er Bourdelle.

Bourdelle og Krishnamurti har møtt hverandre. Mesteren blev anmodet om å lage en byste av den unge vismann. Han har gjort det og er blitt beseiret av hans visdom. Kan man forbauses over det?» fortsetter den franske avis. «Man kan forestille sig samtalen dem imellem, mens han modellerte Krishnamurti, hvordan kunstneren har prøvd å gripe det usigelige, som han har maktet å gjengi i bystens bronsefarvede, ubevegelige ansikt.»

«Men,» fortsetter den franske journalist, «jeg var kommet til Bourdelle for å tale med ham spesielt om Krishnamurti og det var med stor godhet at han imøtekom mitt ønske og ytret:

« . . . Ingen er mer upersonlig enn Krishnamurti. Det finnes ingen, hvis liv er viet til andre, som hans er det. Som jeg sa til ham forleden dag: «Hvem vet, Krishnaji, kanskje menneskene en dag mottar dig med stenkast?»

Han svarte mig at hans liv hadde ingenting å si. Han har skrevet skjønne dikt, og allikevel er han hverken dikter eller forfatter. Han er budbringeren som kommer for å si oss at vi må utrydde vår stolthet, vår kjærlighet til de forgjengelige ting. Det er det evige, det uforgjengelige, som er det eneste det kommer an på.»

Bourdelle fortsetter:

«Ja, det er sant, Kristus kom og sa det samme, men har vi husket det? Og trengs det virkelig ikke at dette budskap om fred lyder på nytt?»

«Mens jeg lytter med vidt åpne øine,» sier den franske journalist, «reiser Bourdelle sig og henter et hefte. Han leser for mig noen gripende avsnitt, alle ladet med den kraft som er ham egen, alle viet Krishnamurti — en storslått hilsen som skal offentliggjøres i et tidsskrift, som billedhuggeren tar personlig interesse i . . .»

I en artikkel i dette selvsamme franske tidsskrift *Cahiers de l'Etoile* for november-desember 1929 — viet minnet om den nettop avdøde Bourdelle, hyldet hele verden over som geniet, stor som billedhugger, arkitekt, maler og dikter, men aller størst som menneske — omtales også hans vennskap med Krishnamurti:

«Bourdelle har efterlatt blandt sine siste arbei-

der en meget vakker byste av Krishnamurti. Selv anså han den for en av sine beste. Han skapte den med kjærlighet, ikke bare på grunn av modellens skjønnhet, men fordi han følte sig så mektig tiltrukket av ham. Bourdelle var en mystiker, en sannhetssøker. Uten å være bundet til noe som helst av sekter, av religioner, var han en dypt religiøs natur.

Den første dag Bourdelle møtte Krishnamurti blev han hans venn. Jeg husker hvordan den selvsamme dag dette spørsmål undslapp Bourdelle, som var dypt grepet av den visdom som strømmet ham i møte fra Krishnamurti:

«Er det nødvendig å gi til andre det man bærer i sig som det helligste man eier, og på den måten utsette det for en næsten i alle tilfelle uundgåelig misforståelse?»

«Det samme problem har også jeg,» svarte Krishnamurti ham. Han tilføiet: «Blomsten ved den støvete veikanten beholder ikke sin duft for sig selv, den gir den fritt til alle dem som går forbi.» Etter et øieblikks taushet la han til: «Man må gi alt».

Bourdelle vilde modellere hans byste.

Hvilken synd det er at den tankeutveksling som pågikk mellom disse to ånder under disse sammenkomster, og som undertiden hevet sig til svimlende høider, ikke er bevart for eftertiden, men bare blev påhørt av noen sjeldne og tilfeldige besøkende.

Sikkert er det at billedhuggeren drømte om å efterlate sig en statue med rene, enkle linjer som

legemliggjorde nettop disse to egenskaper som han hadde gjenfunnet hos sin modell og som stemte så godt overens med hans egen forkjærlighet for enkelhet i all skjønnhet. Betatt så han i ham et menneske, frigjort for alle menneskelige begrensninger, et menneske som var blitt helt kjærlighet, helt ånd. De forstod hinannen, disse to, et virkelig vennskap forenet dem. Krishnamurti så Bourdelles storhet, og da man en dag bad Bourdelle definere hvad Krishnamurti var, svarte han: «Han er oasen i livets ørken.»

Det blir helt naturlig innen den yngre og yngste generasjon av kunstnere at inspirasjonen fra den nye idéverden gjør sig mest merkbart gjeldende som en uttalt nyorientering.

Den fundamentalt nye innstilling til livet som Krishnamurti gjør sig til talsmann for stiller de utøvende kunstnere ansikt til ansikt med nye oppgaver, fundamentalt nye problemstillinger, nye løsninger.

Det ligger i selve arten av Krishnamurtis idéer at her ikke blir tale om å danne nye «skoler», nye retninger. Men vi finner, frem for alt i Frankrike, at dette radikalt nye grunnsyn holder på å forene grupper av for øvrig individuelt divergerende kunstnere i en felles streben.

Her, på kunstens område, fornemmes Krishnamurtis innsats i særlig grad som en dynamisk livsimpuls, oppfattet og uttrykt individuelt, i stadig større, mer skiftende mangfoldighet. —

Høist interessant er det å møte den nye idéverden helt individuelt grepet og utformet i den franske dikter Carlo Suarès' to første bøker *Sur un orgue de barbarie* og *La nouvelle création*.

I den førstnevnte bok, som forfatteren har tilgnet «min venn Krishnamurti som har lært mig å gå veien alene», gir Carlo Suarès sig i kast med en skildring av en sjelelig utviklingsgang som har vakt opsikt innen litterære kretser og som vil sette merker langt utenfor Frankrikes grenser.

Så grepet er Suarès av selve det liv som fyller ham at han gir avkall på enhver ytre ramme, enhver ytre objektiv skildring, vi har her å gjøre, ikke med noe ytre handlingsforløp, men med et menneskes indre liv, med blott og bar, med ren bevissthet.

Bokens navnløse jeg, en mann, overfalles en dag av en dødelig livslede og fortvilelse: Livets heslighet og meningsløshet springer like på ham, angriper ham uventet og voldsomt.

Han ser med ett, skrekkslagen, hvordan menneskets tilværelse går ut på å dreie livets hjul, mekanisk, uten avladelse, uten mål og uten mening.

Han opdager hvordan han selv er slave av sitt livs hjul. Og han gripes av et brennende begjær efter å bli fri, han gjennomlever hele menneskehetens avmakt i dens kamp for å nå guddommelighet . . .

Og sannheten går op for ham:

Det er Gud selv som er bundet til livets hjul. Og full av fortvilelse roper han:

«Å min Gud hvordan kunde du la dig slavebinde slik?

Hvordan kunde du gå inn i slik dyp søvn med så fryktelige drømme . . . hvorfor blir den første bevegelse du gjør en hulken . . . Hvorfor er det dumheten og simpelheten som fra først av lyser ut fra ditt guddommelige ansikt? . . .»

Med avsnitt som disse er bokens grunntone angitt:

Den skildrer en menneskesjels kamp for å nå guddommelighet.

Sjelen gir sig ut på vandring for å finne tilbake til Gud.

I mektige apokalyptiske syner vandrer menneskesjelen gjennom alle tider og alle verdner i sin søken etter guddommeliggjørelse.

Og det kommer øieblikk, da sjelen spør sig selv:

«Er det så at en ny kunnskap, en ny vilje er kommet til mig? Er det så at et nytt liv prøver på å sprengre sitt eldgamle fengsel? Er min smerte hele samtidens smerte på et tidspunkt, da det gjelder om å skape den nye form som skal gi ly til kommende generasjoner? . . .

Hvor fører alt dette hen? Vi er fengslet, alle vi som lever idag, til et skib, som vi ikke kan slippe bort fra, og som vi ikke kan styre.

Her ligger grunnvanskeligheten . . .

Det er verden selv som må forvandles. Den må få nytt liv . . .

Det er dette jeg vil . . . »

Hele tiden føler dette menneske tilværelsens tragedie:

Som i en mare søker menneskene etter Gud

utenfor sig, og de vet ikke at han hele tiden slumrer i deres eget hjerte. Og han kjemper fortvilet der inne, for innerst inne vet han, husker han, ser han . . . han kjemper for å våkne . . .

Men menneskene foretrekker skinnet for virkeligheten, formen for livet, det forgjengelige for det uforgjengelige . . .

— — — —

Å Herre, hvad har du gjort?

Hvad er det blitt av dine rike kornakrer? Jeg ser bare skoger av kanoner.

Herre, hvor er sangen, øm og strålende, fra dine barn, fuglene?

Se de mørke silhuetter. Trærne, skamskutte, de er blitt fugleskremser.

Herre, hvor er de duftende blomster? Jeg kjenner stanken fra geværslavene bak piggrådshegnet, og frå de råtnende lik . . .

Det er ikke mulig å lide slik lenger. Jeg vil ikke mere. Hjelp. Verden dør. Hjelp! Vi står ved en avgrunn . . .

— — — —

Krigen er over. Men orkanen varer fremdeles. Og menneskenes klagerop stiger mot en tom himmel . . . Verden kan ikke mer. Den har lidt for meget. Den bønnfaller:

Å du guddommelige budbringer, du guddommelige oprører — gi oss våren tilbake.

Hør.

Vær stille.

Hør. Han er her.

— — — —
Men menneskene fatter det ikke. . . Guddoms-
livet, nedsenket i menneskelivet, er blitt uigjen-
kjennelig.

Menneskene er redde.

De har hørt dine ord, og de er redde. De er
bange for å måtte gi avkall. Og det er lettere å
rulle rundt på hjulet, selv om det gir smerte. De
er bange for å måtte tilintetgjøre alt, for det uvir-
kelige er så tillokkende. De er bange for å vove
spranget . . .

Å, lukk øinene op!

Nei, de lukker sine guddommelige øine til,
og nu, da de ikke ser lenger, nu forneker de sin
guddommelighet.

Alt annet enn å gå inn i sig selv og finne sig
selv.

Heller deler de sig da i to halvdeler, hvorav den
ene bønnfaller den annen om barmhjertighet.

De plaserer sin egen guddommelighet utenfor
sig selv, foran en avgrunn av sin egen ondskap.

Avskåret fra sitt eget virkelige jeg skriker de av
frykt, og de skaper bilder av sig selv som de
tilber. Herre, de søker dig i teologiske systemer,
fordi de ikke vil finne dig i sitt eget inderste.

Tenk et øieblikk på hvad som vilde skje, om
det guddommelige og det menneskelige kunde møtes,
da behøvde man ingen fortolkninger, ingen disku-
sjoner, ingen undskyldninger for ikke å adlyde.

— — — —
Menneskeheten står idag foran en ny åndelig

erfaring. . . . For første gang i menneskehetens historie kan mennesket av fri vilje selv frigjøre sig, selv finne livets kilde i sitt eget indre.

Mennesket kan våkne til full selvbevissthet. Mennesket kan finne Gud, bli ett med Gud i sitt eget indre.

Å, om menneskene visste det . . .

— — — —

Bokens siste avsnitt skildrer menneskesjelens endelige frigjørelse:

— — — —

Jeg bryter mine bånd, jeg sprenger mine lenker, henimot lyset vandrer jeg.

Alene.

Enkel som et barn, bærer jeg med mig alle mine dårskapers aske.

Nøken, bærer jeg i mig alle mine rikdommer.

Uvidende, bærer jeg i mig all min visdom . . .

Jeg er avdød fra mig selv, og jeg vandrer Livet i møte.

— — — —

Boken toner ut i en lovsang til menneskesjelen:

Du bærer all kunnskap i ditt eget indre.

Vær din egen kunnskap. Uvidenheten er ikke mer.

Du bærer livet i ditt eget indre.

Vær ditt eget liv. Døden er ikke mer.

Du bærer gleden i ditt eget indre.

Vær din egen glede. Fortvilelsen er ikke mer.

Du bærer lyset i ditt eget indre.

Vær selv ditt eget lys. Mørket er ikke mer.

. . . Det guddommelige hjul er tilintetgjort.

Gud, endelig er du fri.

Den store Korsfestede reiser sig, strålende, løst fra sitt kors . . .

Den store Korsfestede dør ikke lenger.

Lider ikke lenger.

Alle ting blir nye.

Gud-menneske, livets skaper, hvilke muligheter bærer du i dig . . .?»

— — — —

Slike syner stiger for tidens nye diktere. Slike toner klinger i verdenslitteraturen idag.

Ikke bare her og der, men i stigende fylde.

En ny tid er inne, også, synes det, for diktingen.

Fra denne himmelstormende dikting lyder et rop på ånd, den er, som vår tids videnskap, besjelet av en ubøielig vilje til å trenge inn til tilværelsens kilde, den siste, ytterste virkelighet.

Hvor langt vil den nå?

Hvad kommer den til å bety i samtidens samlede litterære utvikling?

Disse spørsmål kan alene fremtiden svare på.

Vi kan bare oppmerksomt følge hvad som skjer.

Hvad Suarès' siste bok *La nouvelle création* angår, så utdyper den på vesentlige punkter de nye idéers, de nye etiske idealers konsekvenser for mennesker som lever og kjemper idag.

Boken betegner et i flere retninger interessant og suverent eksperiment, den er vanskelig tilgjengelig for helt forutsetningsløse lesere, som selv ikke eier synderlig kontakt med tidens nye tanker,

men den er fylt av *det nye liv* som nu kjemper for å gi sig uttrykk i alle land. —

Ikke alle kunstnere inspireres av Krishnamurti til direkte skapende innsats som Bourdelle, da han formet hans byste, eller Suarès da han skrev sine to særpregede bøker.

Andre blir så grepet av hans idéer at de utrettelig arbeider for å gjøre dem kjent blandt menneskene — så sterke, befriende livsimpulser har de mottatt gjennom dem at de ønsker å dele dem med andre.

Til denne siste gruppe har i en årrekke hørt menn som en av Belgiens største nulevende malere, professor ved kunstakademiet i Brüssel *Jean Delville*, og den tidligere nevnte tyske komponist og dirigent *Axel von Fielitz-Coniar*.

Den siste uttalte i det tidligere citerte offentlige foredrag om Krishnamurti, som han nylig holdt i Berlin, bl. a. følgende:

«En venn spurte mig nylig hvorfor jeg hadde opgitt mitt kall som kunstner, som komponist. Jeg svarte ham: Fordi jeg tror at direkte skapende arbeide med levende menneskesinn frembringer større ting enn om man arbeider på selve kunstens område, at dessuten kunstneren i mig ikke var død, at hans tid vilde komme på nytt og at alt hvad jeg kan oppleve og skape på menneskesjelens område, det vil komme kunstneren i mig til gode.»

Svaret er karakteristisk.

For denne høit kultiverte kunstner fortøner Krishnamurtis idéverden — dette å omsette den i det

levende liv — sig som en kunstnerisk oppgave av rang, for øieblikket den viktigste av alle.

Og det er veldige utsyn som åpner sig for ham just nu, vi kan skimte dem i det foredrag han holdt:

Verden er ferdig til å ta imot de nye tanker som fremsettes idag. Der finnes et herlig ord av Krishnamurti, uttalte von Fielitz: «Formen er bare livets tjener, ikke noe annet. Vær ikke slave, men konge over livet i ditt eget indre, og en venn av livet i andre!» Slike kongelige naturer trenger menneskeheten idag. Krishnamurti er selv en slik kongelig natur, det er iallfall min personlige erfaring. Og jeg tror at det vil lykkes ham, ikke å gjøre andre til konger, men å gi dem det mot som vil sette dem istand til å gjøre sin natur kongelig, til selv å bli konger over sitt eget liv og venner av livet i andre . . .

Mer og mer tydelig, på bakgrunn av det som hittil har skjedd, stiger dette Krishnamurtis ønske frem i dagen at menneskene må våkne til full klarhet over sig selv, fortsetter foredragsholderen.

Alle fremskrittbevegelser i vår tid sikter mot det samme — det er bare det i veien at de enda står splittet, at de enda mangler den gehalt som setter dem istand til fullt ut å virkeliggjøre det de står for. Det er deres svakhet.

Krishnamurtis styrke, derimot, består deri at han fullt ut lever og er det han forkynner. Derfor blir det å arbeide for Krishnamurti en skapende lykke. Hver stund på dagen er fylt av rikdom . . . Det er en livsfullbyrdelse som man ikke kan tenke

sig herligere. Hvad har det da å si hvilken stilling et menneske inntar i livet? Når dette indre livs fylde folder sig ut i et menneske, da kan det, i en hvilken som helst livsstilling, gi andre av denne rikdom. . .

Krishnamurti har tatt det første skritt til å frigjøre skaperkraften i oss. De næste skritt vil også bli tatt, og menneskene vil bli konger over sitt eget liv og venner av livet i andre.

Såvidt von Fielitz-Coniar.

Vi ser det: Så sterk er den inspirasjon som utgår fra denne idéverden, at den, nettop for kunstnere, fortoner sig som en stimulans til å utøve den vanskeligste og viktigste av all kunst — *livets kunst*.

Mange vil kanskje synes at de her berørte idéstrømninger og idealer er vel høispente og ligger utenfor gjennomsnittsmenneskers forestillingsverden.

Og allikevel kan man ikke komme bort fra det faktum at det nettop er idéer som disse som idag erobrer marken på forskjellige livsområder, og at utviklingen foregår så rivende hurtig i vår tid at det som idag er forbeholdt de enkelte få, det er i morgen allemanns eie.

I de nettop omtalte bøker av Carlo Suarès, for eksempel, møter vi karakteristiske grunntrekk, felles for den pågående nyorientering innen moderne litteratur -- fenomenet Suarès er ikke noe isolert fenomen.

Som H. G. Wells i England, som Ludvig Nordström i Sverige, ser Carlo Suarès ingen grenser for

den menneskelige perfektibilitet — de møtes alle i følelsen av menneskeåndens slumrende muligheter og i følelsen av at vi også i kunstens verden står overfor nye og uanede horisonter.

Ja, mer enn det, det demrer for verdens kunstnere idag en ny, en veldig mulighet: menneskenes guddommeliggjørelse *her og nu*, midt under livets strid — selve livets guddommeliggjørelse.

Det vilde føre forvidt i denne forbindelse å gå inn på detaljer her — der vil, i senere bind, bli anledning til å vende tilbake til dette punkt.

Her skal bare minnes om at H. G. Wells var inne på tanken allerede i sin roman *Ilden som aldri dør* (*The Undying Fire*):

«Snart tar mennesket sitt legeme og sitt liv og danner det etter sin vilje . . . Da vil mennesket røve atomets energi og rummets dybder for dets hemmeligheter. Menneskene vil bryte sitt fengsel i rummet, de vil gå fra stjerne til stjerne som vi nu går fra sten til sten tvers over en bekk. . . .

Alt beror på motet i ditt hjerte, gi ikke op, hold ut!»

Og som fremhevet av Wells i hans merkelige bok *The King who was a King* — betingelsen for denne frigjørelse av menneskelig skaperkraft er den enkle, primære: at menneskene holder op med sin innbyrdes krig og koncentrerer sin hele opmerksomhet som selve *livets* fullkommengjørelse. Skjer det — og det vil skje før eller senere — da er det ingen grenser for hvad vi kan nå. Og i enkle, gripende bilder gir Wells oss i denne bok noen

glimt av den fremtid vi selv kan skape oss, om vi bare vil. —

Heller ikke norsk diktning er uberørt av de her antydede idéstrømninger, hvad der kan bli anledning til nærmere å påvise i senere bind, både Johan Bojer, Gabriel Scott, Alf Larsen, Stein Backe og andre, gir uttrykk for en opplevelse av hvordan guddommelighet idag glimtvis, men mektig gjennomstråler hele tilværelsen.

Symptomene er i virkeligheten almene.

Man finner idag en dyptgående overensstemmelse i selve grunnsynet hos tidens skapende personligheter, hvilket livsområde de enn beveger sig på, og dette grunnsyn viser sig å stå i levende kontakt med den pågående nyorientering.

En artikkel av den amerikanske kritiker og estetiker *F. Schwankovsky* kaster lys over dette faktum og gir et i flere retninger så karakteristisk og interessant overblikk over den nye idéverden i dens forhold til moderne kunst, at vi i det følgende skal gjennomgå den i enkelte hovedpunkter.

Schwankovsky begynner med å hevde at alle som studerer de strømninger i den nye kunst som i almindelighet karakteriseres som moderne eller ultra-moderne vil være slått av de eiendommelige egenskaper som gjør denne kunst så vanskelig å forstå.

Og allikevel er denne nye kunst bare ett av en rekke symptomer som peker hen på et fundamentalt omslag i hele det menneskelige åndsliv, et omslag som begynte ved århundreskiftet — som gav sig

utslag på vidt skilte livsområder, i form av kubisme, futurisme, rimfri vers og en ny geometri som arbeider med fler enn tre dimensjoner — og som tiltok etter hvert, inntil det har fått sitt endegyldige uttrykk i Krishnamurtis idéverden.

Og det er av aller største betydning at mennesker som eier et videre utsyn drar sammenligninger mellom tidens nye åndelige budskap og tidens moderne kunst, moderne musikk og moderne litteratur, moderne matematikk.

Ja, man kan, ut fra sine erfaringer om moderne kunst, med absolutt visshet forutsi, at den nye åndelige forkynnelse som nu har tatt sin begynnelse, den vil ikke forme sig slik vi venter den, vi vil på ingen måte stå ferdige til å godkjenne den — fordi man ser hvor ytterlig få det er iblandt oss som kan ta imot den nye kunst.

Og naturligvis, hvis det nye kunde forutsies, var det ikke nytt. Hvis den nye musikk, det nye maleri, den nye poesi ikke kom over oss som en eneste overraskelse, hvis den ikke krevde en veldig anstrenge av oss henimot nyorientering, da vilde den i det hele tatt ikke være *ny*, men bare en ny variasjon av allerede kjente faktorer.

Det er patetisk å tenke på de mange ærlig søkende sjeler som alvorlig prøver å forstå den nye tidsånd, mens de vender ryggen til dens kunst.

Og vanskelig må det være for den nye budbringer, omgitt av det 19de århundres sentimentalitet, å bære frem det nye budskap.

Det i sin innerste grunn materialistiske krav på

detaljer, definisjoner, *form*, fremsatt så energisk av de mange som er opdradd i det 19de århundres miljø, slår i virkeligheten en strek over hele det moderne gjennombrudd, over all moderne kunst.

Ansikt til ansikt med den nye kunst hører vi ofte folk rope: «Men hvad *er* dette?» Og kunstneren svarer, ofte ergerlig: «Finn det ut selv!»

Å være konkret i dette tilfelle, det vilde for kunstneren være å fornekte sin egen kunst. Naturligvis må det som skal frigjøre sinnene være den rake motsetning til alle skarpt avgrensede definisjoner . . . og relativt talt innebærer denne nye kunst frigjørelse fra *form*.

Vi møter dette omslag også i *musikkens* verden. . . Samklange og harmonier er ikke lenger uttrykksfulle nok, og vi har derfor dissonansen som et meget talende symptom på den nye tidsalder — den tjener oprørsånden, kravet på frihet, utålmodigheten over gjeldende regler.

Ouspensky vilde si at alt dette viser at vi nu holder på å finne inn til loven i vårt eget hjerte og derfor gjør revolte mot ytre akademiske lover.

Hvad *malerkunsten* angår, så må vi forstå at dette å oppleve hvordan den fysiske form forsvinner for å gi rum for intellektuelle former og åndelige symboler, det er foruroligende og gir en følelse av å være vidne til den fysiske verdens undergang . . . Og et gjennemsnittsmenneske som ikke forstår årsaken til sin instinktive frykt og motvilje vender sig med vred forakt bort fra den moderne kunst som helhet.

Men fatter han først hvad det er som virkelig skjer, da blir det overordentlig interessant å være vidne til den ofte fullstendig ubevisste utvikling henimot superfysisk syn og opfatning hos nutidens kunstnere. Selv benekter kanskje de fleste av dem på det bestemteste at deres kunst rummer den slags elementer. Det er ikke alltid fra kunstnerne selv vi får den beste redegjørelse for det som foregår, de er sig ikke bevisst den nyorientering som pågår i deres eget indre. . .

Krishnamurtis budskap om frigjørelse gir sig tydelige utslag i den pågående frigjørelse fra gamle konvensjonelle former og akademiske idéer. Og hans opfordring til å være lykkelig, den får sitt gjensvar i de nye lyse, rene farver.

Krishnamurti ber oss uttrykkelig om å fri oss selv fra gamle former, fra forslitte talemåter, fra gammelt stoff som vi sitter fast i som i et nett.

Derfor er det fullkommen klart at den ultra-moderne kunstner direkte tjener den nye forkynnelse, og at musikeren, dikteren og maleren er med om å demonstrere den nye budbringers budskap. Schwan-kovsky slutter sin artikkel med disse ord: La oss, om vi vil studere og forstå den nye tids ånd, lære oss til å studere og forstå og verdsette den nye kunst. —

Det vilde i denne forbindelse føre altfor vidt å søke i detalj å redegjøre for Krishnamurtis betydning for nutidens kunst.

Sikkert er det at Krishnamurtis idéverden i høi grad tiltrekker sig utøvende kunstneres opmerksom-

het, at der er en bestemt påviselig affinitet mellem Krishnamurti og moderne kunstnere: musikere begynner nu å sette musikk til hans dikt, skuespillere begynner nu å vie hans poesi en stigende oppmerksomhet som recitasjonsopgaver.

Kunstnerne lengter idag efter frisk, ny inspirasjon som kan utløse deres høieste evner — et nytt, karakteristisk trekk i tidens ansikt.

Ett må være fullkommen klart, hvor talen er om den pågående nyorientering i kunstens verden:

Det blir den aller yngste generasjon av kunstnere — de som debuterer idag, de som skal skape kunsten av imorgen — som kommer til å fullbyrde den innledede nyorientering. Der er tegn som tyder på at den vil bli langt mere omfattende enn Schwankovskys og den eldre generasjon av kunstnere tenker sig idag at den vil bli av fundamental art og revolusjonere hele vår innstilling til tilværelsen.

Der er tegn som tyder på at den allerede er i full gang.

I sin interessante fortale til den unge begavede tyske forfatterinne Anna Seghers bok *Fiskeropstanden i St. Barbara* gir forfatteren Sigurd Hoel enkelte glimt av den.

Hvad den nye diktergenerasjon vil i dag, det er, som utdeleren av den tyske dikterpris, Kleistprisen, Hans Henny Jahnn uttrykker det, dette ene:

En gjenopdagelse av tilværelsen uten apoteose.
Sigurd Hoel fortsetter:

« . . . Uttrykket er litt stivt høitidelig i sin sterke forkortning; men det rammer noe av det vesentlige i den unge generasjons arbeide idag ute i Europa. Der ute kan det med rette tales om en etterkrigsungdom. En hel generasjon er blitt borte, der ligger et no mans land mellom de eldre og de unge. Og de unge, de beste av dem, har satt sig som opgave å levere et sannere, et mere utilsløret, et mere nøkternt billede av tilværelsen enn det de gamle hadde skåpt sig og som de etterpå falt ned og tilbad. For disse unge fortøner de gamles idealer sig meget ofte som illusjoner — og ikke uskadelige, men falske, feige og farlige illusjoner, illusjoner som er avledet av og atter må lede til vold, undertrykkelse og krig. De går til angrep på disse illusjoner . . . »

Vi ser det:

Ungdommen av idag, ikke minst de unge kunstnere, beveger sig langs tankelinjer som i mangt og meget går parallelt med den nye idéverden.

Hvad der kan forekomme den eldre generasjon vanskelig tilgjengelig, tildels uforståelig, det vil den nye generasjon føle som en selvsagt ting og være med om å virkeliggjøre.

Hos ungdommen av idag møter vi glimt på glimt av en ny tids mennesketype, nøktern, saklig, med begge føtter fast på jorden, med hele sin vilje, sin fantasi og sin følelse, hver handling, innstillet på det største av alle eventyr — erobringen, virkeliggjørelsen, *her og nu*, av tilværelsens ubegrensede muligheter.

TIDENS TENKNING

Det er på det nuværende tidspunkt altfor tidlig å søke å trekke klare og bestemte forbindelseslinjer mellom Krishnamurtis idéverden og moderne tenkning, allerede av den grunn at de begge representerer noe uavsluttet, noe som enda er under utvikling.

Hvad man foreløbig kan gjøre, det er å konstatere det faktum at tidens tenkere langs skilte veier synes å arbeide sig frem til de samme grunnspørsmål, at de helt uavhengig av hinannen kaster lys over de samme fundamentale grunnproblemer og kommer til parallelle, undertiden helt identiske løsninger — og det faktum at tidens mest fremskredne tenkning på ingen måte står fremmed like over for Krishnamurtis idéverden, men tvert imot i mange tilfelle kommer den i møte på halvveien.

De eksempler som på dette tidspunkt kan fremsettes til belysning av dette forhold, de er, som tidligere antydnet, i fremtredende grad av symptomatisk art, mer eller mindre tilfeldige — fordi vi ennå savner en klar oversikt over de vesentlig nyskapende elementer i tidens tenkning — men de er karakteristiske, og kan med letthet utfylles av hver enkelt leser ut fra hans egen erfaring, hans egen interesse-sfære, for tiden er full av de nye frembrytende idéer, man støter på dem overalt.

Vi skal da i det følgende undersøke den nye idéverden i dens forhold til tidens tenkning, for tilslutt å kaste et blikk på den vurdering denne idéverden har møtt hos et par fagfilosofer.

For å kunne danne sig noen opfatning av forholdet mellom Krishnamurtis idéverden og tidens tenkning er det nødvendig å kaste et blikk på det nye verdensbillede, som nu holder på å avløse det tidligere, dette verdensbillede som nylig blev sammenlignet med en «kjempebygning, hvortil hittil kun skjelettet er reist, og som er grunnforskjellig fra det gamle».

Takket være frem for alt naturvidenskapens revolusjonerende forskningsresultater i løpet av de aller siste år oplever vi idag hvordan vi tvinges til å foreta en radikal omvurdering av verdiene, hvordan hele tilværelsen forandres for våre øine, hvordan endog de mest håndfaste begreper må revideres, hvordan materien selv opløser sig i etervibrasjoner, i energi.

Materien er ikke det primære.

Bevisstheten er ikke, som så mange antok, en funksjon av materien («Hjernen frembringer tanker, som leveren frembringer galde» . . . «Vi må i materien se løftet om enhver livsform.»).

Tvert om: Liv, bevissthet er det primære, og materien må opfattes som en funksjon av liv, av energi.

Liv, dynamisk kraft, står som det centrale i tilværelsen. —

La oss høre hvad en moderne naturvidenskapsmann (dr. Torstein Wereide) har å si om disse problemer i en oversikt over de siste års naturvidenskapelige forskningsresultater:

Hvad dette liv, disse etervibrasjoner er for noe, det undrar sig eksakt forskning.

Moderne videnskapsmenn støter i sin videre fremtreden til slutt på symboler hvis egentlige mening de aldri helt kan fatte. Bak symbolene ligger den egentlige virkelighet, men denne er en lukket bok. Den fysiske verden hviler på en transcendental bakgrunn . . .

Den materielle natur har likesom vært en tykk vegg som det gjaldt å få hull på, så skulde man bakenfor finne det absolutte. Og man fikk virkelig hull på den. Men det merkelige hendte at i samme øieblikk man fikk hull på den, så forsvant den. Der var ingen vegg. Eller — som sir Oliver Lodge uttrykker det — det var en «fantomvegg».

Få, selv blandt naturforskerne, har idag kunnet overskue rekkevidden av disse kjensgjerninger.

Men de diskuteres.

«Vi ser . . . » uttaler den franske astronom og filosof, Charles Nordmann, «at universet, i den utstrekning det er tilgjengelig for oss, er guddommelig, helt preget av det ufattelige, det uendelige og evige . . . »

Han slutter med å fastslå at der er satt visse grenser for vår erkjennelse av den siste årsak til alt: «Universet er taust.»

Andre naturforskere, som den store engelske astronom og filosof *Eddington*, har i en forelesnings-

rekke fra 1927 søkt å skissere de logiske konsekvenser av den nye naturvidenskapelige erkjennelse.

Bak det som vi kaller den døde natur ligger der noe transcendentalt. Hva skal vi si om det? Jo, sier Eddington, la oss se litt på vår egen hjerne. Hittil har naturvidenskapen sagt: Vi forstår det materielle som finner sted i hjernen, men det sjelelige skjønner vi ikke, og derfor er det mange som har benektet dets realitet. Forholdet er helt omvendt, sier Eddington. Hvis der finnes noe som er sikkert i verden, så er det *at vi tenker*. *Det eneste faste holdepunkt er vår egen bevissthet.**)

Det transcendentale viser sig å være direkte tilgjengelig i vår egen menneskelige bevissthet: tanke, bevissthet er for oss . . . det primære, det sikre og det selvinnlysende, mens det fysiske er mere gåtefullt. Vårt legeme er mere mysteriøst enn vår sjel.

Som bakgrunn for den fysiske virkelighet tenker Eddington sig et sjelelig substratum. Av og til, som øer i et hav, hever dette substratum sig op til høiere eller lavere grader av individuell bevissthet, og med dette universelle substratum er de enkelte mennesker forbundet gjennom sin underbevissthet . . .

Så vidt dr. Wereide.

Det viser sig at moderne psykologiske og fysiologiske forskningsresultater supplerer den mer eksakt naturvidenskapelige forskning, slik vi kjenner den fra Eddington, med dens sterke fremheven av selve

*) Fremhevet her.

den menneskelige bevissthets centrale plass i det moderne verdensbillede.

Moderne psykologer og fysiologer understreker på sin side nettop bevissthetslivet som det primært bestemmende, de fremhever de sjelelige momenter, den sjelelige innstillings betydning for livsdyktighet, for sjelelig og legemlig sundhet, ja hevder at de i siste instans er de avgjørende.

Også på dette område oppløser materien sig i kraft: håndgripelige fysiske sykdomssymptomer kan i stigende grad føres tilbake til helt sjelelige årsaker, til bevissthetstilstander, reduseres til blott og bart sjelelige problemer.

Så står da individet der, under sin livskamp av vår tids stigende kunnskap drevet inn i sin innerste festning — sitt eget sjeleliv.

Der, om den menneskelige bevissthet, koncentrerer idag moderne forskning sine mest brennende problemer, hvor det gjelder de videre fremstøt i menneskelig erkjennelse.

Der er det slaget står, hvor det gjelder problemene om menneskelig perfektibilitet, menneskelig livsdyktighet og menneskelig lykke.

Og det er nettop på dette punkt, på selve den menneskelige bevissthets område, at Krishnamurtis idéverden setter inn med hele sin kraft.

Ikke først og fremst erkjennelsesteoretisk — det overlater den til fagvidenskapen — men dynamisk: Det er, som tidligere fremhevet, til de krefter i den menneskelige bevissthet som er de drivende, de bestemmende livskrefter at denne idéverden

vender sig, den representerer ingen teoretisk lærebygning, ikke noe system, noen hypoteser av noen som helst art, hverken filosofisk, religiøst eller videnskapelig — den representerer, i følge samstemmig opfatning, samstemmige vidnesbyrd, først og fremst en erfaring, en livsimpuls, en dynamisk kraft.

Den tar sikte på å revolusjonere den menneskelige bevissthets innstilling til selve tilværelsen og dermed — ifølge også moderne forskningsresultater — den menneskelige tilværelse selv.

Og det er i tilknytning til selve denne streben at moderne videnskapelig forskning kommer denne idéverden i møte på halvveien, og på en meget interessant måte belyser betydningen av den.

Som vi har sett fremsetter Krishnamurti med stor bestemthet kravet om at hvert enkelt menneske må sette sig sitt livsmål og derefter koncentrere hele sin tilværelse om å nå dette mål.

Det er denne fremgangsmåte av hver enkelt som vil skape orden av det nuværende kaos. Det er nettopp denne i høieste grad positive innstilling til tilværelsen som overflødiggjør all ytre autoritet, all ytre hjelp og inspirasjon fra ledere og lærere, Krishnamurti selv innbefattet:

«Målet er læreren.»

Ansikt til ansikt med denne klare, konsekvente idé finner vi at en moderne fysiolog som den verdensberømte russiske nobelpristager, Ivan Pavlov, og moderne psykologer idag fremhever nettopp målbevisstheten som et fundamentalt moment i hvert menneskes livsdyktighet.

Ja, hvor det gjelder almindelig daglig mental-hygiene tilrådes man nu fra morgenen av å planlegge sin dag, sette sig sitt mål for dagen og virkelig-gjøre det.

Resultat: øket sjelehelse. —

Videre, hvor det gjelder moderne problemstillinger og begrepsdannelser innen vår tids psykologiske forskning vil man støte på en hel rekke paralleller til den nye idéverden.

De som har studert hans idéer noe nøiere vil vite at en av de oppgaver Krishnamurti særlig har satt sin kraft inn på, det har nettop vært denne: å bryte dogmenes, tradisjonenes, den sløve vane- og autoritetsmessige tenknings makt i de enkelte menneskers liv, og få dem til å tenke og handle ut fra sin innerste overbevisning som frie, individuelt særpregede personligheter.

Moderne psykologi arbeider med de samme problemer:

« . . . Mesteparten av våre aksjoner er instinkt-mekanikk, vane-mekanikk, tradisjons-mekanikk, standpunkts-mekanikk, dogme-mekanikk, o. s. v. — rene repetisjonsakter og dermed beregnelige,» uttaler professor Ragnar Vogt i en av sine avhandlinger.

«Der gis omtrent *hel-mekaniske* mennesker, hvis handlinger med høieste sannsynlighetsgrad lar sig kalkulere på forhånd.

Men der gis også *personlige* vesener . . . som handler . . . produktivt, uten forbillede i noget forgangent, uten lov eller regel, egenartet, uforutseelig, nyskappende . . .»

fr. samtiden

Det er slike personlig nyskapende vesener Krishnamurtis hele idéverden tar sikte på.

Vi har tidligere sett hvordan denne hans idéverden tilspisser sig i kravet om menneskenes selvforvandling, hvordan Krishnamurti stadig fremhever kunnskapens, den klare innsikts, betydning for den enkelte hvor det gjelder å endre, modifisere ens hele handlesett.

Videre har vi, under gjennomgåelsen av vår tids sociale problemer, møtt Krishnamurtis revolusjonerende syn på problemet individet og samfundet, hans hevdelse av at samfundet står i fare for å ødelegge all individuell egenart.

Moderne psykologi arbeider med de selvsamme problemer — ifølge professor Harald Schjelderup — som i en artikkel, *Psykoanalysen og den moderne teoretiske psykologi*, nevner at en av Amerikas ledende psykologer, J. B. Watson, feller en hård dom over visse mer eller mindre ensidig teoretiske og eksperimentelle skoleretninger innen moderne psykologi når han uttaler:

«Den psykologi som blev begynt av Wundt . . . er det ikke lykkes å bli en videnskap, og ennu ynkeligere er det mislykkes for den å bidra noe av videnskapelig brukbar art til menneskenaturen — å hjelpe folk til å forstå hvorfor de handler som de gjør og hvorledes de kan modifisere sin adferd; og hvorledes de skal bringe de unge som er betrodd til deres omsorg til å handle slik at de kan leve, bevege sig og være i samfundet og ikke få sin egen individualitet forsumpet og forflatet av samfundet.»

Også Hermann Keyserling er inne på de samme tanker i sin bok *Schöpferische Erkenntniss* som inneholder en hel rekke slående paralleller til den idéverden vi her undersøker — et faktum som det i senere bind kan bli anledning til å vende tilbake til. Og, som vi ser av det foregående — enkelte retninger innen moderne psykologisk forskning er idag uhyre konkret og praktisk innstillet, langs linjer som går parallellt Krishnamurtis hele idéliv.

Heller ikke er moderne psykologisk forskning fremmed for en bevissthetstilstand som frem for alt Krishnamurtis dikt gir så spontane utslag for — den umiddelbare, lykkefylte enhetsfølelse med alt som lever og er — en bevissthetstilstand som hos Krishnamurti, etter hans gjennombrudd, synes å være kontinuerlig, og som han med stor bestemthet hevder er målet for all menneskelig utvikling.

Moderne psykologi beskjeftiger sig også med realiteter som disse.

Alle vil huske William James' inntrengende studium av dem i sitt epokegjørende verk *Varieties of Religious Experience*.

Og under en gjennomgåelse av en bestemt utviklingslinje innen moderne filosofi gjengir professor Ragnar Vogt enkelte idéer hos den tyske filosof Klages, hvor han taler om «den kosmogoniske Eros, sympatien, delaktigheten i alt værende, den henførende, berusende opplevelse av hele livsfylden . . .»

Det sjeleliges egenart trer oss kanskje aller mest imponerende imøte i *samfølelsene, innfølingene, medfølingenes* kjensgjerninger, fortsetter professor Vogt.

Som kropper, stoffer, materier, er vi adskilte gjenstander, *hver utenom enhver annen og alt annet*; som med-oplevende vesener er vi, for å bruke en vending fra Aristoteles (og gamle skolaster . . .), *på en viss måte alle ting* (quadam modo omnia sunt).

Professor Vogt fremhever videre det faktum at våre virkelige sjelelæger, det er menneskehetens «seere, profeter, heroer, og helgener», de «ansporer til efterligning», de representerer, med andre ord, en livsimpuls, en «tilførsel av rikt . . . edelt . . . sant . . . sjelsinnhold».

Når Ragnar Vogt gjengir Bergsons tanke: er harmoni naturens høieste interesse (le supreme intérêt de la nature), blir skjønnhet og godhet livsutfoldelsens siktepunkt — da berører han, som vi vet, en fundamental side av Krishnamurtis idéverden, den nemlig at et slikt siktepunkt er uomgjengelig nødvendig for enhver livsutfoldelse, og at den skjønnhet og godhet det her kan være tale om må være skjønnhet og godhet i deres absolutte fullkommenhetsaspekt.

Og når professor Vogt slutter sin avhandling med ordene «Å handle fritt er å følge idéer av høieste orden», da kunde disse ord settes som motto for den idéverden vi her undersøker. —

Men den mest frapperende parallell til Krishnamurtis hele idéverden møter vi hos en amerikansk tenker, *Walter Lipmann*, hvis avhandling *A Preface to Morals*, som utkom i mai 1929, hører til Amerikas mest læste bøker.

Efter i en klar og fengslende fremstilling å ha

konstatert hvordan menneskehetens gamle forestillingsverden er i full oppløsning, og hvordan nye, mer tids- og hensiktssvarende idéer holder på å bryte sig vei, friggjort fra foreldede og livshemmende idealer og dogmer, gir Walter Lippmann et utsyn over en, ikke kirkenes, men *åndens* religion — «the religion of the spirit».

Vi møter her hos denne djerve, dypt idealistiske og strengt logiske amerikanske tenker en rekke klare paralleller til Krishnamurtis idéer, formet på et tidspunkt da Lippmann ennå ikke kjente noe som helst til denne idéverden.

Lippmanns fremstilling er av så stor interesse i denne forbindelse, at den i det følgende vil bli gjengitt i enkelte hovedpunkter.

Forgjeves søker, hevder Lippmann, moralisten av den gamle skole idag å gjenopvekke de gamle dyder, gudsfrykt, avhengighetsfølelsen like overfor verdens skaper, autoritetslydigheten — han har misforstått de moralske problemers kjerne.

Forstod han den, vilde han ikke behøve politiets hjelp, heller ikke å appellere til helvedesfrykten . . . Heller ikke vilde han befinne sig i den vanskelige situasjon å måtte erkjenne at dyden er i høi grad ønskelig, men umådelig ubehagelig. Det vilde heller ikke være nødvendig å prise godheten, for den vilde i så fall bli hvad de fleste inderlig attrådde. Hvis vår tids moralister virkelig maktet å klarlegge det godes og det ondes natur, da vilde deres lære forekomme dem som lyttet til den, ikke som ytre påbud, men — som Keats sa om poesien — «som

et uttrykk for deres egne høieste tanker . . . som en gjenkjennelse».

I sin videre utvikling hevder Lippmann, i full overensstemmelse med Krishnamurti, at hvis en civilisasjon skal opnå fasthet og den nødvendige selvtillit må den fullt ut kjenne sine idealer. Der må, i form av klart tilgjengelige idéer, finnes en forståelse av hvad den må stille mot, hvis den i det hele skal kunne utfolde sig. En slik kunnskap vil sikre den nødvendige orden, den nødvendige livsorientering. Ved hjelp av den kan menneskene til en viss grad klarlegge sine egne praktiske livsproblemer — nettop hvad Krishnamurti fremholder.

Walter Lippmann aner en levende sammenheng mellom disse tre faktorer: vismennenes høieste idealer (what the sages have prophesied as high religion), psykologenes fremstilling av en avklart personlighet, og den uselviske frigjorthet som verdenssamfundet i dag krever som en uomgjengelig betingelse for dets videre fremgang — de representerer alle innerst inne den ene og samme grunnsannhet, og utgjør fundamentet for en moderne moralitet.

Enda er ikke tiden kommet til å utforme grunnlinjene i moderne moralitet til et systematisk og harmonisk hele, som St. Thomas Aquinas og Dante i sin tid gjorde det, for å gi uttrykk for middelalderens høieste aspirasjoner, fortsetter Lippmann.

Hvad vår tids mennesker har å gjøre, det er alltid på nytt selv å drikke av erfaringens kilde, hvorfra all religion, all moral springer. Igjen berøres, som vi ser, en fundamental idé hos Krishnamurti.

Valget idag, fremhever Lippmann, står i virkeligheten mellom disse to forestillinger — og det er nødvendig at det moderne menneske foretar dette valg med klar bevissthet om hvad valget innebærer:

Enten en religion som grunner sig på begrepet om en (ytre, autoritativ) verdensstyrelse, eller en religion som samler sig om dette ene: idealet for en lutret avklarnet personlighet, full innsikt i hvad dette ideal innebærer, mellom Gud, oppfattet som herre, skaper, forsyn . . . og Gud oppfattet som det høieste gode som menneskene kan strebe mot.

Vi ser på en gang likheten og forskjellen: Walter Lippmann, som den dypt religiøse personlighet han er, opererer i sin fremstilling fremdeles med de gjengse benevnelser «Gud» og «religion», mens Krishnamurti, ut fra sin utviklingsgang og ut fra sin erfaring og innsikt, radikalt bryter med disse begreper for å sikre sig mot enhver misforståelse, enhver tilsnikelse, enhver forfalskning av hans centrale idéer ut fra den døende tidsalders forestillingsliv.

Den som i noen grad har studert begge vil vite at forskjellen her bare består i ordvalget.

I realiteten har også Lippmann fullstendig brutt med fortidens døende forestillingsverden, det viser til overflod det tidligere nevnte slutningskapitel *The Religion of the Spirit*, hvorav vi i det følgende skal undersøke enkelte avsnitt, særlig karakteristiske for den pågående nyorientering, slik vi kjenner den fra Krishnamurtis idéverden.

Endelig, sier Walter Lippmann, er verden kom-

met dithen at den alvorlig kan ta op hvad dens største lærere har gitt den.

Og grunnsannheten de alle har forkynt er denne: At bare den gjenfødte, lutrede, uselviske, modne og avklarnede personlighet kan gjøre bruk av virkelig frihet.

Heri samstemmer moderne psykologisk forskning, likeså de krav som den mest fremskredne moderne civilisasjon stiller.

Idealet er gammelt, men dets verdensomfattende praktiske anvendelse er ny.

I en tidsalder, da vanens og tradisjonens makt er brutt og autoritet er ophevet, er åndens religion en, ikke blott og bar tenkelig livsform, men den eneste mulige. Den er prinsipielt sett den eneste måte å løse vår tids problemer på.

Den alene stiller sig fullkommen nøytral hvor det gjelder universets hemmeligheter, dets virkelige konstitusjon, fordi den ingen forventninger har om at universet vil rettfærdiggjøre naive ønsker. Derfor kan ikke videnskapens opdagelse rokke den. Dens nøytralitet like overfor ethvert opdukkende faktum faller fullkommen sammen med ekte videnskapelig forutsetningsløshet. En religion som hviler på spesielle astronomiske, biologiske og historiske forskningsresultater kan bli alvorlig rokket gjennom opdagelsen av nye sannheter.

Men åndens religion er ikke avhengig av trosbekjennelser eller kosmologiske sannheter, *den er ikke bundet til noen bestemt tro.**) Den samler sig,

*) Fremhevet her.

ikke om materiens konstitusjon, men om arten, kvaliteten av de menneskelige begjær.

Den alene kan stå ansikt til ansikt med tingenes mangeartethet og mangfoldighet, for åndens religion har ingen trossetninger å forsvare. Den søker det utmerkede, fullkommenhet, hvor den enn forekommer, og den finner det i alt som er tilegnet med virkelig indre forståelse; dens motiv er, ikke dette: å ta, erhverve, men dette ene: sympatisk innlevelse . . .

Og nu fremsettes en sannhet som likeså godt kunde være formulert av Krishnamurti som av Lippmann, og som Krishnamurti om og om igjen fremhever, fordi den gjør et menneske absolutt suverent like overfor alt som hender det:

Det som et menneske forstår fullt ut og med hele sin sympati, det ophører i sin innerste grunn å være en ytre påkjenning, det er et overvunnet stadium (wholly tamed). Å forstå, det er ikke bare å tilgi, men det er i sin ytterste konsekvens å elske.

Det finnes ikke det minste grand i åndens religion som tenderer mot å tvinge mennesker til godhet gjennom moralbud eller å få dem til å passe inn i en bestemt ramme. Dens sociale prinsipp består i å leve og la leve.

Den alene har det eneste mulige etikettesystem for et samfund av menn og kvinner, som er blitt frie individer, ikke lenger slavebundet av lengst tilbakelagt skikk og bruk.

Den alene representerer den eneste sjelelige innstilling som makter å møte de moralske vanskeligheter i en anarkisk tidsalder, fordi dens prinsipp

er dette å temme, å civilisere lidenskapene, ikke gjennom tvang, men ved å transformere dem gjennom en avklart forståelse av deres plass i et kulturelt fremskredent samfund.

Den alene representerer den eneste mulige sjelelige hygiene for individer, hvis liv er kommet ut av fugene, fordi de har tapt grunnlaget for sin tidligere overbevisning — for den tilskynder dem til å frigjøre sig fra all egoistisk følelse av besiddelse, og gjør dem derved harmoniske og lykkelige, fordi all frykt er tatt fra dem. . .

Videre er parallellene til Krishnamurtis idéer iøinefallende i følgende avitt:

I åndens rike er lykkefølelsen ikke utskutt på det ubestemte: der finnes ingen fremtid som er mer lovende enn nutiden; der er ingen senere erstatning for det man gjennomgår i nuet. Det onde skal overvinnnes nu, og lykke skal opnåes nu, for Guds rike er innen i dig. Åndens liv er ikke en handels-transaksjon, hvis utbytte man har å se frem til, det er en erfaring som rummer all belønning i sig selv.

Derfor vil det avklarnede menneske ta verden som den kommer og i sitt eget indre forbli fullkommen uberørt. Når han handlet vilde han vite at han bare prøvde en hypotese, og hvis han mislyktes vilde han konstatere at han hadde gjort et feilgrep. Han vilde være fullstendig innstillet på det faktum at han måtte regne med feilgrep, for hans intelligens vilde være helt frigjort for alt som hadde med forhåpninger å gjøre. Derfor vilde den omstendighet

at hans eksperiment mislyktes på ingen måte innebære at hans liv blev mislykket. Han har bare det ene ønske: å forstå livet, og for den som ønsker å forstå er et nederlag ikke mindre interessant enn en seier.

Toleranse vilde for ham ikke innebære noen anstrengelse, heller ikke vilde sund skeptisisme medføre ubehag. Smerte vilde et slikt menneske møte med styrke, for den hadde ingen adgang til hans sjels innerste.

Frykt vilde ikke plage ham, for han vilde ikke føle sig drevet til å gripe efter noe som helst, vilde derfor være uten engstelse for tingenes skjebne.

Sterk vilde han være, ikke med den styrke som kommer av faste og strenge beslutninger, men fordi han var fri for all den spenning som tomme forhåpninger avler. . .

Vilde hans liv bli uinteressant, fordi han selv var desinteressert? spør Lippmann. Og han gir selv svaret i uttrykk som minner om den tidligere citerte englander pastor Davies' karakteristikk av Krishnamurtis idéverden:

Hele universet vilde han få i bytte, vilde bli hans bolig istedenfor hans eget håps, hans egen frykts trange fengsel, og han kunde i fantasien prøve alle mulige eksistensformer. Hvordan kunde det bli kjedsommelig, hvis han selv ikke bragte kjedsommeligheten med sig? Han kunde fordype sig i all skjønnhet, all kunnskap, og aldri nå til bunns. Vilde han da drømme ørkesløse drømme? Bare hvis han selv ønsket det. For han kunde jo, om han vilde, koncentrere sig helt om jordiske anliggender

— og gjøre det en god del mer effektivt enn verdensmennesket, fordi han ikke tillar dem noensomhelst absolutt verdi og derfor ikke bedrog sig selv.

Vilde han være full av håp? Ikke hvis det innebar en forventning om at verden snart vilde oppfylle hans forfengelige ønsker.

Vilde han være håpløs?

Håp, det er forventning om en kommende skjebnens gunst, og han vilde oppleve sin fryd her og nu.

Siden ingen ting tok hans kraft, hverken tvil eller ærgjerrighet, eller hindringer eller frykt, vilde han komme lett gjennom livet. Og derfor vilde han, enten han oppfattet tilværelsen som en komedie eller en tragedie eller en rett og slett farse, konstatere at det var hvad det var, og at et *vist* menneske kan glede sig ved den. —

Vi ser det, moderne tenkere arbeider med forestillinger og problemer som i flere retninger faller sammen med de tanker og problemer vi møter i Krishna-murtis idéverden, og kommer til slutninger som på mange punkter er identiske med Krishnamurtis egne.

Hvor revolusjonerende hans idéverden enn kan synes ved første øiekast, ett kan man ikke lenger lukke sine øine for: selve utviklingen går i denne retning, og den lar sig ikke stanse. Og det gjelder på tenkningens område, som det gjaldt på kunstens: Hvad massen innen den nuværende generasjon kan ha vanskelig for å forstå og gripe, det vil bli en selvsagt sak for kommende generasjoner.

Det er også meget interessant i denne forbindelse

å konstatere selve den moderne filosofis retningslinjer — bort fra utvortes, konstruktiv metafysikk, de sindrig oppbyggede, individuelt pregede filosofiske systemer, og henimot et stadig mer og mer livsnært, på eksperiment og erfaring grunnet forhold til den foreliggende virkelighet, slik vi forefinner den umiddelbart tilgjengelig i vår egen menneskelige bevissthet, centralpunktet for all eksistens, for all erkjennelse.

Også på dette punkt kommer moderne tenkning Krishnamurtis idéer i møte på halvveien, her går de sammen.

Hvordan er denne idéverden blitt mottatt av samtidige tenkere?

Vi skal i det følgende se litt nærmere på hvorledes en tysker, professor J. Verweyen, og en franskmann, professor E. Marcault — begge fagfilosofier — bedømmer Krishnamurti, etter at de begge personlig har levd sig inn i hans idéer.

Vi har i det foregående sett hvordan en moderne politiker som George Lansbury, en kunstner som von Fielitz-Coniar, under sin innlevelse i disse idéer er blitt så fylt av deres dynamiske kraft, at de gjør sig til ett med dem, likefrem forkynner dem.

Vi møter nøiaktig det samme fenomen i dette tilfelle — ingen kjølig fagfilosofisk bedømmelse, men nu, som tidligere, den samme karakteristiske eiendommelighet, at disse tenkeres vurdering, på grunnlag av deres personlige erfaring, deres *oplevelse* av Krishnamurti, former sig som et positivt innlegg for hans budskap: Hans idéverden er ikke først og

fremst et intellektuelt forskningsobjekt, den blir, synes det, en nyskapende kraft i hvert menneskes liv som har opnådd virkelig kontakt med den — et slående bevis på sannheten av Krishnamurtis ord at ingen kan stå likegyldig overfor de idéer han fremsetter. Man må, synes det, enten bekjempe dem, eller man må leve dem, det vil si, erfare sannheten av dem, forkynne dem. —

Den kjente tyske filosof, dr. Johannes Verweyen, siden 1908 dosent, siden 1918 professor i filosofi ved universitetet i Bonn og forfatter av en rekke skattede filosofiske og populærfilosofiske verker, har siden 1927 studert Krishnamurtis idéer.

I det offentlige foredrag, *Krishnamurtis budskap i vår tid*, som han i desember 1928 holdt i Berlin, fremhever professor Verweyen Krishnamurtis grunnforhold til tilværelsen og dens problemer: hans overordentlige *saklighet* i behandlingen av ethvert problem, hans grep på det *vesentlige* i ethvert spørsmål og hans uforferdede hevden av det *ene nødvendige*.

Tilhører Krishnamurti den kategori av forkynnere som dukker op som en meteor for derefter å forsvinne i glemselens natt, eller er han en forkynner som fremsetter sitt budskap i vår tid, men som vil øve sin innflydelse langt utover vår tid, ja i alle kommende tider — det er det spørsmål professor Verweyen stiller i innledningen til sitt foredrag. Kanskje fremsetter Krishnamurti sitt budskap som en som er hevet over all tidsbegrensning, hevder professor Verweyen, kanskje bygger han på et tempel som vil bli stående i all fremtid.

Det er disse spørsmål foredragsholderen søker å besvare gjennom inngående analyse av Krishnamurtis personlighet og forkynnelse.

Krishnamurtis helt igjennom nøkterne virkelighetssans utstrekker sig, ikke bare til den fysiske verdens kjensgjerninger — en slik ensidig begrenset kunnskap, f. eks. på fysikkens og kjemiens område, fører, som vi har sett, til fenomener som giftgass og bomber — nei, Krishnamurti arbeider med *alle* tilværelsens kjensgjerninger i deres mektige samspill, frem for alt med de åndelige kjensgjerninger og verdier, og retter sine tilhøreres oppmerksomhet først og fremst på dem.

Her er det vurderingsevnen kommer inn som en faktor av høieste betydning: det gjelder ikke å forveksle det vesentlige med det uvesentlige. Men hvad som er uvesentlig og hvad som er vesentlig, det overlater Krishnamurti med virkelig visdom hvert enkelt menneske selv å avgjøre — han prøver ikke, gjennom utøvelse av noen som helst autoritet, å gi den enkelte en oppskrift på å leve livet, som efter kort tid vilde medføre en bekvem, en sløv og mekanisk livsførsel.

Når Krishnamurti så sterkt og så modig fremhever det *ene nødvendige*, da er det ikke så meget ut fra livsforholdene som de *er* — en slik holdning kan medføre en skjebnesvanger opportunisme, en flukt fra idéer og idealer — han eier tvert om den fasthet og bestemthet, den besluttsomhet som *ikke* avfinder sig med det bestående, men som djervt viser hen til fremgangsveiene, som gir kraft til å

omsette idealene i det levende liv, til å *omforme* livet.

På bakgrunn av disse grunnleggende egenskaper fremtrer Krishnamurti som en livsfornyner, en oppvekker av liv.

Dette er det høieste som kan sies om noen som helst kulturfører, dette er det høieste, mest ærefulle vidnesbyrd man kan gi noe kunstverk, når man kan si at der fra kunstverket, eller fra personligheten, utgår strømme av besjelende, virkelig *levende kraft*. Men dette er i utpreget grad tilfelle med Krishnamurti . . .

I sin videre karakteristikk tangerer professor Verweyen om og om igjen Bergsons intuisjonsfilosofi og påviser, som professor Marcault, hvordan Krishnamurtis idéer kommer som en eneste mektig bekreftelse på og videreførelse av tidens høieste streben. Og han understreker sterkt hvordan vår tids høieste ideal, *åndsfriheten*, står som et av de centrale punkter i Krishnamurtis hele idéverden.

Ja, mer enn det: Krishnamurti er selve denne åndsfrihets legemliggjørelse, hevder han.

Idealet har vi. Men hvem i vår tid er virkelig fri?

Verweyen pointerer at hvis man i vår tid ønsker å danne sig en forestilling om en virkelig *fri* ånd, da bør man rette sin oppmerksomhet på Krishnamurti.

Man møter i ham en personlighet som med sjelden umiddelbarhet iakttar tilværelsen og som stiller sig like åpen for nye som for gamle kjensgjerninger,

åpen, ikke minst for det åndelige livs kjensgjerninger, og som derfor er en fri borger av den åndelige verden.

En så fri personlighet er han — og det er virkelig en rosverdig sjeldenhet i slike tilfelle — at det her, ikke engang i aller ringeste grad, er tale om noe som helst krav på autoritet.

Efter å ha omtalt den godhet, den «levende godhetens kraft», og den lykke som stråler ut fra Krishnamurtis personlighet, fortsetter professor Verweyen med å fremheve at formålet med hans foredrag har vært dette ene: å gjøre nutidsmennesker, omgitt av det moderne livs villnis, oprevet av vårt moderne livs jag, opmerksom på det som nu har funnet sted fjernt fra det offentlige livs alfarvei. Takket være det lykkelige sammentreff av mange faktorer er det Nye kommet, sakte og umerkelig, som hele verden vil få godt av. Og for dem som i vår tid har øren å høre med, finnes det idag . . . et budskap om fred, om indre lykke, som det, midt i vår tids virvar av retninger, er en kostelig vinning å komme til å opfange.

Om sitt personlige inntrykk av Krishnamurti uttaler den tyske filosof — idet han i denne forbindelse viser hen til det menneskeideal han opstillet i sitt verk *Der Edelmensch und seine Werte* — at han aldri, hverken i sitt eget land eller i fremmed land, så en personlighet av en slik høihet, og samtidig av slik enkelhet, en personlighet, som på en så ideel måte legemliggjorde det som for ham hadde stått som et ideal på bestemthet, gjennemåndet av god-

het. En personlighet, hvor så megen hjertegodhet er forenet med en så lysende intelligens, en personlighet, som synes ham verdig til å opstilles som et eksempel for hele verdens øine.

Man kan innta hvilket forhåndsstandpunkt man vil like overfor Krishnamurtis lære — hans personlighet, når man kommer ansikt til ansikt med den, fyller en, hvis man da i det hele er istand til å opfatte storhet, med ærefrykt.

Det kan derfor ikke forundre noen, uttaler professor Verweyen tilslutt, at enhver som har hatt denne opplevelse også føler sig drevet til å gjøre andre oppmerksom på det budskap som nu vekker stigende oppmerksomhet hele verden over, budskapet om lykke og fred, budskapet om den sanne indre befrielse. —

Hvad forholdet mellem Krishnamurtis idéer og den pågående nyorientering i tidens tenkning angår, så har ingen studert det mer inngående, ingen har klarlagt det med slik sakkunnskap som franskmannen Emile Marcault.

Professor Marcault er ikke bare fagpsykolog, en forsker av *menneskelig* sjelsliv, han er tillike *samfunds*psykolog, som, støttet av utstrakte litterære og historiske studier, arbeider med aktuelle samfundspsykologiske problemer, idet han har koncentrert sin forskning frem for alt om de i historien stadig tilbakevendende overgangstider mellom døende og gryende civilisasjoner.

Marcault har i detalj utformet en teori om at de skiftende kulturepoker er et direkte resultat, ikke

av såkalte ytre «åndsstrømninger», som kommer og går, men av bestemt påviselige forandringer i selve den menneskelige bevissthet.

Sine forskningsresultater — meddeler professor Marcault i de biografiske data om sin universitetskariere i Frankrike og Italiaen som velvillig er oversendt nærværende boks forfatter — holder han på å utforme i en bok, som vil utkomme på engelsk under titelen: Den menneskelige utviklings psykologi (The Psychology of Man's Evolution).

I et foredrag i Ommen 1927 — likesom de øvrige offentlige foredrag under leiren kringkastet over Europa — gir professor Marcault innledningsvis en interessant analyse av den overgangstid mellom to tidsaldre som vi nu gjennomlever og uttaler derefter at Krishnamurtis idéer innleder en civilisasjon, i sannhet åndelig og moderne, i hvilken det gamle spenningsforhold mellom individ og samfund helt ut forsvinner, fordi individets fulle utfoldelse, dets virkelige lykke, faller sammen med loven om menneskenes brorskap.

Og det gjør den fordi den nye civilisasjons mennesketype i sig optar den åndelige enhetsbevissthet, som ingen motsetning rummer mellom individets og den samlede menneskehets fulle selvutfoldelse . . .

• Og for å gi alle mennesker del i denne frigjørelse bygger Krishnamurti ikke op noe som helst intellektuelt eller mystisk system som vilde reise nye skranker menneskene imellem. Krishnamurti vender sig til alle, uten hensyn til rase, klasse, religion,

eller særøpfatninger. Hans appell må nå alle — ingen stilles utenfor.

Og lengselen etter frigjørelse, finnes den ikke i alle sjeler? Himmelen av igår føles tung og lukket . . .

Verdenskrigen har gitt den nasjonale imperialismen dødsstøtet, og Folkeforbundet i Genf vil før eller senere fullbyrde vår økonomiske frigjørelse.

Men vi er ikke tilfreds. Vi kan ikke slå oss til ro med den religiøse, moralske, kulturelle, politiske og økonomiske frihet vi allerede har tilkjempet oss, eller holder på å tilkjempe oss . . . aldri har vi vel så smertelig følt vekten av menneskelivets lenker.

Det er selve menneskeånden som nu krever sin frigjørelse, ikke lenger våre tanker, følelser eller handlinger.

Hele verden ser frem til den nye tidsalder som nu demrer, og samtidens bevissthet — slik den gir sig uttrykk hos moderne filosofer, videnskapsmenn og skribenter — bekrefter muligheten av en ny åndelig erfaring, som overskrider de former som hittil har vært ansette som absolutte på tankens, følelsens og handlingens område. En erfaring som, hinsides alle disse grenser, avdekker for oss en bevissthet som i sin innerste grunn er åndelig og fri. «Det er fordi vi sjelden trenger frem til dette virkelige jeg, at vi så sjelden er fri,» uttaler Bergson.

Det er til dette vårt virkelige jeg at Krishnamurti henvender sig,)* fortsetter professor Marcault.

Han vekker i sjelen det brennende ønske om å

*) Fremhevet her.

følge hans ord, om å bære hans budskap, hans ånd utover verden, for enda en gang å omforme den.

Budskapet eier kildens friskhet og flodens kraft. Det er på engang kunst og religion, mysticisme og klar bevissthet, og det ringeakter ingenlunde kulturen.

Den frigjørelse det forkynner fullbyrder og tilfredsstillende vår tids lengsler, den bærer i sig kimen til en fremtidens lykkelige civilisasjon, ja den trygger den sikrere enn de mest bindende papirtraktater.

Hevet over alt som skiller, konfesjonelt eller filosofisk, nasjonalistisk eller partimessig, gjelder denne frigjørelse det guddommelige i selve menneskeånden, og det således at guddommelig frigjørelse og personlig selvutfoldelse faller sammen: vi står her overfor *livsbekreftelse*, ikke *tilintetgjørelse*, *livsutfoldelse*, ikke *ødeleggelse*, *lykke* og *fred*, ikke *lidelse* og *kamp*.

Religion, filosofi, vitenskap, kunst, sosialt liv går her op i en høiere enhet, fordi menneskeånden, i og med denne erfaring, løfter sig op til det centrum hvorfra alle disse livsfaktorer, som idag er uvidende om sitt felles utspring, har utviklet sig. Fordi individet har funnet inn til sitt virkelige jeg — som er guddommelig liv — føler det sig ett med alle mennesker, med alt som lever.

Denne erfaring frigjør i ham en mektig, uimotståelig kraft, som, over alt hvor den når hen, ytrer sig som en fredsstiftende, civilisatorisk, på en gang menneskelig og guddommelig kraft, som innvarsler, om ikke en gullalder . . . så iallfall et lykkens rike

under stadig åndelig vekst og fremadskriden: menneskene bærer loven i sitt eget hjerte, menneskeånden gjenkjenner sig selv i alt det skapte, fordi den i sitt eget dyp har gjenfunnet det guddommelige som besjeler alt og alle. . .

Man vil høre . . . Krishnamurtis røst når den kommer til å lyde ut over verden.

Fra folk til folk, fra land til land vil han bære sitt budskap, enkelt og storslått, dypt og skjønt som det liv han opvekker og inngyder i sjelene.

Og de som allerede nu gir hans forkynnelse rum, og de som i fremtiden vil komme til å gjøre det, de vil av ham lære veien som fører til sann frigjørelse, sann lykke. —

I et stort utsyn over vår tids forskning klarlegger professor Marcault i en senere artikkel sammenhengen mellom Krishnamurtis universelle idéer og tidens mest fremskredne forskningsresultater:

Krishnamurtis modernitet understrekes gjennom det faktum at selve det erfaringsgrunnlag hans forkynnelse bygger på tilfredsstillende, ikke bare den moderne bevissthets lengsler, den rummer selve disse lengsler fulle virkeliggjørelse. Alle verdimålere legges på et høiere plan, alle hittil gjeldende intellektuelle og sociale grenser overskrides, ja selv tidens og rummets — gjenfinner vi ikke i alt dette en eneste sammenfatning av all den delvise frigjørelse som allerede er opnådd, eller i det minste hevdes å være nådd, på forskjellige områder av vår tids mest fremskredne pionérer? *Bergson* finner at menneskets virkelige jeg er hevet over tankens plan,

uavhengig av rum og tid — han finner det universelt og kaller det åndelig energi, en individualisasjon av universell ånd, universelt liv, og absolutt fritt på sitt eget plan. Og alle psykologiske skoler — uansett om de er idealistiske eller ikke — antar nu en menneskelig bevissthet som overskrider den blotte fornufts grenser. *William James* har vist, at den mystiske erfaring er identisk i alle de store religioner og at den overskrider følelseslivets grenser, ligger på et høiere plan. Og *Einstein* har vist, at tid og rum er relative begreper, ikke absolutte, og at man kan sette sig utover dem ved å finne et i egentligere forstand mer *universelt* system å gå ut fra.

Overalt ser man hvordan menneskene erkjenner intelligensens begrensning og strekker sig efter den universelle kraft som ligger bak. *Kjemikerne* trenger igjennem materiens former og reduserer dem til energi. *Sir J. S. Bose*, Indias berømte plantefysiolog, har hevet sig over plantenes morfologi, er kommet i berøring med og har bestemt selve det formdannende, organiserende liv. *Zoologene* betrakter psyken som den kraft som bygger op alle det animalske livs former.

Forskere på hver av disse livsområder, på tankens, følelsens og den fysiske materies, fatter nu sitt forskningsområdes begrensning, og den menneskelige bevissthet — som før fant sig til rette innen de grenser som blev satt av den «normale» bevissthet — ser sig nu istand til å overskride disse.

På samme måte stiger det idag fra massenes

kollektive bevissthet en ubestemt, men intens lengsel mot livets universalisasjon, en lengsel mot politisk og religiøs fred, mot forståelse og samvirken, mot enhet, frihet og lykke . . .

Professor Marcault sammenfatter til slutt sin vurdering av Krishnamurtis betydning for vår tids forskning i disse ord:

For tenkende, fordomsfri forskere i vår tid må Krishnamurtis budskap komme til å stå som en syntese av all den delvise frigjørelse de selv har oplevd — stå som den fullkomne frigjørelse og lykke for alle mennesker. Dog ikke en syntese av enkeltfaktorer, det vilde i virkeligheten ikke være en syntese, men en sum. Våren er ikke *summen* av alle blomster og alle blader: den er kilden, utspringet, den skapende kraft, enkel, frisk, oprinnelig . . .

Den nye vår, det er den nye universelle bevissthet, uttrykt gjennom en personlighet som fullt ut representerer den, som er inkarnasjonen — hvad enn dette begrep måtte innebære — av den nye tidsalders psykologi, av en ny utviklingsfase i menneskets guddommelige sjelsliv.

Dette er et par av de vurderinger som nulevende tenkere har gitt av den nye idéverden.

Subjektivt bestemt som de nødvendigvis er, som all annen vurdering basert på personlig innlevelse, personlig erfaring, vil bare historiens dom, og den alene, i siste instans kunne bekrefte eller benekte dem.

Spørsmålet om hvilken *direkte innflydelse* den nye idéverden vil komme til å øve på tidens tenkning er det idag for tidlig å søke å besvare.

Men der er meget som tyder på at den kommer til å bli av dypt inngripende art.

De som er spesielt interessert i dette spørsmål bør — ved siden av professor Wodehouse' nylig utkomne avhandling om Krishnamurti og hans idéer — studere mai-juniheftet 1930 av *Cahiers de L' E'toile*, hvis tre avhandlinger alle pløier ny mark, og alle er utvetydige vidnesbyrd om at den nye idéverden vi her har betraktet hurtig erobrer terreng blandt moderne tenkere.

Der vil i neste bind bli anledning til nærmere å redegjøre for dette faktum.

DEN NYE LIVSIMPULS

5

DEN NYE LIVSIMPULS

Om man skal prøve å sammenfatte hovedpunktene i den idéverden vi i det foregående har undersøkt, finner vi at den representerer en livsimpuls som med sterk målbevissthet tar sikte på en fundamentalt ny innstilling til tilværelsen hos hvert individ, at den innebærer en gjennomgripende åndens revolusjon, som i følge sin art beveger sig innenfra utad, og som i sine konsekvenser etter hvert må revolusjonere også det ytre samfund: man kommer til å få se en splinter ny verden når den enkelte rustes til å løse sine individuelle problemer, og energiske går i gang med å løse dem.

Denne åndens frigjørelseskamp kjenner intet som helst kompromiss: Den gamle verden, den gamle tingens orden, basert på autoritets- og maktmoral, med individ mot individ, klasse mot klasse, nasjon mot nasjon i bitre uforsonlige motsetninger, i bitre konflikter, — den er dødsdømt, råtten til margin som den er.

Når nu denne åndens revolusjon, som enda er i sin aller første begynnelse, rykker oss inn på livet med sine ubønnhørlige konsekvenser for bestående autoritet og moral, basert på maktprinsippet, hvad vil så skje?

Når den nye livsimpuls med uimotståelig kraft

erobrer landenes ungdom, de åndelige våkne, intelligensen, bærerne av landenes kultur — hvad så?

Når denne tilsynelatende helt «ufarlige» idéverden rykker inn i hvert eneste hjem, når menneskene tvinges til å ta standpunkt for eller imot, når all bestående autoritet, all maktmoral, undsies på livet — hvad så?

Kan vi vente at den bestående tingenes orden, de uhyre interessesfærer som er knyttet til den, uten videre vil vike plassen?

Kan vi vente at reaksjonens, egeninteressens, egoismens, autoritetens, den offentlige samfundsmorals lyssky makter vil gi sig uten sverdslag?

Skal vi bli vidne til en systematisk forfølgelse, en systematisk forvrengning og mistenkeligjørelse av denne klare idéverdens innhold og underliggende motiver?

Vil det komme til åpen kamp?

Eller vil reaksjonen fornemme en så fri og våken opinion at den ikke våger sig frem i lyset?

For en ting er sikker:

Denne åndens revolusjon kommer ikke uforberedt.

Det åndelig våkne menneske *vil* ikke se, som nu ikke kan tyde tidenes tegn.

Tidens mest fremskredne tenkning har forlengst konstatert det pågående tidsskifte, den pågående oppløsning av alt bestående, også av autoritetsprinsippet.

Tenkere i mange land konstaterer at den bestående religion — og dette er tilfelle ikke bare i Vesten,

men også i Østen — er undergravet i sine grunnvoller, man ser idag, en generasjon av fullvoksne menn og kvinner, berøvet ethvert fast holdepunkt, «frie» i mange retninger, men uten innsikt og evne til å bruke den vunne frihet.

De er til det ytterste desorienterte, rådville med hensyn til tilværelsens mening og mål, den pågående nyorientering har rasert alt for dem.

Det bestående har intet som helst å by dem — de er ferdig med det.

Hvad kan man gi dem istedet?

Dette er det alvorlige problem i alle land, klart erkjent av tidens kulturførere og pionérer.

Det er ansikt til ansikt med dette problem at Walter Lippmann tømmer op sitt storslagne verk *A Preface to Morals*, som er blitt betegnet som et epokegjørende verk.

Det er ansikt til ansikt med dette problem at en ung engelsk filosof, mr. Joad, retter et «flammende angrep på det engelske presteskap som taleren beskyldte for å vise åndelig trangsynthet og almen blindhet like overfor de moderne åndsstrømninger».

Tidens Tegn, som ovenstående citat er hentet fra, gir følgende referat av hans tale til Cambridge-studentene nu nylig.

«En generasjon, uttalte mr. Joad, holder på å nå den modne manns alder, men savner praktisk talt religion. De tror ikke, de ønsker ikke å tro, og hele spørsmålet trettet dem bare. De har overbevist sig om at religionen er en fiksjon, men det gjenstår for dem å komme i forbindelse igjen med de behov

som engang skapte fiksjonen. De har slått ut bunnen i den victorianske tidsalders univers og styrtet sine guder i grus.

Men de må nu fylle dette tomrum.

En drepende agnosticisme utgjør et av de mest karakteristiske drag i vår tids ansikt. Unge mennesker tynges i våre dager av et fond av alvor, som ikke finner noe naturlig utløp.

Hvordan skal dette kunne skje?

Deres mest tvingende behov er å kjenne at universet eier et innhold og at deres liv har betydning, ikke bare for dem selv, men for noget annet og høiere enn dem selv.

Mysticismen må bli slektens felles arv istedenfor et spesielt privilegium for de få.»

Mr. Joad gikk så over til å kritisere presteskabet som, sa han, gav stener for brød, idet de serverte sine egne innbyrdes teologiske stridigheter for de stakkars forvirrede medmennesker som i åndelig nød søkte dem.

Om de nuværende tendenser innenfor kirken fortsetter, er det mere enn sannsynlig, uttalte mr. Joad, at videnskapen kommer til å gi den organiserte kristendom nådestøtet i løpet av et århundre.

Videnskapen har intet å gjøre med religionens åndelige sannhet, men denne religionens sannhet er nu så innkapslet i en haug av avlegse dogmer, at den ikke sees.»

Citatet er karakteristisk.

I aviser, tidsskrift, bøker — overalt støter man på dette grunnproblem: tidens åndelige armod,

dens desorienterthet angående tilværelsens mening og mål, dens ytterlige rådvillhet angående bote-midlene.

Her trenges uten tvil en fundamental nyorientering, som går til roten av problemene og anviser fremgangs-veiene på et uavkortet prinsipielt grunnlag.

Ingen ting mindre kan gjøre det. Dertil er rådvillheten altfor gjennomgripende.

Noen roper på religionens fornyelse, andre på mysticisme, atter andre på autoritative utsagn, vi lever i et fullstendig kaos.

Få går til ondets rot — den menneskelige bevissthets grunninnstilling til tilværelsen — færre enda har her noe virkelig positivt å sette inn.

En og annen har forandret sin personlige innstilling og fått kilden til å velle frem i sin egen have, og de er idag oaser i tidens ørken.

En slik oase er tyskeren *Johannes Müller*, som langs sine egne veier har søkt sig frem til kontakt med tidens grunnproblemer, fornemmer dens nød og prøver å hjelpe av all kraft.

En annen er sveitseren *Ragaz*.

Der kunde nevnes mange fler navn, de er alle et bevis på hvor kort den enkelte når, ansikt til ansikt med menneskehetens millioner — og med sin egen menneskelige begrensning, sine enda uløste problemer.

Hvem av alle disse pionérer, disse nyskapende kulturførere — for det er det de er, de som nu søker sig nye veier — har kunnet stå frem og peke på en fullbragt dåd?

Hvem av dem har overflod nok for en hel verden? Hvem av dem kommer med en innsats av virkelig universell art, som vender sig til alle, uten forskjell, enten de lever i Østen eller Vesten?

Det er dette Krishnamurtis idéverden gjør. Undersøker vi selve grunnlaget for denne idéverden — som er basert utelukkende på personlig oplevelse, personlig erfaring — finner vi at den viser hen til noen enkle grunnsannheter, tilgjengelig for alle:

Hvad vi mennesker selv har erkjent, selv har forstått, bare det, og det alene, er vår åndelige eiendom, som ingen eller intet kan rokke eller ta fra oss.

Altså samler hele tilværelsens problem sig om personlig erkjennelse, personlig forståelse, personlig erfaring. Det vil igjen si at vårt erkjennelsesfelt er koncentrert i vårt eget indre.

Der, og der alene, oplever vi Gud, Veien, Sannheten og Livet.

Der oplever man autoriteten — ens egen indre autoritet, langt mer bydende enn noen ytre.

Der oplever man moralen — ens egen indre moral, langt mer krevende enn noen ytre, som ofte bare er en sovepute for ens egen makelighet.

Der oplever man Sannheten — ikke de utenfra påtvungne eller tillærte sannheter, men ens egen indre sannhet, som fundamentalt skiller sig fra enhver ytre sannhet.

Den «ytre» sannhet er av intellektuell natur og kan utmerket godt forenes med kompromisser av enhver art, med sløvhet, halvhet, feighet.

Ens indre sannhet derimot, den er en uimotståelig fremtredende og omskapende *kraft*, som intet kompromiss kjenner, den driver sin eiermann til å *leve*, omsette hvad han erkjenner — den er en livsimpuls, den sterkeste verden kjenner, den er Livet selv på uimotståelig fremmarsj.

På disse uhyre enkle realiteter er det den nye idéverden bygger. Så enkle er de at alle umiddelbart kan se og erkjenne dem, og i tidenes løp har sett og erkjent dem.

Men ingen i vår tid har trukket konsekvensene av dem, aldri fullt ut.

Det er dette Krishnamurti gjør. Hele vanskeligheten består deri at disse konsekvenser medfører selvskhetens fullstendige undergang — og se det vil vi ikke!

Vi er ikke villige til å «dø for at Livet kan leve».

Vanskeligheten består deri at denne indre sannhet krever å leves, omsettes.

Det er da her prøven står:

Vil vi Livet, eller vil vi vårt eget selv?

Er disse Krishnamurtis idéer på noen måte upraktiske, overspente, over evne?

Der er idag i alle land et stigende antall mennesker som nettop i disse idéer ser den eneste redning for menneskeheten i dens konkrete situasjon just nu, den eneste vei ut av vår tids floke.

Blandt dem er en av det engelske arbeiderpartis førere George Lansbury, grånet i et langt livs slit

blandt beboerne av Londons østkant for å finne en vei ut av vår tids sociale nød.

Vil denne veien bli prøvet?

Vi ser i et blink at dette er det centrale spørsmål idag, som det har vært det i alle nyskappende tider.

Vil denne nye veien bli prøvet?

En teoretisk sannhetsforkynnelse har ingen som helst real livsverdi.

En sannhetsforkynnelse derimot som umiddelbart leves, omsettes, *erfares*, som slår rot i samtidens liv, den vil revolusjonere verden.

En sannhetsforkynner som i ophøiet isolasjon fremsetter sine idéer for en dådsløs samtid formår intet — selv om denne samtid tilber ham.

En sannhetsforkynner derimot som finner *medarbeidere*, våkne, ærlige sinn og redelige viljer — for ham er ingen ting umulig.

Så tilspisset er situasjonen idag.

Krishnamurti prøver om og om igjen å åpne våre øine for dette faktum, når han fremholder:

Om det bare fantes to eller tre på jorden som idag vilde leve sannheten, vil disse tre og jeg forvandle hele verden.

Og han legger til: Den svakeste, mest ufullkomne bestrebelse i *riktig retning* bærer sin frukt i umiddelbar forståelse, og vil føre et menneske fremover mot sannheten.

Dette punkt er et fundamentalt punkt i hans hele idéverden.

Derfor blir spørsmålet idag for hver eneste en

av oss, som kommer i kontakt med denne innsats, dette:

Vil vi ta den op til drøftelse, vil vi eksperimenter med den i vårt eget liv?

Eller vil vi legge den til side som noe som ikke er aktuelt for oss?

Meget tyder på at vi i så fall vil møte den ved neste korsvei.

For det dreier sig her, i sin innerste grunn, ikke om noen som helst personlighet eller retning — det dreier sig om en grunnlov i tilværelsen, som ikke noe menneske i det lange løp kan komme utenom, og som menneskeheten, stort sett, idag synes å være moden til å erkjenne og leve:

Den lov at den menneskelige bevissthets innstilling til tilværelsen er av fundamentalt skapende art — den skaper orden eller kaos.

Derfor er det den individuelle menneskelige bevissthet, og den alene, det kommer an på, dens erkjennelse av mål og vei, og av det tidligere nevnte faktum, at idéer, sannheter har menneskeheten alltid hatt, men det er dette at sannheten omsettes, *laves*, som forvandler personligheten og dermed verden.

Og hender det at den menneskelige bevissthet kommer til å stå ansikt til ansikt med en sannhetsforkynner som våger å stå frem og hevde, at bak hans forkynnelse ligger en fullbragt dåd, en personlig, førstehånds erfaring av denne levende, absolutte sannhet, da er det ennu et faktum som utrettelig må fremholdes: At sannhetsforkynneren selv er

intet i sammenligning med den levende sannhet han bringer. At intet må bygges på hans person, hans autoritet, hans personlige innsats, men alt må bygges på tilværelsens egne grunnlover, erkjent av en selv.

Så opløser Krishnamurtis personlighet, hans hele forkynnelse, sig om og om igjen i en rekke idéer, alle klart tilgjengelige for intellektuell erkjennelse.

Men bak denne idéverden står en livsimpuls, idag i full, skapende virksomhet, som ikke lar sig gripe gjennom intellektuell tilegnelse alene — den må umiddelbart erfares, derigjennom at denne idéverden omsettes, leves.

Det er den gamle vei.

Veien, ikke til en evig gold, blott og bar intellektuell erkjennelse, men til en åndens revolusjon, som åpner for evig opvellende livskilder i ens eget indre, og som derfor innebærer en uavbrutt, lykkefylt virkeliggjørelse av ens egne, iboende muligheter.

En virkelig innlevelse i selve livsimpulsen vil uomgjengelig medføre en radikalt endret bevissthetsinnstilling, med en påfølgende radikalt endret livsførsel, i stigende klarhet, kraft, frihet — lykke.

LITTERATURHENVISNINGER OG OPLYSNINGER

I det følgende er gjengitt, så vidt mulig, såvel utenlandske som nordiske kilder, da det forekommer at de benyttede utenlandske kilder en og annen gang i nordisk gjengivelse (nordiske tidsskrift) er offentliggjort i sammentrengt form.

Der hvor engelske kilder ikke er angitt for artikler i tidsskriftene *Stjernen*, *Gro-Tid* og *Nyorientering* kan man som regel finne dem i den foregående måneds *International Star Bulletin*.

Dette internasjonale tidsskrift for Krishnamurtis idéer utkommer fra januar 1931 under titelen *Ananda*. Forlag: The Star Publishing Trust (S. P. T.), Ommen, Holland.

- S. 7. *Citatet*. Se *Nyorientering*, Internasjonalt tidsskrift for Krishnamurtis idéer (Forlaget Gro-Tid, Blommenholm), 1929, nr. 1, s. 11.

Bokens motto: «En ny livsopfatning holder på å fødes . . .» er hentet fra en av Krishnamurtis taler, tidsskriftet *Gro-Tid*, 1929, nr. 1, s. 7.

- S. 8. *Verweyens foredrag, Krishnamurtis Botschaft in unserer Zeit*, offentliggjort i hans bok *Der neue Mensch und seine Ziele*, Walter Hädecke, Stuttgart. Se også tidsskriftet *Der Stern*, Berlin, april 1929, s. 167, f.
- S. 20. *Diktet*. Se tidsskriftet *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 176, *Stjernens Norske Forlag* (S. N. F.), fra 1930 *Forlaget Gro-Tid* (F. G. T.).

Krishnamurtis dikt offentliggjøres på engelsk fra sept. 1929 i tidsskriftet *International Star Bulletin*. Før den tid i den engelske (*The Star Review*) og den amerikanske (*The Star*) utgave av det verdens-tidsskrift, som fra jan. 1930 blev avløst av *International Star Bulletin*. Det samme gjelder en rekke av hans artikler og taler i årene 1928—29.

- S. 21. *Dedikasjonen*. Den epigrammatisk korte norske oversettelse gjengir en noe omstendeligere fransk teksts: *A mon ami J. Krishnamurti, qui m'a montré le chemin où l'on ne marche que seul*.
- S. 22. *J. Tyssul Davies*. Se *Nyorientering*, 1930, nr. 3, s. 88 samt *International Star Bulletin*, 1930, nr. 2, s. 12, f. Sml. også mr. Davies' artikkel *Krishnamurtis Weg in die Einsamkeit*, *Neue Freie Presse*, Wien, 29. juni 1930.
- S. 22. *Krishnamurtis offentlige foredrag i London*. Se *The Star Review*, London, 1928, nr. 5, og *Int. Star Bulletin*, 1928, nr. 6. Talen er hittil ikke oversatt til norsk.

- S. 24—26. *Krishnamurti-citater*. Se *Nyorientering*, 1929, nr. 1, s. 27, f. og s. 34, f.
- S. 29. *Den norske pedagogs artikkel*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 220, f.
- S. 32—39. *Citatene* er hentet fra *Nyorientering*, 1930, nr. 3, s. 82, f.
- S. 48. *Krishnamurti som barn*. Det er av interesse å sammenligne professor Wodehouse's skildring med samtidens gjengse opfatning, slik den bl. a. refereres i Wilhelm Keilhaus artikkel *Rudolf Steiner*, *Samtiden* 1926, nr. 1, s. 20. Sml. også denne boks s. 66.
- S. 52. *Frigjort Liv*, taler i India, Amerika og Europa 1928, Forlaget Gro-Tid, 1930, den norske utgave av Krishnamurtis bok *Life in Freedom* (S. P. T.).
- S. 55. *Krishnamurtis tale* sommeren 1927, *Who brings the Truth* (S. P. T.), er oversatt til norsk under titelen *Hvem bringer Sannheten* (S.N.F.).
- S. 55. *Krishnamurtis svar på spørsmål*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 215, f. For den engelske teksts vedk., se *Int. Star Bulletin*, 1928, nr. 8, s. 9, f., s. 22, f., samt *Let Understanding be the Law* (spørsmål og svar fra Ommenleiren 1928), s. 27 (S. P. T.).
- S. 57. *Krishnamurtis tale* ved Stjerneordenens oppløsning, se *Nyorientering*, 1929, nr. 2, s. 54, f. og *Int. Star Bulletin*, sept. 1929, s. 28, f. Finnes også i særtrykk (F. G. T.).
- S. 61. *Pressen*. Se bl. a. *Tidens Tegns Krishnamurti-artikkel*, 10. aug. 1929 og *Algemeen Har-*

- delsblad, Amsterdam, 1. sept. 1929, gjengitt i *Int. Star Bulletin*, okt. 1929, s. 22.
- S. 61. George Lansbury. Se *Nyorientering*, 1929, nr. 1., s. 43, f.
- S. 63. *De internasjonale leire*. Alle opplysninger for eventuell deltagelse fra The Camp. Manager, Ommen, Holland, eller fra R. von Krogh, Box 34, Blommenholm.
- S. 68. *Leiren i Ojai 1929*. Se *The Star*, Los Angeles, Cal., U. S. A., Special Ojai Camp Number, July 1929, s. 10, f. Forkortet referat i *Int. Star Bulletin*, 1929, nr. 7, s. 6, f.
- S. 71. *Talen i New York*. Se *Nyorientering*, 1930, nr. 6, s. 187.
- S. 72. *Citatet: I have rent, osv.* Se diktet *Som der av et fjells dype skjød*, tidsskriftet *Gro-Tid*, 1929, nr. 3—4, s. 43.
- S. 79. *Krishnamurti om sitt mål*, *Frigjort Liv*, s. 66, f.
- S. 80. *Veien*. Se tidsskriftet *Stjernen*, 1923, nr. 11—12, s. 166, f., 1924, nr. 1—2, s. 2, f. og nr. 3—4, s. 36, f. Engelske utgaver: 1924 og 1930, den siste med enkelte karakteristiske endringer. Den foreliggende oversettelse følger siste engelske utgave. Det franske tidsskrift *Cahiers de l'Etoile*, Paris, 1930, nr. 16, s. 485, bringer en oversettelse på fransk, innledet av et meget interessant forord, som gjengir hovedinnholdet av Krishnamurtis uttalelser i et redaksjonelt intervju med ham, men som ved en feiltagelse er

undertegnet med Krishnamurtis forbokstaver J. K.

Hvor intet annet angis er Krishnamurtis bøker utgitt av The Star Publishing Trust, Ommen, Holland.

- S. 90. *The Kingdom of Happiness*, på norsk *Lykens kongerike* (S. N. F.), i kommisjon hos Olaf Norli, Oslo.
- S. 90. *The Pool of Wisdom* — hvis tittel forlaget har hentet fra et uttrykk i en av Krishnamurtis leirbålstaler, Ommen 1926 — er på norsk offentliggjort sammen med leirbålstalene fra 1927 (*Med hvilken autoritet?*) under fellestitelen *Visdommens Brønn* (S. N. F.).
- S. 92. *The Search*. Oversatt av den danske dikter Kai Friis Møller under titelen *Den søgende Sjæl*. Forlag: Marius Andersen, Aaboulevard 22, Kjøbenhavn.
- The Immortal Friend* (S. P. T.).
- S. 94. *Life in Freedom*. Se notat til s. 52.
- S. 95. *De nasjonale utgaver*. For Norge: *Nyorientering*. For Danmark: *Den ny Tid*. Forlag: Marius Andersen. For Sverige: *Quo Vadis*. Forlag: Noomi Hagge, Stockholm.
- S. 95. *Diktet Se, jeg er hos dig*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 1—2, s. 2.
- S. 97. *Den spesielle gruppe av dikt fra den første gjennombruddstid* er alle offentliggjort i tidskriftet *Stjernen* fra 1928, s. 4, f., s. 41, f., s. 65, f., s. 105, f., s. 125, f., s. 153, f., s. 174, f.

De engelske tekster finnes i de nylig nevnte engelske og amerikanske tidsskrift, samme måned som angitt i *Stjernen* (se notat, s. 20).

- S. 98. *Livets Mestersanger*. Se *Gro-Tid*, 1929, nr. 3—4, s. 42.
- S. 99. *Parabel*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 221.
- S. 100. *Dikt*. Se *Nyorientering*, 1930, nr. 2, s. 37 og *Int. Star Bulletin*, 1930, s. 3. Merk l. 2 fra neden. Den engelske tekst, dunkel og vanskelig oversettelig, lyder: So shall the gatherings by the wayside fill the emptiness that creates fear.

Der er sikkert andre løsninger, selv om denne har forekommet oversetteren å være den mest tilfredsstillende.

- S. 101. *Samtalen med E. A. Wodehouse*. Se *Nyorientering*, 1930, nr. 4, s. 118.
- S. 109. *Fridtjof Nansen*. Se *Samtiden*, 1923, nr. 1, s. 1, f. og tidsskriftet *Stjernen*, 1923, nr. 3—4, s. 34.

Sml. Anatole France's berømte ytring under Stockholmsreisen angående tidsskiftet i dag og tidsskiftet for 2000 år siden.

Hermann Keyserling. Se bl. a. *Svenska Dagbladet*, 1924, 28. jan.: «Världen befinner sig i samma läge som vid Kristi tid . . .»

- S. 111. *Det radikalt forandrede standpunkt hos enkelte av Krishnamurtis venner*. Se *Gro-Tid*, 1929, nr. 1—2, s. 19 og *Int. Star Bulletin*, 1928, nr. 9, s. 37, f.

- S. 111. *Journalistenes endrede standpunkt*. Se bl. a. *Stjernen*, 1927, nr. 11—12, s. 156, f. og *Gro-Tid*, 1929, nr. 1—2, s. 19, f. Sml. notater til s. 121.
- S. 112. *Hulda Garborg i Samtiden*. Se notat til s. 117.
- S. 114. *Autoritet og den empiriske metode*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 216, f.
- S. 117. *Hulda Garborg i Samtiden*, 1930, nr. 7, s. 442, f.
- S. 120. *Anmeldelse av Lykkens Kongerike*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 1, s. 28, f.
- S. 121. *Krishnamurti og pressen*. Se *Politikken*, Kjøbenhavn, 1930, for 12.—15. aug. — den siste artikkel tillike offentliggjort i *Tidens Tegn*, 18. aug. 1930 — som, frasett endel unøiaktigheter i detaljer, gir en særdeles sympatisk innstillet vurdering av Krishnamurti.
- Se også *Den 17 Mai*, Oslo 1930, nr. 107, med en meget vakker oversettelse til landsmål av Krishnamurtis dikt i *Nyorienteringene*, 1930, nr. 3, s. 74.
- Se endelig *Tidens Tegn* 10. aug. 1929.
- S. 122. *Dagbladet*, 1928, 19. des. Sml. også *Dagbl.*, 1928, 29. des.
- S. 123. *Den tredje norske avis*. Se *Tromsø Stiftstidende*, 15. des. 1928, en artikkel av P. W. Z.
- S. 124. *New Adelphi*, Dec. 1929, *Krishnamurti*, By G. B. Edwards. Se *Nyorientering*, 1930, nr. 6, s. 193, f. og *Int. Star Bulletin*, 1930, nr. 5, s. 25, f.

- S. 128. *Den franske vurdering.* Se *Nyorientering*, 1930, nr. 1, s. 13, f. og nr. 2, s. 48, f.
- S. 142. *Lekene.* Se *Stjernen*, 1928, nr. 5, s. 85, f.
- S. 147. *Spørgsmålet om mordere.* Se *Int. Star Bulletin*, 1929, nr. 5: Stokowski and Krishnamurti.
- S. 152. *Citatene.* Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 208 og s. 193.
- S. 154. *Krishnamurti om Gudsbegrepet.* Se bl. a. *Int. Star Bulletin*, 1928, nr. 6, s. 8 og 1930, nr. 10, s. 322 og 340 samt *Let Understanding be the Law*, 1928, s. 17.
- S. 155. *Max Müllers ord er citert i Hulda Garborgs Krishnamurti-avhandling i Samtiden* 1930, nr. 7, s. 453.
- S. 155—57. *Krishnamurti-citatene.* Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 208—9.
- S. 158. *Fred og Krig.* Se tidsskriftet *Stjernen*, 1927, nr. 1—2, s. 13, f.
- S. 158—60. *Diktene.* Se *Stjernen*, 1928, nr. 9, s. 154, nr. 6, s. 106, nr. 7—8, s. 126, nr. 4, s. 66.
- S. 160. *Foredraget.* Se *Nyorientering*, 1930, nr. 7, s. 206, f.
- S. 162. *Minimums-levestandard.* *Krishnamurti fremkom med denne uttalelse sommeren 1930 i Ommen.*
- S. 162. *Krishnamurtis svar.* Se *Nyorientering*, 1930, nr. 6, s. 177, f.
- S. 164. *Foredraget i Tyskland.* Se det tyske tidsskrift *Der Stern*, 1929, nr. 5, s. 209, f.
- S. 166. *George Lansbury.* Se *Nyorientering*, 1929, nr. 1, s. 44, f.

- S. 169. *Professor Wodehouse*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 5, s. 96.
- S. 171. *Samtalen med Stokowski*. Se notater til s. 147.
- S. 177. *Diktet*. Se *Gro-Tid*, 1929, nr. 1, s. 3.
- S. 177—8. *Citatene*. Se *Frigjørt Liv*, ss. 105, 110, 111, 113.
- S. 179. *L'Intransigeant*. Se *Stjernen*, 1928, nr. 10, s. 204, f.
- S. 181. *Krishnaji*. Det navn Krishnamurtis venner bruker til ham og om ham. Suffixet «ji» og suffixet «murti», føiet til fornnavnet Krishna, er en indisk høflighetsbetegnelse, som vårt «hr.».
- S. 181. *Bourdelle*, minneartikkel. Se også *Int. Star Bulletin*, Dec. 1929, s. 13, f. og *Nyorientering*, 1930, nr. 1, s. 11, f.
- S. 184. *Sur un orgue de barbarie*, Librairie de France, Paris.
La nouvelle création, Au sans pareil, Paris.
- S. 189. *Den store Korsfestede*. Se Antoine Bourdelles tegning og forlagets forord til *Sur un orgue de barbarie*, hvorav det fremgår at også Bourdelle er inne på nøiaktig den samme idé som Suarès.
- S. 193. *Livets guddommeliggjørelse*. Merk i denne sammenheng at Krishnamurti selv idag ikke bruker dette uttrykk. Han oppstiller det menneskelige som ideal og karakteriserer vårt nuværende stadium som «under-menneskelig».

- S. 193. *The Undying Fire*, Cassel and Company, London, s. 211, f., s. 233, f. *The King Who Was a King*, Ernest Benn, London.
- S. 194. *Norsk litteratur*. Se *Gro-Tid*, 1929, nr. 3—4, s. 67, f.
- S. 194. *Schwankowsky*. Se *Gro-Tid* 1929, nr. 3—4, s. 59, f., og *The Star*, Los Angeles, sept. 1928, s. 31, f., *The New Art*.
- S. 198. *Krishnamurti og moderne Kunstnere*. Se *Gro-Tid*, 1929, nr. 3—4, s. 66.
- S. 202. *Dosent dr. Torstein Wereide*. Se *Aftenposten*, Oslo, 1930, nr. 148, *Det nye verdensbillede*.
- S. 205. *Ivan Pavlov*. Se *Samtiden*, 1929, nr. 3, s. 182, f.
- S. 206. *Professor Ragnar Vogt*. Se *Samtiden*, 1930, nr. 2, *Sjelesorg*, s. 115, f.
- S. 207. *Professor Harald Schjelderup*. Se *Samtiden*, 1929, nr. 9, *Psykoanalysen og den moderne teoretiske psykologi*, s. 529, f.
- S. 208—9. *Professor Ragnar Vogt*. Se notat til s. 206.
- S. 209. *A Preface to Morals*. Macmillan, New York, s. 320, f.
- S. 219. *Professor Verweyen*. Av hans omfattende produksjon fremheves:
Philosophie des Möglichen, Leipzig 1913.
Der Edelmensch und seine Werte, München 1922, 2 opl.
Wagner und Nietzsche, 1924.
Religion und Kultur, Leipzig 1925.

Die Philosophie des Mittelalters, Berlin 1926,
2 opl.

Der neue Mensch und seine Ziele, Stuttgart,
1930.

- S. 224. *Foredraget i Ommen*. Se *Stjernen*, 1927,
nr. 11—12, s. 176, f.
- S. 227. *Marcault's artikkel*. Se *Stjernen*, 1928, nr.
1—2, s. 12. f. Sml. også den berømte
russiske tenker Ouspensky's verk *Tertium
Organum*, New York, 1920, hvor han gjør
sig til talsmann for stort sett de selvsamme
synspunkter angående den nye tidsalder som
professor Marcault hevder.
- S. 230. *Professor Wodehouse*. Avhandling, S. P. T.,
1930.
- S. 235. *Mr. Joad*. Se *Tidens Tegn*, 1930, 9. april.

INNHold

	Side
Forord	5
<i>Idéer som må leves</i>	7
<i>Nyorientering</i>	11
Glimt av en ny idéverden	13
Konsekvenser	22
Den gamle og den nye verden	32
<i>Forutsetninger</i>	41
Hvem er Krishnamurti?	45
Krishnamurti og Det teosofiske samfund	65
Utviklingsgang og produksjon	75
<i>Samtiden</i>	102
Almen vurdering	114
Samfundsproblemer	142
Tidens kunst	169
Tidens tenkning	200
<i>Den nye livsimpuls</i>	231
Litteraturhenvisninger og opplysninger	243

Denne boka kan beholdes i 1 måned fra siste dato som er stemplet på denne lista. Etter den tid betales 2 øre pr. dag i overdagspenger.

4. NOV. 46

19. 2. 48.

7. JAN. 49

2. NOV. 49

17. FEB. 51

29. OKT. 52

27. MAI 58

8. NOV. 54

7. MRS. 58

5. AUG. 58

15. SEP. 58

6. FEB. 60

3. JAN. 62

18. JUN. 62

2. NOV. 64

27. 09. 65

212 Heber, Lilly
Glimt av en ny
idéverden
ex 1

Depotbiblioteket

76sd 43 312

HEBER

GLIMT

AV EN NY

IDÉVERDEN

212